

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2004-2006**

Γ Ρ Α Φ Ε Ι Ο
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΥΠΡΟΣ

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2004-2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2006

1. Εξελίξεις και χαρακτηριστικά της οικονομίας

- (i) Οικονομικές Εξελίξεις 1998-2002
- (ii) Προοπτικές για το 2003

2. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης

- (i) Βασικά χαρακτηριστικά της Κυπριακής οικονομίας
- (ii) Διάρθρωση της παραγωγής
- (iii) Διάρθρωση της απασχόλησης
- (iv) Διάρθρωση επενδύσεων
- (v) Διάρθρωση εξαγωγών
- (vi) Κατανομή εισοδήματος
- (vii) Περιφερειακή ανάπτυξη
- (viii) Έρευνα και ανάπτυξη

3. SWOT ανάλυση της Κυπριακής οικονομίας

4. Αναπτυξιακή Στρατηγική

- (i) Στρατηγικές επιδιώξεις
- (ii) Αναπτυξιακές προτεραιότητες

(iii) Αναπτυξιακές προτεραιότητες και ανάλυση SWOT

5. Μακροοικονομικό πλαίσιο – μεσοπρόθεσμες προοπτικές

II. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επέκταση και αναβάθμιση των βασικών υποδομών

- (i) Εισαγωγή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- (ii) Στρατηγική και άξονες προτεραιότητας
- (iii) Μέτρα κατά άξονα προτεραιότητας

2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

- (i) Εισαγωγή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- (ii) Στρατηγική και άξονες προτεραιότητας
- (iii) Μέτρα κατά άξονα προτεραιότητας

3. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού – προώθηση ίσων ευκαιριών και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

- (i) Εισαγωγή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- (ii) Στρατηγική και άξονες προτεραιότητας
- (iii) Μέτρα κατά άξονα προτεραιότητας

4. Ισορροπη χωρική και αγροτική ανάπτυξη

- (i) Εισαγωγή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- (ii) Στρατηγική και άξονες προτεραιότητας
- (iii) Μέτρα κατά άξονα προτεραιότητας

5. Προστασία του περιβάλλοντος και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

- (i) Εισαγωγή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
- (ii) Στρατηγική και άξονες προτεραιότητας
- (iii) Μέτρα κατά άξονα προτεραιότητας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ 2004-2006

I. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2006

1. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

(i) Οικονομικές Εξελίξεις 1998-2002

Η Κυπριακή οικονομία είναι μία μικρή, εύρωστη και αρκετά ευέλικτη οικονομία, που έχει επιδείξει ικανότητα προσαρμογής σε ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες. Διαχρονικά, η Κυπριακή οικονομία χαρακτηρίζεται από πολύ ικανοποιητικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (με το μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ να κυμαίνεται στο 5,2%, σε πραγματικούς όρους κατά την περίοδο 1961-2002), μέσα σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης και μακροοικονομικής εσωτερικής και εξωτερικής σταθερότητας. Ως αποτέλεσμα της πορείας αυτής, η Κύπρος έχει επιτύχει ένα αξιοζήλευτο επίπεδο πραγματικής σύγκλισης με τις αναπτυγμένες οικονομίες, με το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κύπρου, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης να κυμαίνεται, το 2000 στο 76% του μέσου όρου της Ε.Ε. και να ξεπερνά το αντίστοιχο της Ελλάδας και της Πορτογαλίας.

Παρά την επιβράδυνση που παρατηρήθηκε το 2001 και ιδιαίτερα το 2002, λόγω της επιδείνωσης του εξωτερικού περιβάλλοντος, κατά την πενταετία 1998-2002 επιτεύχθηκε ικανοποιητικός ρυθμός ανάπτυξης (4,3%), μέσα σε συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας και πλήρους απασχόλησης.

Βασικούς μοχλούς ανάπτυξης αποτέλεσαν η ιδιωτική κατανάλωση, που διευρύνθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό, 5,4% σε πραγματικούς όρους, και κατά δεύτερο λόγο η εξωτερική ζήτηση, η οποία αυξανόταν με περισσότερο συγκρατημένο ρυθμό (2,3%), κυρίως ως αποτέλεσμα της μείωσης της τουριστικής ζήτησης το 2002, που οφειλόταν στο ιδιαίτερα δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον λόγω των

γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ και της περαιτέρω επιβράδυνσης της διεθνούς οικονομίας γενικότερα και των οικονομιών των οικονομικών εταιρών της Κύπρου ειδικότερα.

Εξαιρουμένου του 2002, η εξωτερική ζήτηση σε πραγματικούς όρους διευρύνθηκε με ικανοποιητικό ρυθμό, 4,2% την τετραετία 1998-2001, αντικατοπτρίζοντας την ικανοποιητική αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών και πιο συγκεκριμένα των τουριστικών υπηρεσιών (μέση ετήσια αύξηση 6,6% στις αφίξεις τουριστών), καθώς και των εσόδων από τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες (ετήσια αύξηση σε ονομαστικούς όρους γύρω στο 11%). Αντίθετα, οι εξαγωγές αγαθών σημείωσαν μέση ετήσια μείωση 4,4% την πενταετία 1998-2002 και 0,5% την τετραετία 1998-2001, σε ονομαστικούς όρους και 7,7% και 4,3% σε πραγματικούς όρους, αντίστοιχα, εξέλιξη που αποδίδεται τόσο στη μείωση του όγκου των μεταποιητικών εξαγωγών, λόγω κυρίως των προβλημάτων ανταγωνιστικότητας παραδοσιακών κλάδων της μεταποίησης όσο και σε μεγαλύτερη μείωση των επανεξαγωγών.

Η δημόσια κατανάλωση επεκτάθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 2,7%, σε πραγματικούς όρους κατά την πενταετή περίοδο 1998-2002, σε σύγκριση με ψηλότερους ρυθμούς παλαιότερα, κυρίως ως αποτέλεσμα του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης που καταρτίστηκε και εφαρμόζεται από τα μέσα του 1999 και της συγκράτησης των αμυντικών δαπανών.

Οι πάγιες επενδύσεις επεκτάθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 4,6% σε πραγματικούς όρους, ενώ εξαιρουμένης της αγοράς αεροσκαφών διευρύνθηκαν κατά 3,0%. Οι επενδύσεις σε κατασκευαστικά έργα συγκρατήθηκαν λόγω της ικανοποίησης των στεγαστικών αναγκών της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού, της μείωσης του ενδιαφέροντος για ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων, καθώς και της σχετικής συγκράτησης της ζήτησης για δεύτερες κατοικίες κατά τα τελευταία χρόνια. Από το 2001 διαφαίνεται όμως αύξηση των επενδύσεων σε κατασκευαστικά έργα, αντικατοπτρίζοντας το αυξημένο ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα, κυρίως για κατοικίες και εμπορικά κτίρια, καθώς και τις αυξημένες επενδύσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα, μεγάλο μέρος των οποίων αφορά κατασκευαστικά έργα. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε η

ουσιαστική επέκταση των επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό, που σημείωσαν μέση ετήσια αύξηση 7,4%, σε πραγματικούς όρους κατά την πενταετή περίοδο 1998-2002, αντικατοπτρίζοντας κυρίως την ενδυνάμωση των προσπαθειών αναδιάρθρωσης για αντιμετώπιση των συνθηκών εντεινόμενου ανταγωνισμού.

Σε γενικές γραμμές, το σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο του ποσοστού των εγχώριων και εθνικών αποταμιεύσεων κατέστησε δυνατή τη διατήρηση των πάγιων επενδύσεων σε ψηλά επίπεδα και τη χρηματοδότηση του μεγαλύτερου μέρους τους από εθνικές πηγές.

Πίνακας 1: Κυπριακή Οικονομία - Επιλεγμένοι Οικονομικοί Δείκτες (%)

	1998	1999	2000	2001	2002 (προκα. Εκτιμ.)	1998- 2002 (μέσος όρος της πενταετίας)
Ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π. (%) (σε σταθερούς όρους)	5,0	4,8	5,2	4,1	2,2	4,3
Ρυθμός Πληθωρισμού (%)	2,2	1,7	4,1	2,0	2,8	2,6
Ποσοστό ανεργίας (εγγεγραμμένοι) (%)	3,4	3,6	3,4	3,0	3,2	3,3
Έλλειμμα Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών ως ποσοστό του	6,6	2,4	5,2	4,3	5,4	4,8

ΑΕΠ						
-----	--	--	--	--	--	--

Πίνακας 2: Α.Ε.Π.: Ζήτηση - Προσφορά

(Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή)

	1998	1999	2000	2001	2002 (προκατ. Εκτ.)	1998-2002 (μέσος όρος πενταετίας)
Ζήτηση (σε σταθερές τιμές)						
Ιδιωτική Κατανάλωση	8,6	2,8	8,2	5,0	2,4	5,4
Πάγιες Επενδύσεις	8,0	-1,4	4,1	2,5	10,1	4,6
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-2,4	6,3	9,3	4,0	-5,0	2,3
Αφίξεις Τουριστών	6,5	9,5	10,3	0,4	-10,3	3,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	6,6	-1,9	10,2	3,9	-2,9	3,1

Προσφορά (σε σταθερές τιμές)						
Γεωργία	7,4	10,7	-8,1	7,5	5,8	4,5
Μεταποίηση	1,2	0,8	2,3	-2,1	-0,3	0,4
Μεταφορές και Επικοινωνίες	8,7	10,1	13,4	10,4	4,3	9,4
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	6,7	0,8	5,0	3,8	2,0	3,6
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	6,1	9,5	9,9	4,0	-7,0	4,3
Χρηματοοικονομικός Τομέας	6,9	12,5	9,0	4,4	0,9	6,7
Άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες	10,5	6,7	5,4	4,5	4,5	6,3
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	4,3	3,8	3,6	2,8	2,8	3,4
ΑΕΠ	5,0	4,8	5,2	4,1	2,3	4,3

Από τη σκοπιά των συνθηκών προσφοράς, η ανάπτυξη προήλθε από τους τριτογενείς τομείς των υπηρεσιών. Ιδιαίτερη δυναμικότητα επέδειξαν οι τομείς των τηλεπικοινωνιών, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, των άλλων επαγγελματικών υπηρεσιών και σε μικρότερο βαθμό των ξενοδοχείων και εστιατορίων, διευρύνοντας τη συνεισφορά τους στο Α.Ε.Π. Επισημαίνεται συναφώς ότι, παρά την ικανοποιητική κατά μέσο όρο ανοδική τάση που σημείωσε, ο τομέας των ξενοδοχείων και εστιατορίων παρουσίασε παράλληλα και σημαντικές αυξομειώσεις, επιβεβαιώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα του σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες, καθώς και την ανάγκη ανάπτυξης νέων υπηρεσιών πέραν του τουρισμού.

Η ανοδική τάση που παρουσιάζουν οι τομείς των τηλεπικοινωνιών, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, των άλλων επαγγελματικών υπηρεσιών, ο τομέας των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και ο τομέας των υπηρεσιών υγείας, στη συνεισφορά τους στο ΑΕΠ αποδίδεται στη υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα που χαρακτηρίζει τις υπηρεσίες αυτές και στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου σε ό,τι αφορά την προσφορά αναβαθμισμένης ποιότητας υπηρεσιών, τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στο εξωτερικό.

Αντίθετα, πτωτική τάση στη συνεισφορά του στο ΑΕΠ συνέχισε να παρουσιάζει ο τομέας της μεταποίησης, εξέλιξη που αποδίδεται στη σταδιακή ελευθεροποίηση των εισαγωγών και στα χρόνια προβλήματα ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζουν παραδοσιακοί κλάδοι της μεταποίησης. Στασιμότητα της συνεισφοράς του στο ΑΕΠ παρουσίασε κατά την τελευταία πενταετία ο τομέας της γεωργίας.

Η απασχόληση διευρύνθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,7% κατά την πενταετή περίοδο 1998-2002, με μείωση της στους πρωτογενείς και δευτερογενείς τομείς και σημαντική αύξησή της στους τομείς των υπηρεσιών. Το ποσοστό ανεργίας διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα (3,3% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά μέσο όρο). Προέκυψαν ελλείψεις εργατικού δυναμικού, κυρίως ανειδίκευτου και περιορισμένης εξειδίκευσης, οι οποίες καλύφθηκαν από ξένους, το μερίδιο των οποίων στη συνολική απασχόληση έχει ξεπεράσει το 10%.

Ο συγκριτικά ψηλός ρυθμός ανάπτυξης συνοδεύτηκε από σχετικά ικανοποιητική βελτίωση της παραγωγικότητας εργασίας (2,5% κατά μέσο όρο την πενταετή περίοδο 1998-2002). Παρά την επικράτηση συνθηκών πλήρους απασχόλησης, οι πραγματικές αυξήσεις των απολαβών ήσαν σχετικά συγκρατημένες (2,7%) και συγκρίσιμες με την αύξηση της παραγωγικότητας.

Αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα των κυπριακών αγαθών στις εξωτερικές αγορές, όπως διαφαίνεται από την εξέλιξη των εξαγωγικών τιμών των Κυπριακών μεταποιητικών προϊόντων έναντι των εξαγωγικών τιμών ανταγωνιστικών χωρών, η εικόνα είναι ανάμικτη. Ενδεικτικά, οι εξαγωγικές τιμές των Κυπριακών μεταποιημένων προϊόντων σε ευρώ αυξήθηκαν, κατά την πενταετία 1998-2002 με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,9% σε σύγκριση με χαμηλότερες αυξήσεις των τιμών των χωρών που μας ανταγωνίζονται, υποδεικνύοντας επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας στις διεθνείς αγορές. Παράλληλα όμως, κατά την ίδια περίοδο, η ανταγωνιστικότητα των Κυπριακών μεταποιημένων προϊόντων στη Βρετανική αγορά, ευνοήθηκε από την ανοδική τάση της βρετανικής στερλίνας έναντι του ευρώ και κατ' επέκταση και της Κυπριακής λίρας, δεδομένης της σύνδεσης της με το ευρώ. Πρόσθετα, η εξέλιξη της κυπριακής λίρας, σε πραγματικούς όρους (real effective exchange rate) όπως υπολογίζεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δεικνύει μικρή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών. Τέλος, θετική εξέλιξη αποτέλεσε και η σημαντική συγκράτηση στο ρυθμό αύξησης του μοναδιαίου εργατικού κόστους εκφρασμένου σε ευρώ, (3,0% κατά μέσο όρο την πενταετία 1998-2002), έναντι πολύ ψηλότερων αυξήσεων, 4,9%, την προηγούμενη πενταετία 1993-97. Σημειώνεται όμως ότι η αύξηση του μοναδιαίου εργατικού κόστους παρά τη σημαντική επιβράδυνση της τελευταίας πενταετίας, εξακολούθησε να κυμαίνεται σε ψηλότερα επίπεδα έναντι των αντίστοιχων της Ε.Ε.

Κατά τη διάρκεια της πενταετίας 1998-2002 επικράτησαν συνθήκες ικανοποιητικής σταθερότητας στο επίπεδο τιμών, με το ρυθμό πληθωρισμού να κυμαίνεται, κατά μέσο ετήσιο όρο, στο 2,6%. Η σύνδεση της Κυπριακής λίρας με την ENM (ECU) και μετέπειτα από την 1.1.1999 με το ευρώ, η απελευθέρωση του εμπορίου και η δημιουργία συνθηκών εντεινόμενου ανταγωνισμού στην εγχώρια

αγορά, η εφαρμογή του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης από τα μέσα του 1999 και η σχετική συγκράτηση των αυξήσεων των απολαβών αποτέλεσαν τους κύριους παράγοντες για διατήρηση του ρυθμού πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα.

Περισσότερο αντιπροσωπευτικός των τάσεων στο επίπεδο των τιμών θεωρείται ο δομικός πληθωρισμός, που κυμάνθηκε κατά μέσο όρο γύρω στο 2%, την πενταετή περίοδο 1998-2002, επιβεβαιώνοντας την επικράτηση συνθηκών σταθερότητας στο επίπεδο των τιμών.

Κυρίως ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης, το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε από 5,5% του ΑΕΠ το 1998, σε 2,7% το 2000 και διατηρήθηκε σε αυτά περίπου τα επίπεδα το 2001. Κατά το 2002 παρατηρήθηκε διεύρυνση του ελλείμματος στο 3,5% περίπου του ΑΕΠ. Πρόσθετοι παράγοντες που συνέτειναν στη συγκράτηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, ήταν η ταχεία οικονομική ανάπτυξη και η βελτίωση της φοροεισπρακτικής ικανότητας των αρμόδιων Κυβερνητικών υπηρεσιών, που συνέβαλαν στη διεύρυνση των εσόδων από την άμεση και έμμεση φορολογία. Η επιβράδυνση όμως του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης το 2002, σε συνδυασμό με τις ψηλότερες αμυντικές δαπάνες, απέτρεψαν περαιτέρω βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης και οδήγησαν σε απόκλιση από τους τεθέντες στόχους.

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σημείωσε μείωση, από 4,0% του ΑΕΠ το 1997, στο 2,4% το 1999. Παρά την ικανοποιητική όμως επίδοση του τουρισμού και των άλλων εξαγωγικών υπηρεσιών, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε στο 5,2% του ΑΕΠ το 2000, κυρίως ως αποτέλεσμα της αύξησης της τιμής του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές. Κατά το 2002 παρατηρήθηκε και πάλι διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών γύρω στο 5,5% του ΑΕΠ ή 5% εξαιρουμένων των αγορών αεροσκαφών από τις Κυπριακές αερογραμμές, εξέλιξη που αποδίδεται σχεδόν αποκλειστικά στη σημαντική μείωση της τουριστικής κίνησης προς την Κύπρο.

Η νομισματική πολιτική, που ακολουθήθηκε κατά την τελευταία πενταετία, στόχευε στη διατήρηση συνθηκών σταθερότητας των τιμών, στηρίζοντας παράλληλα την πορεία ανάπτυξης της οικονομίας. Οι νομισματικές εξελίξεις, κατά τη διάρκεια της πιο πάνω περιόδου, σηματοδοτήθηκαν από την απελευθέρωση των επιτοκίων, από την 1.1.2001, και την παράλληλη απελευθέρωση του μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου δανεισμού σε ξένο συνάλλαγμα. Πρόσθετο χαρακτηριστικό των νομισματικών εξελίξεων, κατά το 2001 και 2002, αποτέλεσε η διαδοχική μείωση των βασικών επιτοκίων της Κεντρικής Τράπεζας.

Η πρώτη μείωση των επιτοκίων συνοδεύτηκε από την απόφαση του Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας για εγκατάλειψη της πολιτικής διατήρησης της λίρας έναντι του ευρώ στα στενά πλαίσια $\pm 2,25\%$ και διεύρυνση των περιθωρίων διακύμανσης της λίρας στο $\pm 15\%$, στοχεύοντας σε αύξηση της ευελιξίας στην άσκηση νομισματικής πολιτικής και στην επισήμανση του συναλλαγματικού κινδύνου από δανεισμό σε ξένο συνάλλαγμα.

(ii) Προοπτικές για το 2003

Οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό, από τις συνθήκες που διαμορφώνονται στο εξωτερικό της περιβάλλον, το οποίο όμως, για το 2003, χαρακτηρίζεται από μεγάλη αβεβαιότητα, λόγω του ενδεχομένου στρατιωτικής επέμβασης στο Ιράκ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το αίσθημα αβεβαιότητας έχει ήδη αντικατοπτριστεί σε ουσιαστική μείωση των τουριστικών κρατήσεων προς την Κύπρο για την καλοκαιρινή περίοδο, ενώ παράλληλα έχει οδηγήσει και σε καθυστέρηση της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, προβάλλει ως ρεαλιστικό σενάριο στα μέσα Μαρτίου του 2003, η συγκρατημένη μεγέθυνση της οικονομίας, με ρυθμό ανάπτυξης γύρω στο 2-2,5% και μικρή περαιτέρω αύξηση του ποσοστού ανεργίας, που θα κυμανθεί γύρω στο 3,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού¹.

¹ Ο αναφερόμενος ρυθμός ανάπτυξης στηρίζεται στην παραδοχή μιας περιορισμένης διάρκειας στρατιωτικής επιχείρησης στο Ιράκ κατά τις επόμενες εβδομάδες.

Ο ρυθμός πληθωρισμού προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 4,5%, εξαιτίας κυρίως των επιπτώσεων από την αύξηση του συντελεστή του ΦΠΑ, από 10% σε 13% από την 1.7.2002 και σε 15% από την 1.1.2003, καθώς και των άλλων διαφοροποιήσεων των φόρων κατανάλωσης στα πλαίσια της ευρύτερης φορολογικής μεταρρύθμισης. Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου εκτιμάται ότι θα απορροφηθεί, σε μεγάλο βαθμό, από την υποτίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ και κατ' επέκταση και της Κυπριακής λίρας, καθώς και από τη συγκράτηση του ρυθμού επέκτασης της εγχώριας ζήτησης. Ο δομικός πληθωρισμός δεν αναμένεται να παρουσιάσει διαφοροποίηση.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα εκτιμάται ότι θα σημειώσει επιδείνωση, λόγω της συνέχισης, για δεύτερο συνεχή χρόνο, συνθηκών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης που θα επιδράσει ανασταλτικά στη διεύρυνση των δημοσίων εσόδων.

Τέλος, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να παρουσιάσει μικρή βελτίωση, παρά την περαιτέρω μείωση της τουριστικής κίνησης προς την Κύπρο, λόγω κυρίως της προβλεπόμενης κάθετης μείωσης των εισαγωγών αμυντικού εξοπλισμού και του γεγονότος ότι, το 2002, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επηρεάστηκε αρνητικά από την αγορά αεροσκαφών από τις Κυπριακές αερογραμμές.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

(i) Βασικά Χαρακτηριστικά της Κυπριακής Οικονομίας

Συνοπτικά, τα βασικά χαρακτηριστικά της κυπριακής οικονομίας είναι τα ακόλουθα:

- Ο πρωτεύοντας ρόλος που διαδραματίζει ο ιδιωτικός τομέας στην παραγωγική διαδικασία. Η συνεισφορά του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ανερχόταν στο 24,5% περίπου του Α.Ε.Π. το 2000. Ο ρόλος του κράτους είναι υποστηρικτικός και επικεντρώνεται κυρίως σε:

- διατήρηση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας και ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος με τη διαμόρφωση του απαραίτητου νομικού και θεσμικού πλαισίου,
 - αποτελεσματική λειτουργία συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού,
 - δημιουργία σύγχρονης οικονομικής και κοινωνικής υποδομής, αξιοποιώντας και τις δυνατότητες που προσφέρει η εταιρική σχέση δημόσιου ιδιωτικού τομέα (public private partnership),
 - διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής συνοχής.
- Το μικρό μέγεθος της οικονομίας, του εργατικού δυναμικού και της εγχώριας αγοράς, το οποίο αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας.
 - Ο ανοικτός χαρακτήρας της οικονομίας, με το σύνολο των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών να αντιστοιχεί στο 99% του ΑΕΠ το 2001, σε σύγκριση με 74% κατά μέσο όρο στην ΕΕ.
 - Δεσπόζουσα και συνεχώς διευρυνόμενη σημασία των τομέων των υπηρεσιών, με συνεισφορά 76,0% στο Α.Ε.Π. και 70,4% στη συνολική απασχόληση το 2001. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζει τη σταδιακή μετεξέλιξη της κυπριακής οικονομίας από εξαγωγέα πρωτογενών προϊόντων την περίοδο 1961-73, και εξαγωγέα μεταποιημένων προϊόντων, κυρίως ειδών ένδυσης και υπόδησης, προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 και αρχές του 1980, σε διεθνές τουριστικό και επιχειρηματικό κέντρο και κέντρο παροχής υπηρεσιών κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1980 και του 1990.
 - Το μικρό μέγεθος των επιχειρηματικών μονάδων (4,4 άτομα ανά επιχείρηση το 2000) που επενεργεί ανασταλτικά στην αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας και στην υιοθέτηση προηγμένης τεχνολογίας και σύγχρονων μεθόδων διεύθυνσης, σχεδιασμού παραγωγής και εμπορίας. Οι «μεγάλες» επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους εργαζομένους η κάθε μια, αριθμούσαν μόνο 67, ή 0,1% του συνόλου των επιχειρήσεων.

- Ορισμένες ποσοτικές και ποιοτικές ανισοσκελίες στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα στους τομείς των ξενοδοχείων και εστιατορίων, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και των κατασκευών. Σε επίπεδο επαγγελμάτων παρατηρούνται ελλείψεις σε τεχνικά επαγγέλματα και επαγγέλματα χαμηλής εξειδίκευσης.
- Μερική εξάρτηση από τον τομέα του τουρισμού, με τη συνολική συνεισφορά του να κυμαίνεται μεταξύ 15-20% του Α.Ε.Π. κατά την περίοδο 1990-2001.

(ii) Διάρθρωση της Παραγωγής

Η δεσπόζουσα και συνεχώς διευρυνόμενη θέση των τομέων των υπηρεσιών (55% του ΑΕΠ το 1980, 66% το 1990 και 76,0% το 2001) αντικατοπτρίζει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος στους τομείς αυτούς. Τα πλεονεκτήματα αυτά απορρέουν κυρίως από:

- τη στρατηγική γεωγραφική της θέση μεταξύ τριών ηπείρων,
- το ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα, που είναι άμεσα συνυφασμένο και με την επικράτηση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας, καθώς επίσης και με το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς,
- το ψηλό μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού σε συνδυασμό με το ανταγωνιστικό, σε σύγκριση με διεθνή δεδομένα, επίπεδο απολαβών του,
- τη σχετικά ικανοποιητική κατάσταση της υποδομής στις μεταφορές, ενέργεια και τηλεπικοινωνίες,
- τις ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης για τους ξένους, καθώς και
- τις στενές οικονομικές και πολιτικές σχέσεις που έχει αναπτύξει η Κύπρος με τις γειτονικές της χώρες.

Η συνεισφορά του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων στο ΑΕΠ ακολούθησε ανοδική τάση τη δεκαετία του 1980 (3,6% το 1980, 10,6% το 1990). Κατά τη δεκαετία του 1990, όμως, ο τομέας παρουσίασε αυξομειώσεις, με τη συνεισφορά του να περιορίζεται στο 9,7% το 2001, επιβεβαιώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα του σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες.

Ανοδική τάση της συνεισφοράς τους στο ΑΕΠ παρουσιάζουν, επίσης, ο τομέας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και ο τομέας των επαγγελματικών και κτηματομεσιτικών υπηρεσιών, ο τομέας των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και ο τομέας των υπηρεσιών υγείας.

Η συνεισφορά του τομέα της δημόσιας διοίκησης και άμυνας παρουσιάζει διαχρονικά μικρή αυξητική τάση αλλά παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με διεθνή δεδομένα.

Η συνεισφορά του τομέα της γεωργίας στο ΑΕΠ παρουσιάζει διαχρονικά πτωτική τάση (10% το 1980, 7,1% το 1990 και 3,8% το 2001), εξέλιξη που αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο. Στην περίπτωση της Κύπρου, ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του τομέα της γεωργίας υπήρξαν, πρόσθετα, η τουρκική εισβολή και κατοχή σημαντικού ποσοστού της εύφορης γεωργικής γης και το χρόνιο πρόβλημα της έλλειψης νερού για άρδευση, που κατέστη πιο έντονο τα τελευταία χρόνια.

Πτωτική τάση στη συνεισφορά του στο ΑΕΠ παρουσιάζει, επίσης από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και ο τομέας της μεταποίησης (18,2% το 1980, 14,7% το 1990 και 10,4% το 2001), ο οποίος χαρακτηρίζεται από χρόνια προβλήματα ανταγωνιστικότητας. Ανασταλτικοί παράγοντες αποτέλεσαν, μεταξύ άλλων, η μεγαλύτερη διεύρυνση των κόστων παραγωγής στην Κύπρο έναντι άλλων ανταγωνιστικών χωρών, καθώς και η ένταση των συνθηκών ανταγωνισμού, λόγω της υλοποίησης της Συμφωνίας Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου – Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της πορείας ελευθεροποίησης του παγκόσμιου εμπορίου, σε συνδυασμό με την αδυναμία προσαρμογής του τομέα στο διαφοροποιημένο περιβάλλον.

Η συνεισφορά του τομέα των κατασκευών στο ΑΕΠ ακολούθησε, επίσης, πτωτική τάση (14% το 1980, 9,9% το 1990 και 7,1% το 2001), εξέλιξη που αποδίδεται στην ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού, στη μείωση του ενδιαφέροντος για ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων, καθώς και στη σχετική συγκράτηση της ζήτησης για δεύτερες κατοικίες κατά τα τελευταία χρόνια.

(iii) Διάρθρωση της Απασχόλησης

Η διαφοροποίηση της διάρθρωσης της παραγωγής προς όφελος των τριτογενών τομέων των υπηρεσιών συνεπάγεται παράλληλη διαφοροποίηση της διάρθρωσης της απασχόλησης. Ήδη από το 1960 παρατηρείται μείωση της απασχόλησης, σε απόλυτους όρους, στους πρωτογενείς τομείς, ενώ παρόμοια τάση διαφαίνεται και στους δευτερογενείς τομείς από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Άλλο βασικό χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας είναι η απασχόληση, σε μεγάλους αριθμούς, ξένων εργατών, κυρίως σε ανειδίκευτα ή με χαμηλή εξειδίκευση επαγγέλματα. Από τομεακής σκοπιάς, το 29,1% των ξένων εργατών εργοδοτείτο, το 2001 ως οικιακές βοηθοί, 19,3% στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων, 7,7% στον τομέα της γεωργίας, 7,4% στη μεταποίηση, 6,7% στο εμπόριο και 5,9% στις κατασκευές.

(iv) Διάρθρωση Επενδύσεων

Οι πάγιες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζουν διαχρονικά πτωτική τάση και έχουν μειωθεί από 34% το 1980 στο 24,5% το 1990 και 17,5% το 2001. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζει, κυρίως τη σταδιακή ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών των προσφύγων και, πιο πρόσφατα, τη μείωση του επενδυτικού ενδιαφέροντος για ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων. Επίσης, η οικονομική δραστηριότητα έχει επικεντρωθεί τα τελευταία χρόνια στους τριτογενείς τομείς των υπηρεσιών, οι οποίοι είναι περισσότερο έντασης εργασίας παρά κεφαλαίου.

Η διάρθρωση των επενδύσεων συνεχίζει να παρουσιάζει αδυναμίες, δεδομένου ότι γύρω στο 60% του συνόλου διοχετεύεται σε

κατασκευαστικά έργα. Οι επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό όμως σημείωσαν βελτίωση κατά τα τελευταία χρόνια διευρύνοντας τη συνεισφορά τους στο σύνολο των πάγιων επενδύσεων, από 19,5% το 1980 στο 33% το 2001.

(v) Διάρθρωση Εξαγωγών

Η διαφοροποίηση της διάρθρωσης της κυπριακής οικονομίας αντικατοπτρίζεται σε παράλληλη διαφοροποίηση της δομής των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Χαρακτηριστική είναι η αυξητική τάση των εξαγωγών υπηρεσιών, που το 2001 αντιστοιχούσαν στο 77,4% του συνόλου των εσόδων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε σύγκριση με 50% το 1980. Η κυριότερη πηγή εξακολουθεί να παραμένει ο τουρισμός, με ποσοστό γύρω στο 46% του συνόλου. Παράλληλα, το μερίδιο των εσόδων από τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων διεθνών δραστηριοτήτων ακολουθεί ανοδική τάση και έχει διευρυνθεί από 1% στο σύνολο της αξίας των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών το 1980 στο 10,7% το 2001. Άλλοι υποτομείς εξαγωγικού χαρακτήρα είναι οι τραπεζικές και άλλες επαγγελματικές υπηρεσίες, όπως λογιστικές, έρευνες αγοράς, συμβουλευτικές υπηρεσίες, κλπ.

Οι εξαγωγές αγαθών συνεισέφεραν το 22,6% των συνολικών εσόδων σε ξένο συνάλλαγμα το 2001, με το μεγαλύτερο ποσοστό, 14%, να προέρχεται από τις επανεξαγωγές. Οι εξαγωγές εγχώρια παραγόμενων προϊόντων συνεισφέρουν το υπόλοιπο 8,6% του συνόλου. Τα κυριότερα γεωργικά εξαγωγικά προϊόντα της Κύπρου είναι οι πατάτες και τα εσπεριδοειδή, ενώ τα σημαντικότερα μεταποιημένα εξαγωγικά προϊόντα είναι τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα είδη ένδυσης, παρά τη συνεχή μείωση τους την τελευταία δεκαετία, τα τσιγάρα, το τσιμέντο και το χαλούμι.

(vi) Κατανομή Εισοδήματος

Παράλληλα, σημειώνεται ότι η Κύπρος βρίσκεται σε ευνοϊκή, γενικά θέση αναφορικά με την κατανομή του εισοδήματος. Ενδεικτικά, ο συντελεστής Gini το 1996/97, ανερχόταν στο 0,324 και ήταν σχεδόν ταυτόσημος με τον αντίστοιχο των χωρών μελών της ΕΕ, που για το 1994 κυμαινόταν στο 0,322. Πρόσθετα, το 1996/97 το φτωχότερο

20% του πληθυσμού της Κύπρου λάμβανε το 8% του συνολικού εισοδήματος, ενώ το πλουσιότερο 20% έπαιρνε 37% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, δηλαδή 4,6 φορές περισσότερο (γνωστό ως αναλογία S80/S20). Το 1994 στην ΕΕ, τα αντίστοιχα μερίδια ήταν 8% για το φτωχότερο 20% του πληθυσμού και 39% για το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού, με την αναλογία S80/S20 να κυμαίνεται στο 4,9. Με βάση το δείκτη αυτό, η ανισότητα στην κατανομή εισοδήματος είναι μικρότερη στην περίπτωση της Κύπρου.

(vii) Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η οικονομική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα μετά την ανεξαρτησία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ισόρροπη μεταξύ των διαφόρων περιοχών του νησιού, με αποτέλεσμα τη δημιουργία περιφερειακών ανισοτήτων λόγω της επικέντρωσης της οικονομικής ανάπτυξης στα αστικά κέντρα και στις παράλιες περιοχές. Παράλληλα, εντός των αστικών κέντρων έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο της υποβάθμισης συγκεκριμένων περιοχών, ενώ η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη στις παράλιες περιοχές έχει οδηγήσει σε καταπόνηση του περιβάλλοντος και σε υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού. Τέλος, υποβάθμιση παρατηρήθηκε και στις περιοχές που γειτνιάζουν με τη γραμμή αντιπαράταξης.

(viii) Έρευνα και Ανάπτυξη

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι ερευνητικές δραστηριότητες στην Κύπρο ήταν περιορισμένες. Για τα έτη 1991 και 1992 οι δαπάνες για ερευνητικές δραστηριότητες ανέρχονταν μόλις στο 0,18% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό των Ευρωπαϊκών χωρών, το οποίο κυμαίνεται γύρω στο 2%.

Τα τελευταία όμως χρόνια, οι ερευνητικές δραστηριότητες διευρύνθηκαν σημαντικά, τόσο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όσο και στον ιδιωτικό. Ουσιαστικά βήματα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της έρευνας στην Κύπρο, αποτέλεσαν η λειτουργία του Πανεπιστημίου Κύπρου από το 1992, η διεύρυνση των ερευνητικών δραστηριοτήτων δύο διεθνώς αναγνωρισμένων ερευνητικών

οργανισμών, του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής και του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διανοίχτηκαν για συμμετοχή Κυπρίων ερευνητών, σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα και κυρίως στο Πέμπτο Πρόγραμμα Πλαίσιο, καθώς και η εμφάνιση ερευνητικών πρωτοβουλιών στον ιδιωτικό τομέα. Καθοριστικής σημασίας προς την ίδια κατεύθυνση ήταν η σύσταση το 1996 του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ). Η Κυβερνητική χορηγία προς το Ίδρυμα αυξήθηκε από £0,35 εκ. το 1998 σε £2 εκ. το 2002. Το μεγαλύτερο μέρος από τα ποσά αυτά διατίθενται για υποστήριξη των προγραμμάτων επιχορήγησης ερευνητικών σχεδίων του ΙΠΕ.

Οι συνολικές δαπάνες για δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης κατά το 2000 ανέρχονταν σε £14,1 εκ. και αντιστοιχούσαν σε 0,26% του ΑΕΠ.

3. SWOT ANALYSE ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε και κάλυψε τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις και τα βασικά χαρακτηριστικά, διαφαίνονται σε συνοπτική μορφή, τα ακόλουθα πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές για την Κυπριακή οικονομία:

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
Υγιής και δυναμική οικονομία που στηρίζεται στο μηχανισμό της αγοράς.	Υστέρηση στο επίπεδο παραγωγικότητας έναντι των αναπτυγμένων χωρών, λόγω και της μη επαρκούς αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας.
Ευελιξία και προσαρμοστικότητα της οικονομίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.	Προβλήματα ανταγωνιστικότητας κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και της γεωργίας.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
Οι περιορισμένες εναπομένουσες στρεβλώσεις στην αποδοτική λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς θα έχουν καταργηθεί μέχρι την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.	Αδυναμίες στη διάρθρωση των επενδύσεων, με το ποσοστό των επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό να κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τις αναπτυγμένες χώρες
Ικανοποιητικό επίπεδο ανάπτυξης έναντι του μέσου όρου της Ε.Ε. (κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης 76% του μέσου όρου της Ε.Ε. το 2000).	Μερική εξάρτηση από τον τουρισμό, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτος σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες.
Διαχρονικά πολύ ικανοποιητικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης (μέσος ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, 5,2% για ολόκληρη την περίοδο από την ανεξαρτησία μέχρι σήμερα).	Μικρό μέγεθος των επιχειρηματικών μονάδων και περιορισμένος βαθμός συνεργειών μεταξύ τους.
Ικανοποιητικοί ρυθμοί αποταμίευσης που επιτρέπουν τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης, σε μεγάλο βαθμό από εθνικές πηγές.	Μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς.
Επικράτηση συνθηκών πλήρους απασχόλησης. Το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, 3% το 2001, 3,2% το 2002.	Περιορισμένοι φυσικοί πόροι, όπως υδάτινοι πόροι, πρώτες ύλες και περιορισμένη χωρητικότητα των παραλιών.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
<p>Συνθήκες σχετικής μακροοικονομικής σταθερότητας, χαμηλός ρυθμός πληθωρισμού και κατά κανόνα χαμηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.</p>	<p>Σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον και ανικανοποίητες σε μεγάλο βαθμό ανάγκες σε περιβαλλοντικά έργα και δράσεις.</p>
<p>Φορολογικό σύστημα με χαμηλούς (με βάση διεθνή δεδομένα) φορολογικούς συντελεστές, τόσο για επιχειρήσεις όσο και για φυσικά πρόσωπα, ευνοώντας την επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς και την απασχόληση.</p>	<p>Πολύ χαμηλό ποσοστό δαπανών σε έρευνα και ανάπτυξη (γύρω στο 0,25% του ΑΕΠ) σε σύγκριση με τις Ευρωπαϊκές χώρες (γύρω στο 2%).</p>
<p>Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα.</p>	<p>Μη ισόρροπη, από περιφερειακής σκοπιάς, οικονομική ανάπτυξη.</p>
<p>Ψηλό μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού (32% του συνολικά επικερδώς απασχολούμενου πληθυσμού είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).</p>	<p>Ποσοτικές και ποιοτικές ανισοσκελίες στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα στους τομείς των ξενοδοχείων και εστιατορίων, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και των κατασκευών . Σε επίπεδο επαγγελμάτων παρατηρούνται ελλείψεις σε τεχνικά επαγγέλματα και επαγγέλματα χαμηλής εξειδίκευσης.</p>
<p>Σχετικά ικανοποιητική υποδομή στις μεταφορές, ενέργεια και τηλεπικοινωνίες.</p>	

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
Η Κύπρος αποτελεί ελκυστικό διεθνές επιχειρηματικό κέντρο λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει.	
Επικράτηση συνθηκών εργατικής ειρήνης και κοινωνικής συνοχής.	

Ευκαιρίες	Απειλές / Προκλήσεις
Πρόσβαση των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών χωρίς οποιουδήποτε περιορισμούς στη μεγάλη ενιαία αγορά της Ε.Ε.	Περαιτέρω ένταση των συνθηκών ανταγωνισμού, ενόψει της διασφάλισης με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. των τεσσάρων βασικών ελευθεριών της ενιαίας εσωτερικής αγοράς (ελευθερία διακίνησης προϊόντων, υπηρεσιών, κεφαλαίου και προσώπων)

Ευκαιρίες	Απειλές / Προκλήσεις
Τόνωση της εμπιστοσύνης και ενίσχυση των ευνοϊκών προοπτικών ως αποτέλεσμα της ένταξης στην Ε.Ε.	Ενδεχόμενα προβλήματα στη μακροχρόνια βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων λόγω τάσεων γήρανσης του πληθυσμού.
Δυνατότητες μεγαλύτερης αξιοποίησης της στρατηγικής γεωγραφικής θέσης του νησιού ως προχωρημένης πλέον έπαλξης της ΕΕ σε συνδυασμό και με τις στενές οικονομικές και πολιτικές σχέσεις με τις χώρες της περιοχής	
Οφέλη για το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων και των καταναλωτών από την ελευθεροποίηση των τομέων δημοσίας ωφελείας	
Δυνατότητα μιας πιο ισόρροπης μεταξύ των διαφόρων περιοχών του νησιού ανάπτυξης, ενόψει και της αξιοποίησης των διαρθρωτικών δράσεων της Ε.Ε.	
Δυνατότητες γρήγορης αύξησης της παραγωγικότητας και σύγκλισης προς το μέσο όρο της Ε.Ε. με την εισαγωγή τεχνολογίας και τεχνογνωσίας	

4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Το νέο Σχέδιο Ανάπτυξης 2004-2006 θα αποτελέσει τη βάση για την ετοιμασία των προγραμματικών εγγράφων στα οποία θα

περιλαμβάνονται δράσεις και έργα τα οποία θα προταθούν για συγχρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής και άλλες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε). Ως εκ τούτου, το νέο Σχέδιο επιβάλλεται να λάβει υπόψη το χρονοδιάγραμμα των διαρθρωτικών δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έτσι η χρονική του περίοδος περιορίζεται μέχρι το 2006, για να καλύψει την εναπομένουσα προγραμματική περίοδο των υφιστάμενων διαρθρωτικών δράσεων της Ε.Ε. Οι στρατηγικές επιδιώξεις και οι προτεραιότητες ανάπτυξης του Νέου Σχεδίου έχουν καθοριστεί μετά από την ενδελεχή SWOT ανάλυση της οικονομίας, που συνοπτικά περιλάμβανε την ανάλυση:

- (i) των πρόσφατων τάσεων της Κυπριακής οικονομίας,
- (ii) των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων της,
- (iii) των προβλημάτων και περιοριστικών παραγόντων που αντιμετωπίζει,
- (iv) των επερχόμενων προκλήσεων και προοπτικών από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., καθώς και των παρατηρούμενων τάσεων παγκοσμιοποίησης των οικονομιών και ελευθεροποίησης του διεθνούς εμπορίου, όπως και των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, ιδιαίτερα στον τομέα της κοινωνίας της πληροφορίας.

(i) Στρατηγικές Επιδιώξεις

Κεντρική επιδίωξη του Νέου Σχεδίου Ανάπτυξης είναι η επίτευξη ικανοποιητικού ρυθμού αειφόρου ανάπτυξης και η αξιοποίηση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό των ευκαιριών που προσφέρει η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά σε μεγαλύτερη πραγματική σύγκλιση με τις χώρες μέλη της Ε.Ε..

Οι επιμέρους επιδιώξεις του Σχεδίου είναι οι ακόλουθες:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της μακροοικονομικής σταθερότητας της οικονομίας,
- Επίτευξη ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης,
- Εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και πλήρους απασχόλησης, και
- Προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Για να καταστεί δυνατή η συνέχιση της ανόδου και η συνεχής βελτίωση της ευημερίας θα επιδιώκεται σταθερά τα μέτρα, τα έργα και οι παρεμβάσεις, εκτός από τους άμεσους στόχους που θα υπηρετεί το καθένα, να συντείνουν και στη συνεχή αναβάθμιση του ρόλου της Κύπρου ως διεθνούς και περιφερειακού κέντρου παροχής υπηρεσιών και προαγωγής της σε γέφυρα οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής.

(ii) Αναπτυξιακές Προτεραιότητες

Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες για την επίτευξη των πιο πάνω στρατηγικών επιδιώξεων καθορίζονται ως εξής:

1. Επέκταση και Αναβάθμιση των Βασικών Υποδομών

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην επέκταση και αναβάθμιση των υποδομών στους τομείς των μεταφορών και σύνδεση της Κύπρου με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών. Η επέκταση και η αναβάθμιση των υποδομών δεν θα καλύψει μόνο τις υφιστάμενες αδυναμίες αλλά θα συμβάλει στη διασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων για συνεχή και αειφόρο ανάπτυξη, δεδομένης της συμπληρωματικότητας μεταξύ των επενδύσεων σε υποδομές και των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα. Θα επιτευχθεί, είτε με επενδυτικές δαπάνες του ευρύτερου δημόσιου τομέα και με τη συνεισφορά του Ταμείου Συνοχής της Ε.Ε. και ενδεχόμενα άλλων Ταμείων και Πρωτοβουλιών της Ε.Ε., είτε και με την ανάληψη της

κατασκευής και της διαχείρισης έργων υποδομής από τον ιδιωτικό τομέα, με τη συνεργασία και του κράτους.

2. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας

Στα πλαίσια αυτής της προτεραιότητας θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στην ενθάρρυνση δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης με τους κατάλληλους τρόπους, καθώς και στην αξιοποίηση, στο μέγιστο δυνατό βαθμό των δυνατοτήτων που διανοίγει η κοινωνία της πληροφορίας. Παράλληλα, θα προωθηθούν εξειδικευμένα μέτρα για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, που θα στοχεύουν, μεταξύ άλλων, στην αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και στην προώθηση καινοτομιών, στη βελτίωση της παραγωγικότητας και στην εξειδίκευση των επιχειρηματικών μονάδων, στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας.

3. Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού – Προώθηση Ίσων Ευκαιριών και Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί το βασικό παραγωγικό συντελεστή της κυπριακής οικονομίας. Ως εκ τούτου, στα πλαίσια του Σχεδίου στοχεύεται η συνεχής ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Η επανάσταση στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής και οι διαφοροποιήσεις των παραγωγικών συστημάτων, της οργάνωσης εργασίας και των αναγκών στην αγορά εργασίας, επιβάλλουν την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις σημερινές ανάγκες της αγοράς εργασίας και στην κοινωνία της πληροφορίας, καθώς και την εμπέδωση της δια βίου μάθησης.

Έμφαση θα δοθεί στην προώθηση της ισότητας μεταξύ των φύλων, που θα περιλαμβάνει μέτρα για αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, σμίκρυνση του χάσματος στις απολαβές μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς και λήψη μέτρων για συγκερασμό της οικογενειακής ζωής και της απασχόλησης.

Παράλληλα, στα πλαίσια του νέου Σχεδίου, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία της κοινωνικής συνοχής τόσο για τη σταθερότητα του όλου κοινωνικο-οικονομικού συστήματος όσο και για την απρόσκοπτη ανάπτυξη της οικονομίας, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση μέτρων για απομάκρυνση του ενδεχομένου του κοινωνικού αποκλεισμού ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων.

4. Ισορροπη Χωρική και Αγροτική Ανάπτυξη

Η οικονομική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες, και ιδιαίτερα μετά την ανεξαρτησία, δεν υπήρξε ισορροπη σ' ό,τι αφορά τη γεωγραφική κατανομή της και είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περιφερειακών ανισοτήτων με την επικέντρωση της οικονομικής ανάπτυξης στα αστικά κέντρα και στις παράλιες περιοχές. Παράλληλα, εντός των αστικών κέντρων έχουν παρατηρηθεί τάσεις υποβάθμισης συγκεκριμένων περιοχών, κυρίως των παραδοσιακών κέντρων, όπως επίσης και των περιοχών που γειτνιάζουν με τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Για τους λόγους αυτούς, στο νέο Σχέδιο Ανάπτυξης θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην εφαρμογή μιας ορθολογικής περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, που θα στοχεύει στην ισορροπη ανάπτυξη όλων των περιοχών της Κύπρου και στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Στα πλαίσια αυτά, θα προωθηθεί η ανάπτυξη των μειονεκτουσών περιοχών της υπαίθρου, μέσω της αναδιάρθρωσης του τομέα της γεωργίας και της ενθάρρυνσης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και η προώθηση μέτρων για αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων περιοχών των αστικών κέντρων και των περιοχών που γειτνιάζουν με τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός.

5. Προστασία του Περιβάλλοντος και Αναβάθμιση της Ποιότητας της Ζωής

Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη στις παράλιες περιοχές έχει οδηγήσει σε καταπόνηση του περιβάλλοντος και σε υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού. Παράλληλα, η μεγάλη

μείωση του πληθυσμού και η υποτονικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων σε αρκετές περιοχές συμβάλλουν στην υποβάθμιση πολύτιμων στοιχείων του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος. Τέλος, η συνεχής άνοδος των εισοδημάτων και της κατανάλωσης είναι ανάγκη να συμπληρώνεται με αντίστοιχη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των ανέσεων των πολιτών.

Η αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και των στοιχείων που το συνθέτουν και η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής, εκτός από την αυξανόμενη σημασία τους για την ευημερία του πληθυσμού, αποτελούν σημαντικό παράγοντα στήριξης εξαγωγικών δραστηριοτήτων των τριτογενών τομέων. Μπορεί να συμβάλουν στη αύξηση της ελκυστικότητας της Κύπρου ως διεθνούς και περιφερειακού κέντρου εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων υψηλής στάθμης.

(iii) Αναπτυξιακές Προτεραιότητες και Ανάλυση SWOT

Η ευστοχία στην επιλογή των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων και η καταλληλότητα τους για την εξυπηρέτηση των στρατηγικών επιδιώξεων καταδεικνύεται και από το πυκνό δίκτυο των λογικών και πραγματικών σχέσεων μεταξύ των προτεραιοτήτων αυτών και των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της Κυπριακής οικονομίας στην παρούσα φάση καθώς και των ευκαιριών που μπορεί να ευνοήσουν την ανάπτυξη της και των κινδύνων που μπορεί να την απειλήσουν. Είναι σαφές ότι έμφαση πρέπει να δίνεται σε προτεραιότητες παρέμβασης οι οποίες να ενισχύουν έτι περαιτέρω και να αξιοποιούν κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο τα πλεονεκτήματα της Κυπριακής οικονομίας, να αντιμετωπίζουν ή τουλάχιστον να απαμβλύνουν τις αδυναμίες της, να αξιοποιούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να δημιουργούν, κατά το δυνατόν, τις προϋποθέσεις για απορρόφηση των κραδασμών από ενδεχόμενους κινδύνους.

Είναι σαφές ότι υπάρχει υψηλός βαθμός συνέργιας μεταξύ των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στην ενίσχυση των στοιχείων εκείνων που αποτελούν ισχυρά σημεία και στηρίγματα της αναπτυξιακής διαδικασίας. Ειδικότερα, κάθε μια από τις προτεραιότητες αυτές και σε μεγαλύτερο βαθμό κάθε μια από τις τρεις πρώτες, επιδρά ευνοϊκά σε πολλά από τα πλεονεκτήματα. Έτσι

το καθένα από τα πλεονεκτήματα, σύμφωνα με την ανάλυση SWOT που προηγήθηκε, αξιοποιείται και ενισχύεται ταυτόχρονα από περισσότερες από μια αναπτυξιακή προτεραιότητα. Υψηλός είναι επίσης και ο βαθμός συνοχής μεταξύ των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων αφού κάθε μια από αυτές δεν επηρεάζει αρνητικά κανένα από τα πλεονεκτήματα.

Ανάλογες διαπιστώσεις μπορούν να γίνουν και σε σχέση με τις αδυναμίες της Κυπριακής οικονομίας. Ως αναπτυξιακές προτεραιότητες, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού παρουσιάζουν το πυκνότερο δίκτυο ευνοϊκών επιδράσεων από την άποψη της απάμβλυνσης των αδυναμιών της Κυπριακής οικονομίας με τη βελτίωση των υποδομών να ακολουθεί. Όπως και στην περίπτωση των πλεονεκτημάτων οι τελευταίες δύο προτεραιότητες (ισόρροπη χωρική και αγροτική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής) εμφανίζουν λιγότερο πυκνό δίκτυο ευνοϊκών επιδράσεων στις αδυναμίες. Από την άλλη μεριά όμως, η συμβολή των προτεραιοτήτων αυτών είναι κρίσιμη για την απάμβλυνση αδυναμιών που είναι σοβαρές και δεν αντιμετωπίζονται ή αντιμετωπίζονται ανεπαρκώς από τις άλλες προτεραιότητες. Εκτός από αυτό η συμβολή των δυο τελευταίων αυτών προτεραιοτήτων έχει χαρακτήρα μακροχρονιότερο. Οι ευνοϊκές επιδράσεις από τις παρεμβάσεις που θα καλύψουν θα εξακολουθήσουν να εκδηλώνονται πολύ πέραν από το χρονικό ορίζοντα του προγράμματος και πέραν από τον ορίζοντα δράσης αρκετών από τις παρεμβάσεις των άλλων προτεραιοτήτων. Έτσι αποκτούν μεγάλη σημασία από την άποψη της πραγματικής σύγκλισης προς τον κοινοτικό μέσο όρο. Τέλος, πρέπει να τονιστεί η πολύ σημαντική συμβολή των παρεμβάσεων που θα καλύψουν οι προτεραιότητες αυτές στην εφαρμογή κοινοτικών πολιτικών που αφορούν τη χώρα ως μέλος της Ε.Ε.

Ο υψηλός βαθμός συνοχής και συνέργιας μεταξύ των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων φαίνεται και στο δεύτερο σκέλος της ανάλυσης SWOT (ευκαιρίες και κίνδυνοι). Οι τέσσερις πρώτες προτεραιότητες συμβάλλουν πολλαπλά στην αξιοποίηση των ευκαιριών και την αποσόβηση των κινδύνων, ενώ και η κάθε μια από τις ευκαιρίες αυτές και ο καθένας από τους κινδύνους υπηρετείται από περισσότερες από μια αναπτυξιακή προτεραιότητα.

Συμπερασματικά, μπορεί να παρατηρηθούν τα εξής: Οι τρεις πρώτες προτεραιότητες αποβλέπουν στην αύξηση της ποσότητας και/ή τη βελτίωση της ποιότητας των δυο κρίσιμων συντελεστών της παραγωγής, δηλ. του κεφαλαίου και του ανθρώπινου δυναμικού, σε μια οικονομία όπου οι φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι. Ενισχύονται δηλαδή οι πηγές της ανάπτυξης όπως αυτές προσδιορίζονται και από την οικονομική θεωρία και εμπειρία. Οι τελευταίες δυο προτεραιότητες αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα και λειτουργούν με δυο τρόπους. Πρώτα, καλούνται να συμβάλουν στην εξουδετέρωση ορισμένων αρνητικών συνεπειών της ραγδαίας ανάπτυξης, που μπορεί να μην παρεμποδίσουν σοβαρά την ανάπτυξη στη διάρκεια του προγράμματος αλλά μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την μακροχρονιότερη βιωσιμότητα της και δεύτερο καλούνται να συμβάλουν θετικά στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής, στην εξοικονόμηση και τον εμπλουτισμό φυσικών πόρων που βρίσκονται σε στενότητα, και στην πραγματική σύγκλιση.

5. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της οικονομίας διαγράφονται γενικά θετικές. Οι θετικές προοπτικές στηρίζονται στην παραδοχή ολοκλήρωσης των διαρθρωτικών αλλαγών που βρίσκονται υπό εξέλιξη, βάσει των χρονοδιαγραμμάτων που προκύπτουν από τις δεσμεύσεις της Κύπρου έναντι της Ε.Ε., στην προώθηση μέτρων για απάμβλυνση των περιοριστικών παραγόντων και στην τροχοδρόμηση δράσεων για διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της οικονομίας, όπως επίσης και στην υλοποίηση φιλόδοξου προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης, που θα στοχεύει σε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ.

Αναφορικά με τις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές για πλήρη απελευθέρωση της οικονομίας επισημαίνεται ότι είτε έχουν ολοκληρωθεί είτε βρίσκονται στο τελικό τους στάδιο. Ενδεικτικά, η ελευθεροποίηση του εμπορίου έχει γενικά ολοκληρωθεί, και ως εκ τούτου οι ευαίσθητοι τομείς της μεταποίησης και της γεωργίας έχουν

εκτεθεί στις συνθήκες του πιο έντονου ανταγωνισμού. Στους τομείς των υπηρεσιών, η Κύπρος διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία αναμένεται να αξιοποιήσει περαιτέρω ως κράτος μέλος της Ε.Ε. Παράλληλα, στο χρηματοοικονομικό τομέα η Κύπρος προχώρησε στην ελευθεροποίηση των επιτοκίων από την 1.1.2001, ενώ υλοποιεί τη σταδιακή ελευθεροποίηση της διακίνησης κεφαλαίων, βάσει του ενδεικτικού προγράμματος που υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην περίπτωση των τομέων δημοσίας ωφελείας επισημαίνεται η πρόσφατη ελευθεροποίηση των τηλεπικοινωνιών, ενώ στις περιπτώσεις της ενέργειας και των αερομεταφορών, η λήψη των απαραίτητων μέτρων προχωρεί κανονικά και η ελευθεροποίηση των πιο πάνω τομέων θα πραγματοποιηθεί, το αργότερο μέχρι την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Πρόσθετα, η Κύπρος τροχοδρομεί διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας που στοχεύουν στην αύξηση της ευελιξίας της αγοράς και στη βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου της δυναμικού.

Οι εξελίξεις σε μια μικρή και ανοικτή οικονομία όπως της Κύπρου εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από τις συνθήκες που διαμορφώνονται στις εξωτερικές αγορές. Οι σημαντικότερες παραδοχές αναφορικά με το εξωτερικό περιβάλλον της Κύπρου είναι οι ακόλουθες:

- Ανάκαμψη του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης των κυριότερων οικονομικών εταίρων της Κύπρου κυρίως από το 2004, μετά την επιβράδυνση που σημειώθηκε το 2001 και 2002 και την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει το 2003, και συνέχιση ικανοποιητικής ανάπτυξης κατά την περίοδο μέχρι το 2006. Παρόμοια εικόνα αναμένεται να παρουσιάσει και το Ηνωμένο Βασίλειο, ο κυριότερος οικονομικός εταίρος της Κύπρου.
- Μέση ετήσια αύξηση του όγκου των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών των κυριότερων οικονομικών εταίρων, που θα ξεπερνά το 5% ετήσια κατά την περίοδο 2004-2006.
- Επαναφορά της τιμής του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές γύρω στα \$24 δολάρια το βαρέλι.

- Οι προβλέψεις για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες στηρίζονται στην υπόθεση διατήρησης, γενικά, των ισοτιμιών των νομισμάτων των οικονομικών εταίρων και ανταγωνιστών της Κύπρου ως είχαν κατά το τέλος του 2002, με μόνη εξαίρεση ενδεχομένως τη μείωση της συναλλαγματικής αξίας της στερλίνας και του δολαρίου έναντι του ευρώ και κατ' επέκταση και της κυπριακής λίρας.

Οι υπόλοιπες παραδοχές είναι οι ακόλουθες:

- Αύξηση των πραγματικών απολαβών που να συνάδει με τη βελτίωση της παραγωγικότητας.
- Αύξηση του ενδογενούς εργατικού δυναμικού γύρω στο 1% ετήσια με βάση τις προβλέψεις της Στατιστικής Υπηρεσίας για αύξηση του πληθυσμού στην κατηγορία 15-64 χρόνων κατά 0,9%, μικρή αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών και των ηλικιωμένων στην αγορά εργασίας, και παράλληλη μικρή μείωση του ποσοστού ανεργίας.
- Εφαρμογή πιο περιοριστικής πολιτικής αναφορικά με την απασχόληση αλλοδαπών από τρίτες χώρες, με μη ουσιαστική διαφοροποίηση του ποσοστού των ξένων εργατών στο συνολικά επικερδώς απασχολούμενο πληθυσμό. Η ένταξη στην Ε.Ε. δεν αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντικές διακινήσεις πληθυσμού είτε από την Ε.Ε. προς την Κύπρο, είτε αντίθετα από την Κύπρο προς την Ε.Ε.
- Συγκράτηση του ρυθμού αύξησης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα στο 0,5% ετήσια κατά τη διάρκεια της τριετίας που καλύπτει το Σχέδιο.
- Συγκράτηση του ρυθμού πληθωρισμού γύρω στο 2%, που είναι και ο προβλεπόμενος ρυθμός πληθωρισμού στις χώρες της Ε.Ε., συμβάλλοντας έτσι θετικά στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών.

- Εφαρμογή προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης που θα στοχεύει σε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους ως ποσοστού στο ΑΕΠ.
- Προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ολοκλήρωση της πορείας πλήρους ελευθεροποίησης της αγοράς βάσει των δεσμεύσεων της Κύπρου έναντι της Ε.Ε.

Με βάση τις πιο πάνω παραδοχές και λαμβάνοντας υπόψη τις θετικές προεκτάσεις των διαρθρωτικών αλλαγών που βρίσκονται υπό εξέλιξη, η Κυπριακή οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με μέσο ετήσιο ρυθμό γύρω στο 4,5%. Ο ρυθμός αυτός συνάδει με την εκτίμηση για τη διεύρυνση της παραγωγικής της δυναμικότητας και θα προκύψει από τη μέση ετήσια αύξηση της απασχόλησης κατά 1% περίπου με βάση και τις δημογραφικές τάσεις και τη μέση ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας γύρω στο 3,5%, που είναι κατά μισή περίπου ποσοστιαία μονάδα ψηλότερη από τη μεσοπρόθεσμη τάση που παρατηρείται κατά τα τελευταία χρόνια. Συναφώς, η πλήρης ελευθεροποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό και με τις προβλεπόμενες αυξημένες επενδύσεις και τη μεγαλύτερη αξιοποίηση νέας τεχνολογίας, αναμένεται να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη αύξηση του ρυθμού βελτίωσης της παραγωγικότητας έναντι του πρόσφατου παρελθόντος.

Ο προβλεπόμενος ρυθμός ανάπτυξης θα οδηγήσει σε εμπέδωση των συνθηκών πλήρους απασχόλησης, μέσα σε συνθήκες εσωτερικής και εξωτερικής μακροοικονομικής σταθερότητας.

Από τη σκοπιά των συνθηκών ζήτησης, κύριους μοχλούς ανάπτυξης της οικονομίας εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν η εξωτερική ζήτηση, η ιδιωτική κατανάλωση και η επενδυτική ζήτηση.

Αναλυτικά, η εξωτερική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται ότι θα διευρυνθεί με μέσο ετήσιο ρυθμό γύρω στο 7,5%, σε πραγματικούς όρους κατά την περίοδο 2004-2006, επωφελούμενη από το ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών, όπως και από την αναμενόμενη περαιτέρω ενδυνάμωση του εξαγωγικού

προσανατολισμού των τομέων των ιδιωτικών υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού, βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει η Κύπρος.

Η επενδυτική ζήτηση προβλέπεται επίσης να διευρυνθεί με πολύ ικανοποιητικό ρυθμό, γύρω στο 8%, σε πραγματικούς όρους, κατά μέσο όρο ετήσια. Συναφώς, η ελευθεροποίηση των τομέων δημοσίας ωφελείας, τηλεπικοινωνιών και ενέργειας αναμένεται ότι θα προσελκύσει αυξημένες επενδύσεις στους συγκεκριμένους τομείς. Σημαντική θα είναι επίσης και η συμβολή των επενδυτικών δαπανών για υποδομές, που περιλαμβάνουν την ανέγερση νέων αεροδρομίων στη Λάρνακα και την Πάφο, την κατασκευή νέου λιμανιού στη Λάρνακα και πέντε μαρίνων για προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού, μέσω της αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει η εταιρική σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων στις μείζονες αστικές περιοχές κλπ.

Αντίθετα, ο ρυθμός αύξησης της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα είναι συγκρατημένος. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2004-2006, η ιδιωτική κατανάλωση προβλέπεται να διευρύνεται με μέσο ετήσιο ρυθμό 4%, σε πραγματικούς όρους, έναντι 5,4% κατά την πενταετή περίοδο 1998-2002. Οι κύριοι λόγοι για την επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι η μετατόπιση του φορολογικού βάρους στην κατανάλωση με τις αυξήσεις του συντελεστή του ΦΠΑ και άλλων φόρων κατανάλωσης, η μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών από την πτώση του χρηματιστηριακού δείκτη κατά την περίοδο 2000-2002, καθώς και η διαφοροποίηση των επιτοκίων σε βάρος των καταναλωτικών δανείων μετά την ελευθεροποίηση των επιτοκίων.

Ο ρυθμός αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης, εξαιρουμένων των αμυντικών δαπανών, αναμένεται να κυμανθεί στο 2% ετήσια, σε πραγματικούς όρους, έναντι ψηλότερης αύξησης κατά την πενταετή περίοδο 1998-2002, ως αποτέλεσμα της συνέχισης εφαρμογής φιλόδοξου προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης. Ο ρυθμός επέκτασης της συνολικής δημόσιας κατανάλωσης θα είναι ακόμα χαμηλότερος, ενόψει της μείωσης των αμυντικών δαπανών.

Το μερίδιο των τομέων των υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα διερευνηθεί περαιτέρω, ενώ αντίθετα η συνεισφορά των πρωτογενών και δευτερογενών τομέων θα μειωθεί. Παράλληλα, θα υπάρξει περαιτέρω διαφοροποίηση των τομέων των υπηρεσιών προς όφελος των δραστηριοτήτων με εξαγωγικό προσανατολισμό όπως οι επικοινωνίες, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι επαγγελματικές υπηρεσίες, η ιδιωτική παιδεία και η ιδιωτική υγεία. Το μερίδιο του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων αναμένεται να μειωθεί ελαφρά έναντι των επιπέδων της πενταετίας 1998-2002.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται ότι θα περιοριστεί σε επίπεδα κάτω του 2% του ΑΕΠ το 2006. Σ' αυτό θα συμβάλουν η συνέχιση εφαρμογής φιλόδοξου προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης, η συγκράτηση του ρυθμού επέκτασης της ιδιωτικής κατανάλωσης, καθώς και η μείωση των αμυντικών δαπανών.

Στο δημοσιονομικό τομέα στοχεύεται η εφαρμογή προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης. Βασικοί προωθητικοί παράγοντες, από τη σκοπιά των εσόδων, είναι η αύξηση του συντελεστή του ΦΠΑ και των φόρων κατανάλωσης για τα πετρελαιοειδή και τα καπνικά προϊόντα, στα ελάχιστα επίπεδα που προνοεί το Κοινοτικό Κεκτημένο, ενώ από τη σκοπιά των δαπανών, είναι η σημαντική συγκράτηση στο ρυθμό αύξησης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα.

Πίνακας 3: Κυπριακή Οικονομία - Επιλεγμένοι Οικονομικοί Δείκτες (%)

	2004 – 2006 (μέσος όρος της τριετίας)
Ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π. (%) (σε σταθερούς όρους)	4,6
Ρυθμός Πληθωρισμού (%)	1,9

Ποσοστό ανεργίας (εγγεγραμμένοι) (%)	3,2
Έλλειμμα Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ	-1,9 (2006)

Πίνακας 4: Α.Ε.Π.: Ζήτηση - Προσφορά

(Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή)

	2004-2006 (μέσος όρος τριετίας)
Ζήτηση (σε σταθερές τιμές)	
Ιδιωτική Κατανάλωση	4,0
Πάγιες Επενδύσεις	7,7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	7,3
Αφίξεις Τουριστών	8,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,7
Προσφορά (σε σταθερές τιμές)	
Γεωργία	2,0
Μεταποίηση	1,7
Μεταφορές και Επικοινωνίες	7,3
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	4,0
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	7,5
Χρηματοοικονομικός Τομέας	4,0

	2004-2006 (μέσος όρος τριετίας)
Άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες	8,0
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	2,0
ΑΕΠ	4,6

II. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

1. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

(i) Εισαγωγή και Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Μεταφορές

Οι μεταφορές εξυπηρετούνται σε μεγάλο βαθμό από ένα σύγχρονο, ιεραρχημένο οδικό δίκτυο σύμφωνα με τους δείκτες που αφορούν την κυκλοφοριακή ικανότητα, τα φυσικά και γεωμετρικά χαρακτηριστικά των δρόμων, τη χωροταξική διάταξη και τις ανάγκες διακίνησης των επιβατών και των αγαθών. Ειδικότερα, όλες οι πόλεις συνδέονται με αυτοκινητόδρομους τεσσάρων λωρίδων κυκλοφορίας με κεντρική διαχωριστική νησίδα. Επιπρόσθετα, υπάρχει ένα εκτεταμένο και ικανοποιητικό δευτερεύον οδικό δίκτυο στις αγροτικές κοινότητες. Η σημασία της πρόοδου που έχει επιτευχθεί καθίσταται σαφής αν ληφθεί υπόψη ότι όλες οι μεταφορικές ανάγκες στο εσωτερικό της νήσου εξυπηρετούνται οδικά και μόνο.

Παρά τη μεγάλη πρόοδο όμως που έχει επιτευχθεί στη συμπλήρωση των οδικών δικτύων διαφόρων επιπέδων και τη λειτουργία του συστήματος, συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται σημαντικές αδυναμίες και προβλήματα, τα κυριότερα από τα οποία είναι:

- Ανεπαρκείς οδικές παρακάμψεις των μεγάλων αστικών κέντρων ή άλλων σημαντικών οικισμών και ελλείψεις αναφορικά με τη σύνδεση του εθνικού οδικού δικτύου με τα λιμάνια και τα αεροδρόμια.
- Κυκλοφοριακή συμφόρηση στις πόλεις κατά τις ώρες αιχμής, που οφείλεται κυρίως στη διασπορά της αστικής ανάπτυξης, στον ανεπαρκή συσχετισμό μεταξύ της κατανομής των κύριων χρήσεων γης και του κύριου οδικού δικτύου, στη ραγδαία αύξηση της χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου, στη χαμηλή χρήση των δημόσιων μεταφορών, στις ελλείψεις του αστικού

οδικού δικτύου από άποψη χωρητικότητας, ιεράρχησης και διάρθρωσης και στις ελλείψεις σε χώρους στάθμευσης.

- Συγκριτικά υψηλοί δείκτες θανατηφόρων και σοβαρών οδικών δυστυχημάτων. Ο δείκτης νεκρών ανά 100.000 το 2001 έφθανε τους 14,3 (τρίτη χειρότερη θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών).
- Εξαιρετικά περιορισμένη χρήση των δημόσιων μεταφορών με συνεχή μείωση της ζήτησης και τάση υποβάθμισης του επιπέδου των προσφερομένων υπηρεσιών.
- Ανεπαρκείς υποδομές για μέσα διακίνησης φιλικά προς το περιβάλλον (ποδήλατο, πεζοί).
- Μεγάλη μέση ηλικία του στόλου των επαγγελματικών οχημάτων.

Η κυπριακή λιμενική υποδομή έχει εξελιχθεί σε σημαντικό κέντρο εξυπηρέτησης κρουαζιέρων. Αντίθετα, παρατηρείται κάποια μείωση στο διαμετακομιστικό εμπόριο. Από την άποψη της λιμενικής υποδομής οι σημαντικότερες αδυναμίες εντοπίζονται στο λιμάνι της Λεμεσού. Ειδικότερα,

- η εξυπηρέτηση της επιβατικής κίνησης υστερεί λόγω της ανεπάρκειας των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, ενώ
- ελλείψεις παρουσιάζονται και ως προς την εξυπηρέτηση της διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων.

Οι αδυναμίες αυτές παρεμποδίζουν την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης του τουρισμού κρουαζιέρων και εν μέρει ευθύνονται για τις τάσεις συρρίκνωσης του διαμετακομιστικού εμπορίου.

Με την πολύ γρήγορη αύξηση της αεροπορικής κίνησης η αερολιμενική υποδομή πλέον δεν επαρκεί.

Ειδικότερα,

- Οι κτιριακές διευκολύνσεις και οι προσφερόμενες υπηρεσίες στις υφιστάμενες εγκαταστάσεις των αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου είναι ανεπαρκείς και υστερούν ποιοτικά.
- Η υποδομή και ο εξοπλισμός στο σύστημα ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας χρειάζονται βελτίωση.

Σημαντικά οφέλη στον τομέα των υποδομών αναμένονται να προκύψουν από την αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται μέσω της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Επικοινωνίες

Η Κύπρος έχει κατορθώσει να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις μέχρι σήμερα προκλήσεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και έχει καταστεί ένα από τα σημαντικότερα κέντρα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και διευκολύνσεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το εθνικό και το διεθνές της δίκτυο αναβαθμίζεται και εμπλουτίζεται συνεχώς για να προσφέρει υψηλής ποιότητας βασικές αλλά και νέες υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, χρησιμοποιώντας την υφιστάμενη υποδομή, το ευρυζωνικό δίκτυο ATM, το δίκτυο πρόσβασης ADSL και το ευφυές δίκτυο.

Μέχρι το τέλος του 2001, οι κύριες τηλεφωνικές συνδέσεις (ΚΤΣ) ανέρχονταν σε 435.000 και αντιστοιχούσαν σε 62 ανά 100 κατοίκους, ποσοστό ψηλότερο από τις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Στην κινητή τηλεφωνία η πυκνότητα έφτασε το 44,8% με σύνολο 314.355 συνδέσεων, ενώ αναμένεται ότι θα δοθεί και δεύτερη άδεια κινητής τηλεφωνίας μέσα στο 2003. Η υπηρεσία διαδικτύου διέθετε 63.400 πελάτες και η υπηρεσία Ψηφιακού Δικτύου Ενοποιημένων Υπηρεσιών (ISDN) 15.376 πελάτες.

Τα Κυπριακά Ταχυδρομεία, ως δημόσιος οργανισμός, δεν έχουν την απαραίτητη ευελιξία και αυτονομία για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, ενώ και οι εργασιακές ρυθμίσεις (απουσία συστήματος βάρδιας) και η έλλειψη επενδύσεων (σύγχρονου εξοπλισμού, κτιριακών εγκαταστάσεων, κλπ.) περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης.

Ενέργεια

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας σε ομαλές συνθήκες λειτουργεί ικανοποιητικά και εξασφαλίζει επάρκεια. Στηρίζεται όμως υπέρμετρα στην εισαγωγή πετρελαίου και παραγώγων του, με το Κυπριακό διυλιστήριο πετρελαίου να καλύπτει ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής ζήτησης. Οι εγχώριες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καλύπτουν μόνο το 4% των συνολικών αναγκών.

Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας βασίζεται στα πετρελαιοειδή και απορροφά περίπου το 37% της ολικής κατανάλωσης ενέργειας. Ενόψει της συγκριτικά μεγάλης αύξησης ηλεκτρικής ενέργειας προκύπτει η ανάγκη περαιτέρω επέκτασης του συστήματος. Συναφώς, η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται τα τελευταία χρόνια κατά 7% περίπου ετήσια.

Εκτός από τον πολύ υψηλό βαθμό εξάρτησης από το εισαγόμενο πετρέλαιο, άλλες αδυναμίες από την άποψη της υποδομής και της λειτουργίας του ενεργειακού συστήματος είναι η περιορισμένη χωρητικότητα των αποθηκευτικών χώρων πετρελαιοειδών, τα ενεργοβόρα πρότυπα συμπεριφοράς, ιδίως στον τομέα των μεταφορών επιβατών και η περιορισμένη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

(ii) Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

Από τα πιο πάνω γίνεται σαφές ότι οι υποδομές στους τομείς των μεταφορών, των επικοινωνιών και της ηλεκτρικής ενέργειας έχουν αναπτυχθεί με πολύ γρήγορους ρυθμούς και σε γενικές γραμμές ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στις γρήγορα αυξανόμενες ανάγκες μιας ταχέως αναπτυσσόμενης οικονομίας.

Βασική επιδίωξη για το προσεχές μέλλον είναι από τη μια μεριά να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν και από την άλλη να συνεχιστεί ο εμπλουτισμός, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και η επέκταση της υποδομής, έτσι ώστε αυτή, να μπορεί έγκαιρα να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες

ανάγκες της οικονομίας και να αποτελέσει, όπως και στο παρελθόν, πηγή εξωτερικών οικονομιών και στήριγμα της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας.

Ειδικότερα η όλη προσπάθεια θα οργανωθεί κάτω από τους ακόλουθους τρεις άξονες προτεραιότητας:

- Την επέκταση και την αναβάθμιση των υποδομών των μεταφορών.
- Την επέκταση και την αναβάθμιση των υποδομών των επικοινωνιών.
- Την επέκταση και την αναβάθμιση των υποδομών στον ενεργειακό τομέα.

(iii) Μέτρα κατά Άξονα Προτεραιότητας

Άξονας 1: Επέκταση και Αναβάθμιση των Υποδομών των Μεταφορών

Ο βασικός στόχος του άξονα είναι η επέκταση και η αναβάθμιση των υποδομών μεταφορών (αεροδρόμια, λιμάνια, δρόμοι) ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η σύνδεση της Κύπρου με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών και να εξασφαλιστούν απρόσκοπτες συνθήκες διακίνησης προσώπων και αγαθών. Στα πλαίσια αυτά, θα μελετηθεί και το ενδεχόμενο εισαγωγής του θεσμού του ρυθμιστή για τον τομέα των μεταφορών.

Προς επίτευξη του Άξονα 1 θα προωθηθούν τα ακόλουθα μέτρα:

1.1.1. Συμπλήρωση και Αναβάθμιση Οδικού Δικτύου. Το μέτρο στοχεύει στα ακόλουθα:

- Ολοκλήρωση της σύνδεσης όλων των μεγάλων αστικών κέντρων, των αεροδρομίων και λιμανιών και των περιοχών επιταχυνόμενης ανάπτυξης με σύγχρονους αυτοκινητόδρομους και βελτίωση του περιφερειακού οδικού δικτύου στην ύπαιθρο, προς

απεγκλωβισμό περιοχών υποτονικής ανάπτυξης και ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους για την προσέλκυση επενδύσεων.

- Βελτίωση του συστήματος προγραμματισμού, εκτέλεσης και διαχείρισης του οδικού δικτύου και προώθηση των μεγάλων οδικών έργων με τη μέθοδο συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, όπου είναι δυνατό.

Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση του τμήματος του αυτοκινητόδρομου Α1 από Λευκωσία μέχρι Αγία Βαρβάρα σε έξι λωρίδες κυκλοφορίας και κατασκευή δύο νέων ανισόπεδων κόμβων (ΓΣΠ και Λεωφόρος Σταυρού) στην είσοδο της Λευκωσίας.
- Κατασκευή νέου αυτοκινητόδρομου που θα συνδέει την Πάφο με την Πόλη Χρυσοχούς.
- Αναβάθμιση των κυκλικών κόμβων του παρακαμπτήριου Λεμεσού σε ανισόπεδους.
- Κατασκευή νέου αυτοκινητόδρομου Κοκκινοτριμιθιάς-Αστρομερίτη.
- Κατασκευή αυτοκινητόδρομου που θα συνδέει τον αερολιμένα Λάρνακας με τον παρακαμπτήριο Λάρνακας.
- Κατασκευή νέων δρόμων περιφερειακής σημασίας Λευκωσίας-Παλαιχωρίου και Λεμεσού-Πλατρών.

1.1.2. Αποσυμφόρηση οδικού δικτύου και έργα διαχείρισης της κυκλοφορίας. Το μέτρο αποσκοπεί στη:

- Σταδιακή αντιμετώπιση του προβλήματος της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα και την αναδιάρθρωση των δημόσιων μεταφορών.

- Βελτίωση της οδικής ασφάλειας (μείωση των νεκρών σε οδικά δυστυχήματα κατά 20%, μέχρι το 2006).

Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Σταδιακή εφαρμογή των προτάσεων της μελέτης για την αποσυμφόρηση της Λευκωσίας και ανάπτυξη των δημόσιων μεταφορών.
- Εκπόνηση ολοκληρωμένης κυκλοφοριακής μελέτης για την ευρύτερη αστική περιοχή Λευκωσίας.
- Εφαρμογή του Στρατηγικού Σχεδίου Οδικής Ασφάλειας 2002-2006 με τη λήψη βελτιωτικών μέτρων ως προς το οδικό περιβάλλον, την αστυνόμευση, τη διαφώτιση, την κυκλοφοριακή αγωγή και την αμεσότερη περίθαλψη, καθώς και βελτιωτικών μέτρων σε μελανά σημεία.

1.1.3. Αναβάθμιση Λιμένων. Βασικός στόχος του μέτρου είναι η επέκταση και αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής, ώστε η Κύπρος να αναβαθμίσει την ανταγωνιστικότητά της και να προσελκύει διαμετακομιστικό εμπόριο και επιβατική κίνηση. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ανάπτυξη του λιμανιού Λάρνακας ως κυρίως επιβατικού, με τη μέθοδο συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.
- Κατασκευή νέας αίθουσας επιβατών στο λιμάνι Λεμεσού.
- Επέκταση των χώρων αποθήκευσης εμπορευματοκιβωτίων στο λιμάνι Λεμεσού.

1.1.4. Αναβάθμιση Αερολιμένων. Βασικός στόχος του μέτρου είναι η αναβάθμιση της υποδομής και των προσφερομένων υπηρεσιών στους αερολιμένες για την καλύτερη εξυπηρέτηση της τουριστικής και άλλης επιβατικής κίνησης και την ενίσχυση του ρόλου της

Κύπρου ως κέντρου διαμετακόμισης επιβατών και παροχής υπηρεσιών στο επίπεδο της Ανατολικής Μεσογείου.

Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου, με τη μέθοδο συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.
- Κατασκευή νέου Κέντρου Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας στη Λευκωσία.

Άξονας 2: Επέκταση και Αναβάθμιση των Υποδομών των Επικοινωνιών

Βασικοί στόχοι του άξονα είναι οι ακόλουθοι:

- Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η επέκταση και ο συνεχής εκσυγχρονισμός της υποδομής τόσο για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών όσο και για την περαιτέρω ανάπτυξη του ρόλου της Κύπρου ως διεθνούς και περιφερειακού κόμβου παροχής υπηρεσιών.
- Στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, η βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών από το Τμήμα Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και η εισαγωγή νέων υπηρεσιών.

Τα μέτρα που περιλαμβάνει ο δεύτερος άξονας είναι τα ακόλουθα:

1.2.1. Εκσυγχρονισμός του τηλεπικοινωνιακού δικτύου και ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το μέτρο στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των υποδομών τηλεπικοινωνιών και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των ήδη προσφερόμενων υπηρεσιών. Περιλαμβάνει δράσεις όπως:

- Αναβάθμιση και επέκταση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου ώστε να μπορεί να υποστηρίξει νέες υπηρεσίες (πολυμέσα: φωνή και

δεδομένα, ψηλής ποιότητας ήχο, εικόνα, ευρυζωνικές υπηρεσίες, κινούμενη εικόνα, κ.ά.)

1.2.2. Παροχή νέων υπηρεσιών επικοινωνιών. Το μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για τη δημιουργία νέων υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Περιλαμβάνει δράσεις όπως:

- Αξιοποίηση των προκλήσεων που δημιουργούνται με την ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας και την προσφορά ευρυφασματικών υπηρεσιών και τηλεφαρμογών, τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στην ύπαιθρο.

1.2.3. Αναβάθμιση Ταχυδρομικών Υπηρεσιών. Το μέτρο στοχεύει στη βελτίωση των ταχυδρομικών υπηρεσιών και στην εισαγωγή νέων υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας. Περιλαμβάνει δράσεις όπως:

- Εκσυγχρονισμό των Κυπριακών Ταχυδρομείων ώστε να λειτουργήσουν μέσα στις συνθήκες ανταγωνισμού, να ανταποκριθούν άμεσα στις ανάγκες των πελατών και να βελτιώσουν τη δυνατότητα για αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζει η ελευθεροποίηση της αγοράς (hybrid mail, e-commerce κλπ.).

Άξονας 3: Επέκταση και Αναβάθμιση των Υποδομών στον Ενεργειακό Τομέα

Βασικοί στόχοι στον ενεργειακό τομέα και στην παραγωγή ηλεκτρισμού είναι η εξασφάλιση ενεργειακής επάρκειας, η διεύρυνση του φάσματος των πηγών προμήθειας της και η διασφάλιση της ποιότητας.

Τα μέτρα που θα προωθηθούν στα πλαίσια του τρίτου άξονα είναι τα ακόλουθα:

1.3.1. Επέκταση συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας. Στόχος του μέτρου είναι η αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας για κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης. Ενδεικτική δράση:

- Ολοκλήρωση και λειτουργία της 4ης μονάδας συνδυασμένου κύκλου, δυναμικότητας 180MW στον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό στο Βασιλικό.

1.3.2. Δημιουργία τερματικού εισαγωγής και αποθήκευσης πετρελαιοειδών. Στόχος του μέτρου είναι η αύξηση των αποθεμάτων πετρελαιοειδών σε 90 μέρες κατανάλωσης, σύμφωνα με τις σχετικές απαιτήσεις του Κοινοτικού Κεκτημένου. Ενδεικτική δράση:

- Προώθηση όλων των αναγκαίων ενεργειών για τη δημιουργία τερματικού εισαγωγής και αποθήκευσης πετρελαιοειδών, σε δυο φάσεις, συνολικής χωρητικότητας 700.000 MT, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η κάλυψη των αναγκών για 90 ημέρες.

1.3.3. Εισαγωγή φυσικού αερίου στην Κύπρο. Στόχος του μέτρου είναι η απεξάρτηση της εθνικής οικονομίας από μια μοναδική πηγή ενέργειας (το πετρέλαιο). Ενδεικτική δράση:

- Προώθηση των προπαρασκευαστικών ενεργειών για την εισαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου, ως καυσίμου για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό στο Βασιλικό.

1.3.4. Η ενίσχυση της υποδομής ελέγχου της ποιότητας των πετρελαιοειδών. Στόχος του μέτρου είναι η διασφάλιση της ποιότητας των πετρελαιοειδών ούτως ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του σχετικού Κοινοτικού Κεκτημένου. Ενδεικτική δράση:

- Δημιουργία της απαιτούμενης υποδομής για εφαρμογή συστήματος ελέγχου της ποιότητας των πετρελαιοειδών που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των Οδηγιών της Ε.Ε.

2. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

(i) Εισαγωγή και Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Η ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής οικονομίας αποτελεί παράγοντα καθοριστικής σημασίας για τη συνέχιση της οικονομικής της ανάπτυξης ιδιαίτερα στην παρούσα καμπή στην οποία βρίσκεται. Η όξυνση των συνθηκών ανταγωνισμού από την επικείμενη ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. αλλά και από την παγκοσμιοποίηση των οικονομιών, την ελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις προσδίδουν στον παράγοντα της ανταγωνιστικότητας μια ιδιαίτερη βαρύτητα.

Ο όρος ανταγωνιστικότητα εμπερικλείει τους παράγοντες τιμή και ποιότητα. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην παραδοσιακή και ποσοτική της έκφραση η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ορίζεται ως βελτίωση της σχέσης τιμής / κόστους των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών.
- Στη δυναμική της διάσταση, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας εστιάζεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών δίδοντας έμφαση στο σχεδιασμό, στην καινοτομία και στην προσαρμοστικότητα της προσφοράς στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της ζήτησης.

Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας επιμετράται με διάφορες μεθοδολογίες και τρόπους. Δείκτες που χρησιμοποιούνται ευρέως προς αυτό το σκοπό είναι:

- η εξέλιξη των τιμών των εγχώρια παραγόμενων προϊόντων σε σύγκριση με την εξέλιξη των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, που αντικατοπτρίζει τη διαφοροποίηση της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας στην εγχώρια αγορά,
- η εξέλιξη των εξαγωγικών τιμών των αγαθών και υπηρεσιών μιας χώρας έναντι των εξαγωγικών τιμών ανταγωνιστικών χωρών, ως δείκτη διαφοροποίησης της ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς αγορές,

- η εξέλιξη της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (real effective exchange rate),
- η εξέλιξη των μοναδιαίων εργατικών κόστων μιας χώρας έναντι των αντίστοιχων σε ανταγωνιστικές χώρες,
- η διαφοροποίηση των εξαγωγικών μεριδίων (market shares).

Η εικόνα που προκύπτει από την ανάλυση των πιο πάνω δεικτών είναι ανάμικτη. Με βάση τους δείκτες τιμών και των μοναδιαίων εργατικών κόστων διαφαίνεται, διαχρονικά κατά την τελευταία εικοσαετία, γενικά επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας, τόσο στην εγχώρια όσο και στις εξωτερικές αγορές, με την εικόνα όμως να διαφοροποιείται σε επιμέρους αγορές του εξωτερικού. Με βάση την πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία διαφαίνονται διακυμάνσεις στην εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τη δεκαετία του 1980, μεγάλη διάβρωση το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του 1990 και βελτίωση το δεύτερο ήμισυ όπως προκύπτει από πολύ πρόσφατη μελέτη του ΔΝΤ (Ιανουάριος 2003), η οποία αναλύει την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας την τελευταία εικοσαετία. Τέλος, με βάση τα μερίδια στη διεθνή αγορά προκύπτει, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, από τη μια διεύρυνση του μεριδίου της Κύπρου στη διεθνή αγορά υπηρεσιών, περιλαμβανομένων και των τουριστικών υπηρεσιών, και από την άλλη μείωση των εξαγωγικών μεριδίων της Κύπρου σε αγαθά, αντικατοπτρίζοντας τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και της γεωργίας.

Η διαχρονική εξέλιξη και διάρθρωση του ΑΕΠ αλλά και των εξαγωγών επιβεβαιώνουν ότι η Κυπριακή οικονομία παρουσιάζει μία εικόνα «δυϊσμού». Μία ομάδα επιχειρήσεων, που επικεντρώνεται στους τομείς της μεταποίησης και της γεωργίας, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στο νέο πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον². Αντίθετα, μια άλλη ομάδα επιχειρήσεων, κατά κανόνα στους τομείς

² Οι παρεμβάσεις για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των πρωτογενών τομέων της γεωργίας και της αλιείας περιέχονται στην αναπτυξιακή προτεραιότητα «ισόρροπη χωρική και αγροτική ανάπτυξη».

των υπηρεσιών επιδεικνύει ψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας και αξιοποίησης των νέων συνθηκών που διαμορφώνονται.

Πιο συγκεκριμένα, η φθίνουσα συνεισφορά της μεταποίησης στο ΑΕΠ και η απώλεια εξαγωγικών μεριδίων αντικατοπτρίζει τις αδυναμίες του τομέα με την επικέντρωση της παραγωγής σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, όπου η ποιότητα, ο σχεδιασμός, η καινοτομία και ο βαθμός εξειδίκευσης είναι χαμηλά. Θετική όμως εξέλιξη στον τομέα, αποτελεί ο δυναμισμός που επιδεικνύουν υποτομείς, όπως των φαρμακευτικών προϊόντων, της παραγωγής μεταλλικών προϊόντων, της παραγωγής προϊόντων από χαρτί και εκτυπωτικών δραστηριοτήτων και της κατασκευής ηλεκτρικού εξοπλισμού και οπτικών συσκευών αλλά και μεταποιητικές μονάδες σε παραδοσιακούς υποτομείς, που αποδίδουν έμφαση στην παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογικής έντασης και έντασης γνώσης, όπου δίδεται ιδιαίτερη σημασία στην ποιοτική διάσταση.

Ο τομέας του τουρισμού, παρά τη διεύρυνση του μεριδίου του στη διεθνή τουριστική αγορά αντιμετωπίζει αριθμό προβλημάτων, όπως το συγκριτικά ψηλό λειτουργικό κόστος των ξενοδοχειακών μονάδων, το οποίο έχει καταστήσει την Κύπρο ένα από τους ακριβότερους τουριστικούς προορισμούς της Μεσογείου, η μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίηση του τουριστικού προϊόντος, παρά τη μερική επιτυχία στις προσπάθειες αναβάθμισης και εμπλουτισμού του που άρχισε σταδιακά να διαφαίνεται τα τελευταία χρόνια, η μεγάλη εποχικότητα στις αφίξεις τουριστών με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιοχές πολλά τουριστικά καταλύματα και άλλες παρεμφερείς υπηρεσίες να παραμένουν αδρανείς κατά τη χειμερινή περίοδο, καθώς και η εξάρτηση από μικρό αριθμό τουριστικών αγορών. Οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές του τομέα θα εξαρτηθούν σε καθοριστικό βαθμό από την περαιτέρω επιτυχία των προσπαθειών για αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, καθώς και από το βαθμό στον οποίο η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός θα κατορθώσει να αναδείξει και να προσφέρει το στοιχείο της μοναδικότητάς της, δηλαδή την πολυδιάστατη τουριστική εμπειρία σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

Οι υπόλοιποι τριτογενείς τομείς των υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού, επιδεικνύουν έντονο δυναμισμό, που αντικατοπτρίζεται σε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και διεύρυνση των μεριδίων τους στις διεθνείς αγορές, εξέλιξη που αποδίδεται, όπως έχει ήδη λεχθεί στο πρώτο μέρος του κειμένου, στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος στους συγκεκριμένους τομείς και που μπορεί να αξιοποιήσει ακόμη περισσότερο κατά τα επόμενα χρόνια. Συναφώς, η επικείμενη ένταξη μας στην Ε.Ε., και ιδιαίτερα η διασφάλιση του δικαιώματος εγκατάστασης και του δικαιώματος ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δημιουργεί πρόσθετες ευκαιρίες με την απρόσκοπτη πρόσβαση των Κυπριακών υπηρεσιών στη μεγάλη ενιαία αγορά της Ε.Ε., ενώ η ένταξη στην Ε.Ε., με τη βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας που συνεπάγεται, και σε συνδυασμό με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος, εκτιμάται ότι θα αυξήσει την ελκυστικότητα του νησιού, ως επιχειρηματικής βάσης για προσφορά υπηρεσιών στη γύρω περιοχή.

Οι προοπτικές διαγράφονται ιδιαίτερα ευοίωνες στους τομείς των επαγγελματικών υπηρεσιών, της ιδιωτικής τριτοβάθμιας παιδείας και υγείας, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, της ναυτιλίας, του εμπορίου και των τηλεπικοινωνιών, με την προϋπόθεση της επικέντρωσης της παραγωγής σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες.

(ii) Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

Η στρατηγική στόχευση της Κύπρου επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ποιοτικής διάστασης της ανταγωνιστικότητας, με τη διεύρυνση και ενδυνάμωση δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας κυρίως τεχνολογικής έντασης και έντασης γνώσης, με την παράλληλη όμως ανάγκη βελτίωσης της σχέσης τιμής / κόστους, μέσω της ενδυνάμωσης της παραγωγικότητας και της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης των κόστων των συντελεστών παραγωγής.

Οι προγραμματιζόμενες παρεμβάσεις για την επίτευξη του ευρύτερου στόχου της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας δομούνται σε τέσσερις άξονες προτεραιότητας:

- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

- Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας των δευτερογενών και τριτογενών τομέων.
- Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

(iii) Μέτρα κατά Άξονα Προτεραιότητας

Άξονας 1: Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος

Οι βασικοί στόχοι του άξονα αυτού είναι οι ακόλουθοι:

- Η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, και θα διευκολύνει την προσέλκυση νέων και ξένων άμεσων επενδύσεων στην Κύπρο.
- Η αύξηση της διαθεσιμότητας σε εξειδικευμένες υποδομές υψηλών προδιαγραφών για την προσέλκυση νέων επενδύσεων και την ταχύτερη ανταπόκριση σε νέες επενδυτικές ευκαιρίες.
- Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου στήριξης της επιχειρηματικότητας.
- Η ενίσχυση και πλήρης ενεργοποίηση του συστήματος παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών ποιότητας στις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές (Τυποποίηση, Διαπίστευση, Πιστοποίηση, Μετρολογία και Εποπτεία Αγοράς).

Ο άξονας περιλαμβάνει πέντε μέτρα:

2.1.1. Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου.
Στόχος του μέτρου είναι η απλοποίηση και ο εξορθολογισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και περιλαμβάνει δράσεις για τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν κενά ή αδυναμίες στη δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα, στην αποτελεσματική εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου στον τομέα του ανταγωνισμού κ.ά. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση της εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων.
- Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας εποπτείας στην κεφαλαιαγορά και στον ασφαλιστικό τομέα.
- Διαφοροποίηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιαγορά για αποτελεσματικότερη διασφάλιση της προστασίας του επενδυτή.
- Διεξαγωγή μελέτης για την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία ξενοδοχειακών μονάδων και την εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων.
- Νομοθετική ρύθμιση και σωστή επιτήρηση σε ό,τι αφορά την καθαριότητα και καλή εμφάνιση των τουριστικών κέντρων και καταστημάτων.
- Ενδυνάμωση του Τμήματος Εμπορικής Ναυτιλίας στα πλαίσια εμπέδωσης της διεθνούς παρουσίας της Κύπρου ως διεθνούς ναυτιλιακού κέντρου.
- Διεξαγωγή μελέτης για το μελλοντικό ρόλο της Αρχής Λιμένων Κύπρου, στα πλαίσια της επιδίωξης αναβάθμισης του ρόλου της Κύπρου ως κέντρου διαμετακομιστικού εμπορίου.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού και των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις.
- Δημιουργία του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου για την εξοικονόμηση ενέργειας.

2.1.2. Ανάπτυξη εξειδικευμένων υποδομών. Στόχος του μέτρου είναι η αύξηση της διαθεσιμότητας σε εξειδικευμένες υποδομές υψηλών προδιαγραφών, πέραν των ευρύτερων υποδομών που καλύπτει η πρώτη αναπτυξιακή προτεραιότητα. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία νέων / αναβάθμιση υφιστάμενων βιομηχανικών περιοχών και εκσυγχρονισμός της διαχείρισής τους.
- Προώθηση της δημιουργίας νέων βιοτεχνικών ζωνών από τους δήμους / τοπικές αρχές με την ανάληψη των 2/3 του κόστους της υποδομής από την Κυβέρνηση.
- Δημιουργία Τεχνολογικού Πάρκου. Το Τεχνολογικό Πάρκο αποτελεί εξειδικευμένο τύπο βιομηχανικού πάρκου στο οποίο

αναπτύσσονται μονάδες υψηλής τεχνολογίας και στεγάζει βασικά επιχειρήσεις και υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας.

- Προώθηση της δημιουργίας διαφόρων μορφών ειδικής τουριστικής υποδομής, στοχεύοντας στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και στην απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας της ζήτησης. Οι συγκεκριμένες δράσεις αφορούν την ανάπτυξη του ποδηλατικού τουρισμού με τη δημιουργία ποδηλατικών διαδρομών, την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού με την προώθηση της δημιουργίας, αναβάθμισης και συμπλήρωσης αθλητικών εγκαταστάσεων, την ανάπτυξη του ναυτικού τουρισμού με τη δημιουργία μαρίνων, την αναβάθμιση και επέκταση του δικτύου μονοπατιών μελέτης της φύσης κλπ.

2.1.3. Δομές στήριξης της επιχειρηματικότητας. Στόχος του μέτρου είναι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου στήριξης της επιχειρηματικότητας σε όλο το φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων, εξαιρουμένων των πρωτογενών τομέων, αναβαθμίζοντας, συμπληρώνοντας και αξιοποιώντας τις υφιστάμενες δομές, καθώς και δημιουργώντας όπου θα κριθεί σκόπιμο νέες δομές. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία κατάλληλης οργανωτικής δομής που θα επιλαμβάνεται της ανάπτυξης του ευρύτερου τομέα των υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού.
- Δημιουργία φορέα για τις ΜΜΕ.
- Ίδρυση και θεσμοποίηση Συμβουλευτικής Επιτροπής για τη βιομηχανική ανάπτυξη με βάση ισότιμη τριμερή συμμετοχή Κυβέρνησης, βιομηχάνων και συντεχνιών.
- Δημιουργία κέντρων επιχειρηματικότητας και υποδοχής επενδυτών για την εξυπηρέτηση, καθοδήγηση και ενημέρωση τόσο των υφιστάμενων όσο και των νέων επιχειρηματιών και επενδυτών, καθώς και την αναβάθμιση και επέκταση του θεσμού του one stop shop κ.ά.

2.1.4. Ενίσχυση και ενεργοποίηση του συστήματος ποιότητας. Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της υποδομής στους τομείς της

τυποποίησης, μετρολογίας, διαπίστευσης, πιστοποίησης και εποπτείας αγοράς και η πλήρης ενεργοποίηση του όλου συστήματος ποιότητας, ούτως ώστε να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά, με βάση τις Κοινοτικές προδιαγραφές στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών, καθώς και η προώθηση της εισαγωγής συστημάτων ποιότητας στις υπηρεσίες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία εθνικού συστήματος διαπίστευσης εργαστηρίων, οργανισμών πιστοποίησης και άλλων φορέων ελέγχου.
- Ενδυνάμωση της Κυπριακής Εταιρείας Πιστοποίησης για την αποτελεσματική λειτουργία της.
- Ενίσχυση της εργαστηριακής υποδομής, ούτως ώστε τα εργαστήρια που βρίσκονται στην Κύπρο να μπορούν να καλύψουν μεγάλο φάσμα ελέγχων και δοκιμών αγαθών, να διαπιστευτούν και να οριστούν ως κοινοποιημένα εργαστήρια στα πλαίσια της εφαρμογής των Οδηγιών Νέας Προσέγγισης.
- Αναβάθμιση του ρόλου του θεσμού της τυποποίησης.
- Ενίσχυση της Υπηρεσίας Μέτρων και Σταθμών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.
- Ετοιμασία μηχανισμού μέτρησης επιπέδων ποιότητας και βαθμού ικανοποίησης πελατών για τον τομέα του τουρισμού.
- Εισαγωγή κριτηρίων ταξινόμησης των επισιτιστικών μονάδων και δημιουργία Οδηγού Καλής Διατροφής.

2.1.5. Συμπληρωματικές παρεμβάσεις. Το μέτρο συγκεντρώνει συμπληρωματικές προς τα υπόλοιπα μέτρα δημοσίου χαρακτήρα παρεμβάσεις. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση και εμπλουτισμός των ερευνών που διεξάγει η Στατιστική Υπηρεσία ούτως ώστε τα συλλεγόμενα και δημοσιοποιήσιμα στοιχεία να εξυπηρετούν τις ανάγκες πληροφόρησης των επιχειρήσεων αλλά και της δημόσιας διοίκησης για διαμόρφωση πολιτικής.
- Συστηματική πληροφόρηση του επιχειρηματικού κόσμου για τις πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις αναφορικά με την ελευθεροποίηση του εμπορίου στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, όπως επίσης και τις νέες εξελίξεις εντός της Ε.Ε. στους διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, ούτως ώστε να

μπορεί ο επιχειρηματικός κόσμος να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες του εντεινόμενου ανταγωνισμού.

Άξονας 2: Ενίσχυση και Εκσυγχρονισμός της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας.

Βασικός στόχος του άξονα είναι η διατήρηση ενός επιπέδου επενδύσεων ψηλότερου του Κοινοτικού μέσου όρου και η βελτίωση των ανταγωνιστικών χαρακτηριστικών των παραγωγικών μονάδων στους δευτερογενείς και τριτογενείς τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Το μέτρο συνίσταται στην παροχή κινήτρων που δεν επηρεάζουν το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου δεν νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις του άξονα στοχεύουν:

- Στην ενίσχυση των ΜΜΕ μέσω της παροχής κεφαλαιουχικών ενισχύσεων για την ενθάρρυνση επενδύσεων για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό τους και της παροχής κινήτρων για την προώθηση των συγχωνεύσεων και κοινοπραξιών και της χρήσης εξειδικευμένων συμβούλων.
- Στην ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη λειτουργία των επιχειρήσεων.
- Στη στήριξη της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού με μειωμένη συμμετοχή στο επιχειρείν, με έμφαση στους νέους και στις γυναίκες.

Ο άξονας περιλαμβάνει επτά μέτρα:

2.2.1. Οριζόντιες παρεμβάσεις ενίσχυσης των ΜΜΕ. Το μέτρο στοχεύει στην προώθηση οριζόντιων παρεμβάσεων για ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Επισημαίνεται συναφώς, ότι η Κύπρος συμμετέχει στο πολυετές πρόγραμμα της Ε.Ε. για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που καλύπτει την περίοδο 2002-2005. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.
- Παροχή εγγυήσεων σε ΜΜΕ για δανειοδότηση επενδύσεων.
- Μελέτη για την εισαγωγή οριζόντιων κινήτρων για την προώθηση των συγχωνεύσεων και κοινοπραξιών.

2.2.2. Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός του τομέα της μεταποίησης.
Στόχος του μέτρου είναι η ο εκσυγχρονισμός των μεταποιητικών μονάδων σε όλο το φάσμα των λειτουργιών τους ούτως ώστε να βελτιωθεί η δυνατότητα επιτυχούς ανταπόκρισης τους σε μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς. Ενδεικτικές δράσεις του μέτρου περιλαμβάνουν:

- Παροχή χορηγιών για την τεχνολογική αναβάθμιση των ΜΜΕ του μεταποιητικού τομέα. Στα πλαίσια αυτά, θα μελετηθεί η παροχή κινήτρων σε επιλεγμένους κλάδους της μεταποίησης.
- Παροχή κυβερνητικών εγγυήσεων για τη δανειοδότηση επενδύσεων των ΜΜΕ στο μεταποιητικό τομέα για την ανασυγκρότηση και επέκταση των δραστηριοτήτων τους.
- Κίνητρα για την προώθηση των συγχωνεύσεων και κοινοπραξιών.
- Κίνητρα για την προώθηση του θεσμού της υπεργολαβίας.
- Κίνητρα για τη χρήση εξειδικευμένων συμβούλων.

2.2.3. Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός του τομέα του τουρισμού.
Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Κυπριακού τουρισμού με την αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών σε όλο το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων και την προώθηση τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή κινήτρων για αναβάθμιση ή απόσυρση κλινών.
- Παροχή κινήτρων για αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και εγκαταστάσεων μικρομεσαίων επισιτιστικών μονάδων.
- Παροχή κινήτρων για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την προώθηση της δημιουργίας ειδικών προϊόντων, όπως γηπέδων γκολφ, θεματικών πάρκων, χώρων συνεδρίων, κ.ά.
- Διεξαγωγή μελέτης για ενθάρρυνση εστιατορίων για προσφορά οικοδιατροφής (χορτοφαγικά ή οργανικά ή μη μεταλλαγμένα προϊόντα).

2.2.4. Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός των τομέων των υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού. Στόχος του μέτρου είναι η περαιτέρω ενίσχυση των τομέων των υπηρεσιών που επιδεικνύουν ιδιαίτερο δυναμισμό με βάση και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτει ή μπορεί να αναπτύξει η Κύπρος. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή χορηγίας για κάλυψη μέρους της επενδυτικής δαπάνης για τεχνολογική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των ΜΜΕ στους τομείς των υπηρεσιών.
- Παροχή κινήτρων για τη χρήση εξειδικευμένων συμβούλων.

2.2.5. Ενίσχυση επενδύσεων επιχειρήσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Στόχος του μέτρου είναι η οικονομική στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον επενδύσεων. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις για τη διενέργεια επενδύσεων που αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας και την υποκατάσταση της ηλεκτρικής ενέργειας ή συμβατικών καυσίμων με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

- Παροχή κινήτρων σε μικρομεσαίες μεταποιητικές μονάδες για την εγκατάσταση συστημάτων ελέγχου της βιομηχανικής ρύπανσης.
- Παροχή κινήτρων σε τουριστικές επιχειρήσεις για εφαρμογή πρακτικών και μηχανισμών φιλικών προς το περιβάλλον.

2.2.6. Ποιότητα και πιστοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών. Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και των παραγωγικών διαδικασιών με την υιοθέτηση προτύπων ποιότητας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση της συμμετοχής των ΜΜΕ στη διαδικασία τυποποίησης και εφαρμογής της.
- Παροχή κινήτρων σε ΜΜΕ για υιοθέτηση προτύπων ποιότητας.

2.2.7. Προώθηση της επιχειρηματικότητας σε ειδικές ομάδες πληθυσμού. Στόχος του μέτρου είναι η διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης μέσω της ενίσχυσης ομάδων πληθυσμού με μειωμένη συμμετοχή στο επιχειρείν, με σκοπό την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή χορηγιών στους δευτερογενείς και τριτογενείς τομείς για ενθάρρυνση της γυναικείας και της νεανικής επιχειρηματικότητας που θα καλύπτει μέρος της επενδυτικής δαπάνης για την έναρξη νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας, με ιδιαίτερη έμφαση σε δραστηριότητες
έντασης γνώσης,
νέας οικονομίας,
ανάπτυξης καινοτόμων σχεδίων.

Άξονας 3: Ενίσχυση της Εξωστρέφειας των Δευτερογενών και Τριτογενών Τομέων

Βασικοί στόχοι του άξονα είναι:

- Στον τομέα της μεταποίησης, ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων του τομέα με τον αυξημένο προσανατολισμό της παραγωγής προς την Ε.Ε., τις αγορές της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
- Στον τομέα του τουρισμού, μείωση της εξάρτησης από μικρό αριθμό τουριστικών αγορών και συγκεκριμένο είδος τουρισμού και η διεθνής καθιέρωση της Κύπρου ως ποιοτικού τουριστικού προορισμού.
- Στους τομείς των υπηρεσιών, η αξιοποίηση του δυναμισμού, της ευνοϊκής γεωγραφικής θέσης της Κύπρου και των υπόλοιπων συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει το νησί για την καθιέρωση της ως κέντρου παροχής υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο συγκεκριμένος άξονας περιορίζεται σε παρεμβάσεις προώθησης και προβολής, ενώ η επίτευξη των παραπάνω στόχων προωθείται μέσω και των άλλων αξόνων της προτεραιότητας καθώς και μέσω άλλων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων.

Ο άξονας περιλαμβάνει δύο μέτρα:

2.3.1. Ενίσχυση της εξωστρέφειας των δευτερογενών και τριτογενών τομέων, πέραν του τουρισμού. Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας των δευτερογενών και τριτογενών τομέων μέσω της αυξημένης προβολής, και της αξιοποίησης των δυνατοτήτων εξαγωγής σε νέες αγορές του εξωτερικού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή οικονομικής βοήθειας σε επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε εκθέσεις του εξωτερικού.
- Προβολή και διαφήμιση των Κυπριακών γεωργικών προϊόντων, φρέσκων και μεταποιημένων, των μεταποιητικών προϊόντων, καθώς και των υπηρεσιών μέσω καταχώρησης διαφημίσεων σε

οικονομικά έντυπα του εξωτερικού, μεγαλύτερης αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχει το διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες για διαφήμιση και προβολή, διοργάνωσης σεμιναρίων στο εξωτερικό, οργάνωσης επισκέψεων ξένων επιχειρηματιών και δημοσιογράφων στην Κύπρο κ.ά.

- Βελτίωση και δημιουργία νέου διαφημιστικού υλικού (διαφημίσεις, βιντεοταινίες, CD Rom), σε συνεχή βάση.
- Μεγαλύτερη προβολή των Κυπριακών προϊόντων και υπηρεσιών από τα Κυπριακά Εμπορικά Κέντρα στο εξωτερικό.
- Παροχή οικονομική βοήθειας σε ΜΜΕ στους δευτερογενείς και τριτογενείς τομείς για τη διεξαγωγή επιτόπιων ερευνών ξένων αγορών που στοχεύουν στην εξακρίβωση των δυνατοτήτων/προοπτικών εξαγωγής σε νέες αγορές του εξωτερικού.
- Αξιοποίηση και προβολή της στρατηγικής θέσης της Κύπρου, ως μεταποιητικού κόμβου και κόμβου παροχής υπηρεσιών, για την περιοχή, με στόχο την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, για την ανάπτυξη εξειδικευμένων βιομηχανικών μονάδων υψηλής τεχνολογίας, καθώς και επιχειρήσεων προσφοράς διεθνούς επιπέδου εξειδικευμένων υπηρεσιών.
- Επεξεργασία σχεδίου ασφάλισης εξαγωγών υπηρεσιών με στόχο τη μείωση των αυξημένων επιχειρηματικών κινδύνων.
- Διενέργεια ειδικής μελέτης για προώθηση της Κύπρου ως διεθνούς χρηματοοικονομικού κέντρου.

2.3.2. Προώθηση της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού. Στόχος του μέτρου είναι η καθιέρωση της Κύπρου ως ποιοτικού τουριστικού προορισμού, η αξιοποίηση νέων αγορών ή τμημάτων αγορών, συμβάλλοντας έτσι θετικά στη μείωση της εξάρτησης από περιορισμένο αριθμό αγορών καθώς και σε απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Σχεδιασμό και υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης διαφημιστικής εκστρατείας προβολής και προώθησης της Κύπρου που θα συμβάλει στη δημιουργία μιας ξεχωριστής εικόνας της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού και στην προσέλκυση επιλεγμένων τμημάτων αγοράς.

- Ενίσχυση και αναβάθμιση της παρουσίας της Κύπρου στις τουριστικές εκθέσεις.
- Δημιουργία και λειτουργία ενός συστήματος διαχείρισης προορισμού (destination management system) στο διαδίκτυο, διευκολύνοντας το κοινό και τους τουριστικούς επαγγελματίες να εξεύρουν τις απαραίτητες πληροφορίες για το ταξίδι (διαμονή, αξιοθέατα, εκδηλώσεις, δραστηριότητες και μεταφορές) και να προβαίνουν σε κρατήσεις.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει το διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες για διαφήμιση και προβολή της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού.
- Ενίσχυση και αναβάθμιση των γραφείων του ΚΟΤ στο εξωτερικό.
- Αναδιάρθρωση του ΚΟΤ και επανακαθορισμός του ρόλου του.

Άξονας 4: Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας

Βασικοί στόχοι του άξονα είναι:

- Περαιτέρω ενίσχυση του πλαισίου στήριξης ερευνητικών δραστηριοτήτων.
- Εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της ερευνητικής υποδομής.
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα σε δραστηριότητες έρευνας.
- Προώθηση της συνεργασίας και δικτύωσης μεταξύ κυπριακών ερευνητικών οργανισμών / ομάδων της Κύπρου και φορέων του εξωτερικού με στόχο κυρίως την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται μέσω των Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Προγραμμάτων, και ιδιαίτερα του 6^{ου} Προγράμματος Πλαισίου της Ε.Ε.

- Ανάπτυξη και εμπορική αξιοποίηση υφιστάμενων ερευνητικών αποτελεσμάτων ή αποτελεσμάτων που θα προκύψουν από την εκτέλεση ερευνητικών έργων και η προώθηση της μεταφοράς τεχνολογίας.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η κοινωνία της πληροφορίας.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα τέσσερα μέτρα:

2.4.1. Ενίσχυση της ερευνητικής και τεχνολογικής υποδομής. Στόχος του μέτρου είναι ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της υπάρχουσας ερευνητικής υποδομής ώστε να εξυπηρετηθεί η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας και να αυξηθεί η παραγωγική δυναμικότητα, αλλά και η ανταγωνιστικότητα των κυπριακών ερευνητικών φορέων. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Περαιτέρω ενίσχυση της υποδομής ερευνητικών οργανισμών/φορέων, μέσα από το Ετήσιο Πρόγραμμα Επιχορήγησης Ερευνητικών Σχεδίων του ΙΠΕ.
- Ενίσχυση και αναβάθμιση του Κυπριακού Ερευνητικού και Ακαδημαϊκού Δικτύου.
- Εισαγωγή νέου προγράμματος από το ΙΠΕ για την αναβάθμιση υφιστάμενης ή δημιουργία νέας ερευνητικής υποδομής στην Κύπρο.
- Μελέτη ενοποίησης των αρμόδιων σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας Υπηρεσιών και των προγραμμάτων τους.

2.4.2. Ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Στόχος του μέτρου είναι η προώθηση της ερευνητικής δραστηριότητας και η αύξηση της συνολικής ερευνητικής δαπάνης (δημόσιας και ιδιωτικής) σε πορεία σύγκλισης με το μέσο όρο της Ε.Ε., η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται μέσω των Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Προγραμμάτων και ιδιαίτερα του βου Προγράμματος Πλαισίου (ΠΠ) της Ε.Ε., η

ευρύτερη διάχυση της σημασίας της έρευνας, καθώς και η σύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις και την παραγωγή. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση και επέκταση των προγραμμάτων που προκηρύσσονται μέσω του ΙΠΕ και ένταξη τους σε ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό για την προώθηση της ερευνητικής δραστηριότητας καθώς και τη σύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις και την παραγωγή.
- Παροχή κινήτρων σε υφιστάμενες μεταποιητικές μονάδες για προώθηση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.
- Προκήρυξη προγράμματος από το ΙΠΕ που θα στοχεύει στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της έρευνας.
- Υποστήριξη των προσπαθειών Κυπρίων ερευνητών να δημιουργήσουν ισχυρές ερευνητικές «συμμαχίες» (consortia) και να διαμορφώσουν ανταγωνιστικές προτάσεις στα πλαίσια τόσο του 6^{ου} ΠΠ όσο και άλλων ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων.
- Ενίσχυση της συνεργασίας Κυπρίων ερευνητών με ερευνητές άλλων χωρών μέσω διακρατικών συμφωνιών και της προκήρυξης κοινών ερευνητικών προγραμμάτων σε επιλεγμένες θεματικές ενότητες.
- Συστηματική διαφώτιση του ευρύτερου κοινού, αξιοποιώντας όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως προς τη σημασία της έρευνας.
- Προκήρυξη προγραμμάτων από το ΙΠΕ για την ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Εισαγωγή προγράμματος για την αξιοποίηση της εμπειρίας και των γνώσεων των αποδήμων Κυπρίων επιστημόνων.

2.4.3. Ενίσχυση της καινοτομίας και της μεταφοράς τεχνολογίας.

Στόχος του μέτρου είναι η προώθηση της παραγωγής νέων προϊόντων υψηλής τεχνολογικής έντασης και έντασης γνώσης καθώς και η εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής, μέσω της εμπορικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της εγχώριας και διεθνούς ερευνητικής δραστηριότητας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση του θεσμού των εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και εισαγωγή προγράμματος για τη διαπίστευσή τους.
- Παροχή κρατικής χορηγίας για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας μέσω των εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων.
- Δημιουργία Κέντρου Έρευνας, Τεχνολογίας και Ανάπτυξης, όπου θα διεξάγεται βασική έρευνα σε τομείς αιχμής με βιομηχανική προοπτική καθώς και εφαρμοσμένη έρευνα για ανάπτυξη νέων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.
- Προώθηση της μεταφοράς τεχνολογίας μέσω του Ιδρύματος Τεχνολογίας.
- Εισαγωγή προγράμματος από το ΠΙΕ για την αξιοποίηση και εφαρμογή ερευνητικών αποτελεσμάτων.

2.4.4. Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Στόχος του μέτρου είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της κοινωνίας της πληροφορίας (ΚΤΠ) για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία των απαραίτητων δομών για την προώθηση της ΚΤΠ.
- Παροχή κινήτρων σε ΜΜΕ για προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου.

- Παροχή κινήτρων για τη δημιουργία κοινών δικτύων ΜΜΕ του ίδιου κλάδου.
- Περαιτέρω αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η ΚΤΠ για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών στη δημόσια διοίκηση και προώθηση του θεσμού του e-Government, δηλαδή της δημιουργίας ενός γενικού πλαισίου ηλεκτρονικών συναλλαγών και επικοινωνίας των επιχειρήσεων και των πολιτών με τη δημόσια διοίκηση.
- Προώθηση δράσεων για ασφαλέστερη χρήση του διαδικτύου.

2.4.5. Εκσυγχρονισμός του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (Κ.Ε.Ε.). Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναθεώρηση των ερευνητικών προγραμμάτων, των θεμάτων, των μεθόδων εργασίας και ανάπτυξης ερευνητικών προγραμμάτων.
- Λειτουργία του Κ.Ε.Ε. ως Κέντρου Επιστημονικής Αναφοράς, ως Κέντρου συλλογής δεδομένων και ως Κέντρου προώθησης και ανάπτυξης ερευνητικών προγραμμάτων, σε συνεργασία με τα άλλα επιστημονικά κέντρα της Κύπρου και του εξωτερικού.

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΙΣΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

(i) Εισαγωγή και Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Για μια μικρή και ανοικτή οικονομία με περιορισμένους φυσικούς πόρους όπως η Κυπριακή, το ανθρώπινο της δυναμικό αποτελεί το σπουδαιότερο συντελεστή παραγωγής και η ανάπτυξη του, προτεραιότητα υψίστης σημασίας. Παράλληλα, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία της κοινωνικής συνοχής για τη σταθερότητα του όλου κοινωνικο-οικονομικού συστήματος θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών και στην προώθηση μέτρων για αποτροπή του ενδεχομένου κοινωνικού αποκλεισμού ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων.

Οι ως τώρα επιδόσεις από την άποψη της αξιοποίησης και της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού είναι συγκριτικά ικανοποιητικές. Ειδικότερα:

- Το ανθρώπινο δυναμικό χαρακτηρίζεται από υψηλή εκπαίδευση και κινητικότητα, με ευκολία σε ξενόγλωσση επικοινωνία. Το ποσοστό του εργατικού δυναμικού με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται σε 32,0% σε σύγκριση με 24,2% που είναι ο μέσος όρος της Ε.Ε.
- Υπάρχουν χαμηλό ποσοστό σχολικής διαρροής και αποτυχίας και επαρκώς αναπτυγμένες δομές εκπαίδευσης ενηλίκων με παράλληλη συνεχή ενίσχυση της δια βίου μάθησης.
- Καταβάλλεται προσπάθεια για διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έτσι ώστε μεγαλύτερος αριθμός πολιτών να έχει την ευχέρεια να σπουδάζει στη χώρα του.
- Η αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από συνθήκες σχεδόν πλήρους απασχόλησης σε περιβάλλον εργατικής ειρήνης και επαρκώς αναπτυγμένου κοινωνικού διαλόγου.

- Με βάση τα δεδομένα της Ε.Ε., τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας είναι υψηλά, ιδιαίτερα για τους άνδρες.
- Το ποσοστό των ανέργων ηλικίας πέραν των 15 χρόνων στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των ηλικιών αυτών στην Κύπρο ανερχόταν στο 3,3% το 2002, με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, σε σύγκριση με 7,6% στην Ε.Ε.
- Οι συμμετοχές σε προγράμματα κατάρτισης, που χρηματοδοτεί η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΑνΑΔ), αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς (από 14.300 το 1993, σε 27.804 το 1997 και 33.809 το 2002).
- Υπάρχει σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών το οποίο προωθεί τις ίσες ευκαιρίες, και την κοινωνική ενσωμάτωση ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (π.χ. ηλικιωμένοι, ανάπηροι, μονογονεϊκές οικογένειες, παιδιά κλπ.).
- Η φτώχεια στη Κύπρο βρίσκεται σε επίπεδα, που συγκρίνονται ευνοϊκά με το επίπεδο στην Ε.Ε. (σύμφωνα με τα στοιχεία σχετικής έρευνας ποσοστό 16% βρίσκεται κάτω από το όριο της σχετικής γραμμής φτώχειας, έναντι μέσου όρου για την Ε.Ε. που φθάνει το 18%).

Οι κυριότερες αδυναμίες που παρατηρούνται, οι οποίες, όμως, δεν αναιρούν τη γενικότερη θετική εικόνα είναι:

- Ποσοτικές και ποιοτικές ανισοσκελίες, μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, που παρουσιάζονται κυρίως στους τομείς των ξενοδοχείων και εστιατορίων, χονδρικού και λιανικού εμπορίου, καθώς και στον τομέα των κατασκευών, στους οποίους, ενώ εργοδοτείται μεγάλος αριθμός ξένων, ταυτόχρονα παρουσιάζεται ανεργία υψηλότερη του μέσου όρου.
- Αδυναμίες ευέλικτου αναπροσανατολισμού των συστημάτων εκπαίδευσης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, σε συνδυασμό με

ύπαρξη κενών στα συστήματα καθοδήγησης και επαγγελματικού προσανατολισμού.

- Μεγαλύτερη επικέντρωση της ανεργίας στους νέους, γυναίκες και ηλικιωμένους. Το ποσοστό της ανεργίας στις ομάδες αυτές κυμαίνεται σε ψηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο.
- Οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα.
- Χαμηλό ποσοστό ατόμων με ειδικές ανάγκες που απασχολείται. Συναφώς, το ποσοστό ανέρχεται μόλις στο 26% και είναι το ήμισυ σχεδόν του αντίστοιχου ποσοστού στις χώρες της Ε.Ε. Σύμφωνα με την Απογραφή Πληθυσμού του 1992, από σύνολο 22.689 ατόμων με ειδικές ανάγκες των ηλικιών άνω των 15 ετών, 16.700 ή το 73,6% δεν απασχολούνται.
- Το εκπαιδευτικό σύστημα παρουσιάζει αδυναμίες σε ότι αφορά τη σύνδεσή του με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ενώ παράλληλα παρατηρούνται και ελλείψεις στην κτιριακή υποδομή και στην κατάρτιση σε θέματα πληροφορικής και σχετικά περιορισμένες δυνατότητες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο.
- Ανεπάρκεια παροχής υπηρεσιών φροντίδας εξαρτωμένων μελών της οικογένειας (π.χ. παιδιών, ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρίες) που να διευκολύνουν τη συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας.
- Αύξηση του αριθμού των ληπτών δημοσίου βοηθήματος από 17.458 το 1995 σε 22.028 το 2001.
- Ανεπάρκεια παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών προς οικογένειες με πολλαπλά προβλήματα (π.χ. διαζύγια, βία στην οικογένεια, μονογονεϊκές οικογένειες).

(ii) Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

Ο κεντρικός στόχος της αναπτυξιακής προτεραιότητας είναι η ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, η προώθηση της απασχόλησης και η εμπέδωση των συνθηκών κοινωνικής συνοχής.

Για να συνεχιστεί η ανάπτυξη και η πληρέστερη αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού κάτω από συνθήκες πλήρους απασχόλησης, πρώτη προϋπόθεση είναι η συνεχής βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και η ευελιξία του εκπαιδευτικού συστήματος σε όλες του τις βαθμίδες όπως και η στενότερη σύνδεσή του με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Αναφορικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να επιδιωχθεί, παράλληλα με την εξύψωση της ποιότητας και η ποσοτική επέκτασή της, με στόχο να συμβάλει σε πρώτο στάδιο στην ικανοποίηση των αναγκών της κυπριακής οικονομίας σε προσωπικό υψηλής στάθμης και σε δεύτερο στάδιο στην υλοποίηση της προσπάθειας για εξαγωγές υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η δεύτερη βασική προτεραιότητα είναι η ενίσχυση και η αναβάθμιση των δομών κατάρτισης και επανακατάρτισης, με τη συνδρομή των πόρων του Κοινωνικού Ταμείου, με την αξιοποίηση της πείρας που έχει συσσωρευτεί στις χώρες μέλη, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και τις συγκεκριμένες ανάγκες της Κυπριακής οικονομίας. Στόχος είναι η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα σε συνδυασμό και με το σύστημα κατάρτισης και επανακατάρτισης να εφοδιάζουν το ανθρώπινο δυναμικό με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για ταχεία προσαρμογή στις σημερινές ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Η τρίτη προτεραιότητα είναι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και του βιοτικού επιπέδου του συνόλου γενικά, αλλά ειδικότερα των ατόμων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό, μέσω μιας ενιαίας και συνολικής πολιτικής στους τομείς της εκπαίδευσης, κατάρτισης, απασχόλησης, της λειτουργικής αναπροσαρμογής και της κοινωνικής πρόνοιας και προώθηση της ισότητας των φύλων καθώς και της αύξησης της συμμετοχής στην αγορά εργασίας ομάδων του πληθυσμού με σχετικά χαμηλή συμμετοχή όπως οι γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Με βάση τα πιο πάνω οι βασικοί άξονες προτεραιότητας είναι:

- Ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, κυρίως μέσω της διεύρυνσης των επιλογών για τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο, της επέκτασης και βελτίωσης των κτιριακών υποδομών και του εξοπλισμού στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.
- Προώθηση της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης, κυρίως μέσω της συγκρότησης ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος κατάρτισης, επανακατάρτισης, της ενεργητικής στήριξης της απασχόλησης και της αύξησης της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των πληθυσμιακών ομάδων που σχετικά υστερούν.
- Προώθηση των ίσων ευκαιριών και της κοινωνικής ενσωμάτωσης, μέσα από την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των ατόμων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό.

(iii) Μέτρα κατά Άξονα Προτεραιότητας

Άξονας 1: Ποσοτική και Ποιοτική Αναβάθμιση της Εκπαίδευσης

Βασικές επιδιώξεις του άξονα είναι η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και η στενότερη σύνδεση της με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς και η επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα :

3.1.1. Ποσοτική επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το μέτρο στοχεύει στη διεύρυνση της παρεχόμενης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στη δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων και στην κατοχύρωση της ίσης μεταχείρισης των φοιτητών από χώρες μέλη της Ε.Ε. και από την Κύπρο. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ετοιμασία προγράμματος δράσης που θα εμπλέξει τόσο τα δημόσια όσο και τα ιδιωτικά ιδρύματα για να αναδειχθεί η Κύπρος σε περιφερειακό εκπαιδευτικό κέντρο.
- Ολοκλήρωση των ενεργειών για την έναρξη λειτουργίας του Πανεπιστημίου Εφαρμοσμένων Επιστημών και Τεχνών (ΠΕΕΤ), του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΑΠΚΥ), επέκταση του Πανεπιστημίου Κύπρου με την ίδρυση και λειτουργία νέων τμημάτων και σχολών, επιτάχυνση του ρυθμού ανέγερσης της Πανεπιστημιούπολης, καθώς και κατάργηση των διδάκτρων για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, ανάλογα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης.
- Δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων, εισαγωγή διαδικασίας ιδρυματικής αξιολόγησης των ιδιωτικών σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ενίσχυση των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου ποιότητας στις σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Μελέτη για την προώθηση της ίδρυσης μεταλυκειακής Γεωργικής Σχολής.
- Θεσμοθέτηση Συμβουλίου Ανώτατης Εκπαίδευσης, ανάλογα με τα πορίσματα μελέτης που θα εκπονηθεί.
- Αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου για το ΣΕΚΑΠ.
- Ενίσχυση των απόρων φοιτητών με πρόσθετη χορηγία και δημιουργία φοιτητικής ταυτότητας.

3.1.2. Βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Αντικείμενο του μέτρου αποτελεί η εισαγωγή νέου συστήματος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, η βελτίωση του συστήματος διορισμού των εκπαιδευτικών και η συστηματική και συνεχής κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ολοκλήρωση της μελέτης για τη θεσμοθέτηση σύγχρονου και δίκαιου συστήματος διορισμού των εκπαιδευτικών.
- Εισαγωγή νέου συστήματος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών.

- Συστηματική και συνεχής κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού ιδιαίτερα πάνω στις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και παιδαγωγικές προσεγγίσεις, στις καινοτομίες που προωθούνται και στην αποτελεσματική διοίκηση των σχολείων.

3.1.3. Βελτίωση των αναλυτικών προγραμμάτων, παιδαγωγικών μεθόδων και διδακτικών μέσων. Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των αναλυτικών προγραμμάτων και τον εμπλουτισμό τους με νέα θέματα που θα βοηθήσουν το μαθητή να αποκτήσει Ευρωπαϊκή συνείδηση και κουλτούρα και τη διασφάλιση συνέχειας ανάμεσα στις διάφορες βαθμίδες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εμπλουτισμός και εκσυγχρονισμός του αναλυτικού προγράμματος με έμφαση σε θέματα στα οποία αποδίδει σημασία η Ε.Ε. και υποβοηθούν το μαθητή να αποκτήσει ευρωπαϊκή συνείδηση και κουλτούρα.
- Αναθεώρηση και προσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων, παιδαγωγικών μεθόδων και διδακτικών μέσων όλων των ειδικοτήτων στην κοινωνία της γνώσης.

3.1.4. Αξιοποίηση και επιτάχυνση του ρυθμού εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Το μέτρο αποσκοπεί στην αξιοποίηση και επιτάχυνση του ρυθμού εισαγωγής της πληροφορικής και γενικά των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση μέσω της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, της προσαρμογής των αναλυτικών προγραμμάτων, της βελτίωσης του σχετικού εξοπλισμού, της παροχής κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού και της αξιοποίησης του διαδικτύου. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επιμόρφωση και γενικά στήριξη των εκπαιδευτικών μέσω τεχνικής βοήθειας και άλλων κινήτρων για την απόκτηση δεξιοτήτων και την αξιοποίηση της πληροφορικής στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Αναθεώρηση και αναπροσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων όλων των ειδικοτήτων, ώστε να αξιοποιούν τις

νέες τεχνολογίες μέσω νέων μεθόδων μάθησης και παροχή κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού σε κάθε σχολική μονάδα και εξεύρεση μηχανισμών ανανέωσής του.

- Αξιοποίηση του διαδικτύου ως μέσου επικοινωνίας, αναζήτησης, ανταλλαγής και δημοσιοποίησης πληροφοριών. Εξασφάλιση της ηλεκτρονικής σύνδεσης και δικτύωσης των σχολείων μεταξύ τους και με το διαδίκτυο, με τον κεντρικό κόμβο του κράτους, με πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, βιβλιοθήκες, κ.ά. Σύνδεση όλων των σχολικών αιθουσών με το διαδίκτυο.

3.1.5. Σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης. Το μέτρο αποσκοπεί στη βελτίωση των συστημάτων πληροφόρησης των νέων για την αγορά εργασίας καθώς και βελτίωση και αναβάθμιση των προσφερομένων προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Σύνδεση μεταξύ της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, και στα πλαίσια αυτά, αναπροσαρμογή των προσεγγίσεων, δομών και θεσμών του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων και έφεσης προς την επιχειρηματικότητα.
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού της νεολαίας και ενίσχυση Κέντρων και δικτύων Πληροφόρησης των νέων ώστε να τους δίνουν δυνατότητα πρόσβασης σε τοπικά και διεθνή δίκτυα πληροφόρησης για θέματα απασχόλησης των νέων στην Κύπρο, στην Ε.Ε. και ευρύτερα.

3.1.6. Παροχή ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης και καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαβητισμού. Το μέτρο αποσκοπεί στην καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαβητισμού, μέσω της βελτίωσης των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών και στην ενίσχυση του συστήματος εκπαίδευσης των παιδιών των μεταναστών και παιδιών με ειδικές ανάγκες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαβητισμού, και προώθηση για το σκοπό αυτό κατάλληλων

προγραμμάτων, περιλαμβανομένης της πλήρους εφαρμογής των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ) και προγραμμάτων μαθησιακής στήριξης.

- Σταδιακή μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τμήμα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Ενίσχυση της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, με στόχο την επίτευξη των επιπέδων που επικρατούν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εφαρμογή των προνοιών της νομοθεσίας για την Αγωγή και Εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με τη δημιουργία της κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής και ανάπτυξη των κατάλληλων προγραμμάτων.
- Ανάλογα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης να προωθηθεί η επέκταση της Προδημοτικής Εκπαίδευσης ώστε να καλύπτει μέσα από μια δημόσια και δωρεάν παροχή, όλα τα παιδιά της προδημοτικής ηλικίας, αύξηση κρατικής ενίσχυσης προς τα κοινοτικά νηπιαγωγεία, καθώς και θεσμοθέτηση της προδημοτικής και ένταξή της στην υποχρεωτική εκπαίδευση το τελευταίο έτος πριν την εισδοχή στο δημοτικό.
- Προώθηση της επέκτασης και αναβάθμισης του θεσμού του ολοήμερου σχολείου, βάσει ολοκληρωμένου σχεδίου, ιδιαίτερα με κάλυψη όλων των τάξεων του δημοτικού σχολείου, καθώς και αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής και του προγράμματος.

3.1.7. Προώθηση της εκπαιδευτικής έρευνας και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. Αντικείμενο του μέτρου αποτελεί η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και η ενίσχυση της εκπαιδευτικής έρευνας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση της ερευνητικής υποδομής των σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Παρεμβατική αξιολόγηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και συγκεκριμένα των μεταρρυθμιστικών σχεδίων που ήδη εφαρμόζονται σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες ώστε να

καταστεί δυνατή η έγκαιρη επισήμανση και διόρθωση τυχόν προβλημάτων.

- Προώθηση της ίδρυσης (ι) Φορέα Σχεδιασμού και Διαμόρφωσης της Εκπαιδευτικής Πολιτικής, καθώς και (ιι) Εθνικής Μονάδας Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης, ανάλογα με τα πορίσματα μελέτης που θα εκπονηθεί.

3.1.8. Βελτίωση των διοικητικών μηχανισμών σε επίπεδο Υπουργείου και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Στόχος του μέτρου αποτελεί η προώθηση της αποκέντρωσης του εκπαιδευτικού συστήματος, η βελτίωση της λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών εκπαίδευσης και η εφαρμογή πιο συγκροτημένου τρόπου διοίκησης και κατάρτισης διοικητικών στελεχών. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διόρθωση των οργανωτικών, διοικητικών και λειτουργικών αδυναμιών και γενικά βελτίωση της δομής και της διαδικασίας συντονισμού στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
- Προώθηση ενός λιγότερο συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος διοίκησης και κατάρτισης στα σχολεία.

3.1.9. Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Το μέτρο στοχεύει στην αναβάθμιση των κτιριακών εγκαταστάσεων και τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους, για εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία και αύξηση των συνθηκών ασφαλείας και άνεσης στα σχολεία. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση της δημιουργίας προτύπων και προδιαγραφών για τα σχολικά κτίρια με οικολογική έμφαση και με εκπαιδευτική αρχιτεκτονική, ώστε να λειτουργούν ως προσκλητήρια για γνώση και δημιουργία.
- Έγκαιρη απόκτηση πολεοδομικά κατάλληλων και επαρκών χώρων, ανέγερση νέων σχολικών μονάδων, επέκταση, ή/και

βελτίωση των υφιστάμενων, και εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού τους.

- Επανακαθορισμός του ρόλου, της αρμοδιότητας και της διοικητικής εξάρτησης των Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Διεξαγωγή μελέτης αναφορικά με τη σκοπιμότητα δημιουργίας αυτόνομου Φορέα Σχολικών Κτιρίων και τον καταρτισμό πενταετούς προγράμματος ανάπτυξης και συντήρησης της κτιριακής υποδομής της δημόσιας εκπαίδευσης.

Άξονας 2: Προώθηση της Απασχόλησης και της Επαγγελματικής Κατάρτισης

Βασικές επιδιώξεις του άξονα είναι η προώθηση της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης, κυρίως μέσα από την ενεργητική στήριξη της απασχόλησης και την ενίσχυση και αναβάθμιση των δομών κατάρτισης.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα:

3.2.1. Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης. Το μέτρο αποσκοπεί στη μετεξέλιξη των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης (ΔΥΑ) σε ένα ευέλικτο και αποκεντρωμένο σύστημα παροχής υπηρεσιών ποιότητας. Η ανάληψη νέων ρόλων και ευθυνών που απαιτεί ο εκσυγχρονισμός των ΔΥΑ προϋποθέτει σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και τρόπο λειτουργίας τους. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία ευέλικτου, αποκεντρωμένου και ποιοτικού συστήματος παροχής υπηρεσιών προσαρμοσμένου σε τοπικές ανάγκες.
- Παροχή εξατομικευμένων και εξειδικευμένων υπηρεσιών σε ειδικές κατηγορίες ατόμων.

3.2.2. Ενεργητική στήριξη της απασχόλησης. Στόχος του μέτρου είναι η προώθηση δράσεων για ενεργητική στήριξη της απασχόλησης. Πιο συγκεκριμένα, θα προωθηθούν δράσεις με στόχο

την ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων με αναπηρίες, γυναικών με οικογενειακές ευθύνες, συνταξιούχων, επαναπατριζομένων Κυπρίων, κ.ά. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση ενεργητικών δράσεων για εξάπλωση και καθιέρωση σύγχρονων μορφών απασχόλησης που συνδυάζουν την ευελιξία με την ασφάλεια των εργαζομένων με στόχο την ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων με αναπηρίες, γυναικών με οικογενειακές ευθύνες και συνταξιούχων.
- Σύνδεση της παροχής επιδόματος ανεργίας με δραστηριότητες επανεκπαίδευσης και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού.
- Μελέτη διαφοροποίησης του υφιστάμενου Σχεδίου Αυτοεργοδότησης Αποφοίτων Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
- Δημιουργία των αναγκαίων μηχανισμών για την αυστηρότερη εφαρμογή της νομοθεσίας που διέπει το θεσμό της μερικής απασχόλησης, με παράλληλη κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

3.2.3. Δραστηριότητες ενημέρωσης. Το μέτρο αποσκοπεί στη συνεχή και ποιοτική ενημέρωση του εργατικού δυναμικού για τις προοπτικές στην αγορά εργασίας, τις ευκαιρίες απασχόλησης και κατάρτισης και στη διατήρηση της εργατικής ειρήνης. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση και επέκταση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού σε όλες τις πιθανές ομάδες στόχους.
- Εντατικοποίηση της ενημερωτικής εκστρατείας που στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των εργοδοτών και των εργοδοτουμένων για την επιτακτική ανάγκη πρόληψης των εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών.
- Ενημέρωση των νέων και του υπόλοιπου εργατικού δυναμικού για τις προοπτικές στην αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες απασχόλησης και κατάρτισης.

- Ενημέρωση των επιχειρηματικών μονάδων και των εργοδοτούμενων για τη σημασία της διά βίου κατάρτισης.
- Ενημέρωση για τα προγράμματα κατάρτισης που απευθύνονται στο αδρανές γυναικείο εργατικό δυναμικό και ενθάρρυνση των γυναικών να συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης.

3.2.4. Αναβάθμιση και επέκταση των δραστηριοτήτων κατάρτισης, λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες της νέας οικονομίας. Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση και ο εμπλουτισμός των δραστηριοτήτων κατάρτισης μέσω της συνεχούς παρακολούθησης των εξελίξεων στην Ε.Ε., της ενθάρρυνσης της συνεργασίας Κυπριακών φορέων με ευρωπαϊκούς φορείς, της διαμόρφωσης ολοκληρωμένου Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων, της ενθάρρυνσης της ανάπτυξης και προώθησης καινοτόμων πρακτικών, μεθόδων και τεχνολογιών κατάρτισης κ.ά. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης και προώθησης καινοτόμων πρακτικών, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που διανοίγονται με την ανάπτυξη των πολυμέσων για την εξ αποστάσεως μάθηση (distance learning) καθώς και την ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), που δημιουργούν νέες ευκαιρίες για αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργοδοτούμενων.
- Προώθηση κατάλληλων προγραμμάτων που επικεντρώνονται στην κατάρτιση των νέων, των νεοπροσλαμβανόμενων, των ανέργων, του αδρανούς γυναικείου εργατικού δυναμικού, των επαναπατριζομένων καθώς και των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, σε ειδικότητες όπου εντοπίζεται ζήτηση και με έμφαση σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).
- Διαμόρφωση και σταδιακή εφαρμογή ολοκληρωμένου Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων, στα πλαίσια της πρακτικής και των προσεγγίσεων που ακολουθούνται στην Ε.Ε. και στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Στα πλαίσια αυτά να προωθηθεί αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου για το ΚΥΣΑΤΣ.
- Ανάλογα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης, να προωθηθεί η ίδρυση και λειτουργία Σχολών Συνεχιζόμενης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, με στόχο τη

μεταλυκειακή εκπαίδευση και κατάρτιση και την επαγγελματική ένταξη.

3.2.5. Κλαδική κατάρτιση και συνοδευτικές ενέργειες. Το μέτρο αυτό έχει ως αντικείμενο την ικανοποίηση των αναγκών κατάρτισης σε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας καθώς και την προώθηση των απαραίτητων συνοδευτικών ενεργειών για να γίνει αυτό κατορθωτό. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διοργάνωση σεμιναρίων και προγραμμάτων κατάρτισης για θέματα που σχετίζονται με αναδιάρθρωση επιχειρήσεων, τεχνολογική αναβάθμιση και βελτίωση της ποιότητας.
- Διοργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων και προγραμμάτων κατάρτισης του προσωπικού και στελεχών του δημόσιου τομέα.
- Προώθηση επαγγελματικής κατάρτισης αγροτών.

3.2.6. Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός και ενίσχυση της υποδομής κατάρτισης. Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο την αναβάθμιση, τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της υποδομής κατάρτισης. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Βελτίωση του Σχεδίου Ενίσχυσης της Υποδομής Κατάρτισης που διαχειρίζεται η ΑνΑΔ, με στόχο την αποτελεσματικότερη ενθάρρυνση της αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας στον τομέα της κατάρτισης. Στα πλαίσια αυτά, θα εξετασθεί και η κατάλληλη ενδυνάμωση της ενδοεπιχειρησιακής και ιδρυματικής υποδομής κατάρτισης.
- Ενίσχυση της υποδομής της Ακαδημίας Δημόσιας Διοίκησης με την ανέγερση και εξοπλισμό νέου ιδιόκτητου κτιρίου, με βάση σύγχρονες προδιαγραφές.
- Ανέγερση και εξοπλισμός Κέντρων Γεωργικής Εκπαίδευσης (ΚΕΓΕ).

3.2.7. Εκσυγχρονισμός του συστήματος μαθητείας. Στόχος του μέτρου είναι η προώθηση πάνω σε πιλοτική βάση και μεταγενέστερα, η εφαρμογή και καθιέρωση ενός νέου σύγχρονου Συστήματος

Μαθητείας, το οποίο θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εφήβων, και στην ικανοποίηση μελλοντικών αναγκών της αγοράς σε δεξιότητες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εκσυγχρονισμό του Συστήματος Μαθητείας, αξιοποιώντας τα πορίσματα και τις εισηγήσεις της μελέτης που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2001, με σκοπό την διαφοροποίηση του οργανωτικού καθεστώτος που διέπει τη λειτουργία του, την αναβάθμιση της προσφερόμενης κατάρτισης και την προσαρμογή των προσφερομένων ειδικοτήτων ποσοτικά και ποιοτικά στις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Αναβάθμιση των αναλυτικών προγραμμάτων και, όπου ενδείκνυται, συγγραφή νέων αναλυτικών προγραμμάτων και επέκταση και εκσυγχρονισμό της υποδομής κατάρτισης στα πλαίσια του Συστήματος Μαθητείας, με χρηματοδότηση κυρίως από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
- Προώθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων που να επικεντρώνονται στην κατάρτιση των καθηγητών για τις ειδικές ανάγκες του Συστήματος Μαθητείας.

3.2.8. Αναβάθμιση και επέκταση των δραστηριοτήτων της Κυπριακής Ακαδημίας Δημόσιας Διοίκησης. Το μέτρο αποσκοπεί στην ενίσχυση της ικανότητας της Κυπριακής Ακαδημίας Δημόσιας Διοίκησης να παρέχει αποτελεσματικές και ποιοτικές υπηρεσίες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση της ικανότητας των οργανισμών της δημόσιας υπηρεσίας για κατάρτιση – Εισαγωγή προγράμματος για ηλεκτρονική διαχείριση της λειτουργίας της μάθησης στη δημόσια υπηρεσία και δημιουργία και αξιοποίηση συστημάτων ηλεκτρονικής μάθησης στο διαδίκτυο.
- Εντατικοποίηση της παράλληλης δράσης που αναπτύσσει η ΚΑΔΔ για υποβοήθηση των αλλαγών που προωθούνται από τις οικείες υπηρεσίες για εκσυγχρονισμό της δημόσιας υπηρεσίας και προσαρμογή της στην κοινωνία της πληροφορίας.

3.2.9. Εργοδότηση αλλοδαπών. Το μέτρο αποσκοπεί στην επανεξέταση της πολιτικής και της νομοθεσίας που διέπει την παραχώρηση αδειών εργασίας σε αλλοδαπούς, στη βάση των νέων δεδομένων που θα προκύψουν από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., στοχεύοντας στην αποφυγή στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας, στην προστασία των αλλοδαπών και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επανεξέταση της πολιτικής που διέπει την εργοδότηση αλλοδαπών στην Κύπρο, στη βάση των νέων δεδομένων που θα προκύψουν από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.
- Δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, που θα διασφαλίζει την αυστηρή εφαρμογή της πολιτικής παραχώρησης αδειών εργασίας.
- Ενίσχυση των υφιστάμενων μηχανισμών για την προστασία των αλλοδαπών εργατών από την εκμετάλλευση και λήψη μέτρων για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους στην Κύπρο.

3.2.10. Προώθηση της ασφάλειας και υγείας στο χώρο εργασίας. Το μέτρο αποσκοπεί στην αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων του κοινοτικού κεκτημένου για ασφάλεια και υγεία στο χώρο εργασίας, που έχουν ως στόχο τη δημιουργία ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος και τη μείωση του αριθμού των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενδυνάμωση των υπηρεσιών Επιθεώρησης Εργασίας.
- Ενθάρρυνση των επιχειρήσεων για εισαγωγή Συστημάτων Διαχείρισης Κινδύνου.
- Ενίσχυση του Κέντρου Εκπαίδευσης στην Επαγγελματική Ασφάλεια και Υγεία.
- Ενίσχυση του ρόλου των Επιτροπών Ασφάλειας στους χώρους εργασίας.
- Προώθηση συστήματος ιατρικής της εργασίας, με σκοπό την ικανοποιητική επιτήρηση της υγείας των εργαζομένων. Το

σύστημα αυτό περιλαμβάνει διορισμό ιατρού εργασίας για την επιτήρηση της υγείας των εργαζομένων.

- Κίνητρα για τη βελτίωση των επιπέδων ασφάλειας και υγείας στις μικρομεσαίες μεταποιητικές βιομηχανίες.

Άξονας 3: Προώθηση Ίσων Ευκαιριών και της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης

Βασικές επιδιώξεις του άξονα είναι η προώθηση ισότητας και ίσων ευκαιριών ανάμεσα στα φύλα και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα:

3.3.1. Παροχές και υπηρεσίες στήριξης της οικογένειας και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση των κοινωνικών παροχών, η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών και η βελτίωση των ήδη παρεχομένων υπηρεσιών στήριξης για την οικογένεια, τους νέους, καθώς και για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση της διασφάλισης αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και μείωσης της φτώχειας μέσω της αναθεώρησης του Νόμου περί Δημοσίων Βοηθημάτων ώστε να προσφέρεται επαρκής οικονομική στήριξη και υπηρεσίες.
- Βελτίωση των παροχών προς τις πολύτεκνες οικογένειες, για αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας.
- Επεξεργασία προγράμματος απεξάρτησης ατόμων από το δημόσιο βοήθημα και επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, για αποτροπή της μετατροπής του δημοσίου βοηθήματος σε αντικίνητρο για εργασία.

3.3.2. Αναβάθμιση των υπηρεσιών σε ηλικιωμένα άτομα και αντιμετώπιση του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος του μέτρου είναι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών στήριξης / φροντίδας σε ηλικιωμένα άτομα, καθώς και η αντιμετώπιση των ευρύτερων προκλήσεων από τη γήρανση του πληθυσμού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Οικονομική στήριξη και καθοδήγηση εθελοντικών οργανισμών για τη λειτουργία προγραμμάτων Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (στέγες ευγηρίας, κέντρα διημερεύουσας και κατ' οίκον φροντίδας), τόσο σε αγροτικές, όσο και σε αστικές περιοχές, κυρίως υποβαθμισμένες.
- Λειτουργία προγραμμάτων ενθάρρυνσης της απασχόλησης ηλικιωμένων και της κοινωνικής ένταξής τους.
- Έναρξη κοινωνικού διαλόγου για την εξεύρεση συναινετικών λύσεων που να διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

3.3.3. Αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται στα άτομα με αναπηρία. Στόχος του μέτρου είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται στους ανάπηρους και η προώθηση της ισότιμης συμμετοχής τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εισαγωγή και λειτουργία νέων σχεδίων επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, βελτίωση των υφιστάμενων σχεδίων αναφορικά με το ύψος της παρεχόμενης οικονομικής βοήθειας, καθώς και διεύρυνση των ομάδων των δικαιούχων. Τα σχέδια απευθύνονται σε άτομα που μπορούν να ενταχθούν στην ανοικτή αγορά εργασίας.
- Δημιουργία Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Ενηλίκων Τυφλών.
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται από το Κέντρο Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αναπήρων.
- Καταρτισμός προγράμματος πρόληψης και έγκαιρης παρέμβασης.
- Εντατικοποίηση των μέτρων για διευκόλυνση της πρόσβασης και της διακίνησης αναπήρων ατόμων.

3.3.4. Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από εθελοντικούς οργανισμούς και αρχές τοπικής διοίκησης. Στόχος του μέτρου είναι η περαιτέρω ενθάρρυνση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης για σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης της οικογένειας και διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Οικονομική στήριξη και καθοδήγηση εθελοντικών οργανισμών για τη λειτουργία προγραμμάτων τόσο σε αγροτικές όσο και σε αστικές περιοχές, κυρίως υποβαθμισμένες για την:
 - Προστασία και Απασχόληση παιδιών (βρεφοκομικοί / νηπιοκομικοί σταθμοί, παιδικές λέσχες),
 - Προστασία και αποϊδρυματοποίηση ατόμων με αναπηρίες (Σπίτια στην κοινότητα, κέντρα διημερεύουσας και κατ' οίκον φροντίδας),
 - Προσφορά υπηρεσιών σε ευάλωτες ομάδες π.χ. άτομα με χρόνιες ή σοβαρές παθήσεις, τοξικομανείς, φυλακισμένους κλπ.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών και του προσωπικού των εθελοντικών οργανισμών.
- Καθορισμός επιπέδων και διαδικασιών ελέγχου των υπηρεσιών που προσφέρουν οι εθελοντικοί οργανισμοί.
- Ενδυνάμωση του Παγκύπριου Συμβουλίου Ευημερίας ως του Ανώτατου Συντονιστικού Σώματος Εθελοντικής Κοινωνικής Πρόνοιας και ενεργότερη εμπλοκή του σε κέντρα λήψεως αποφάσεων, για θέματα που αφορούν τον οργανωμένο εθελοντισμό κοινωνικής πρόνοιας και γενικότερα θέματα κοινωνικής πολιτικής.

3.3.5. Πρόληψη κοινωνικών προβλημάτων μέσω υπηρεσιών έγκαιρης επίσημανσης και παρέμβασης. Στόχος του μέτρου είναι η προσφορά στήριξης στην οικογένεια για να ανταποκριθεί στους σύνθετους ρόλους της, καθώς και η μείωση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω της πρόληψης. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επεξεργασία προγράμματος εκπαίδευσης γονιών σε δεξιότητες διαπραγματεύσεως μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, για να ανταποκριθούν στους σύνθετους ρόλους τους.
- Επεξεργασία εξειδικευμένων προγραμμάτων παροχής συμβουλευτικής καθοδήγησης / συμπαράστασης προς ειδικές ομάδες, όπως υιοθετούντες γονείς και υιοθετημένα παιδιά, χωρισμένους γονείς και παιδιά, ατομικά και ομαδικά.
- Εκπαίδευση σε δεξιότητες ζωής για παιδιά και νέους ενήλικες.

3.3.6. Ενίσχυση των Υπηρεσιών για το Παιδί. Στόχος του μέτρου είναι η προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού και η προστασία του από κινδύνους. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εισαγωγή του Θεσμού του Επιτρόπου για Παιδιά.
- Υπηρεσίες για θέματα βίας στην οικογένεια.
- Κέντρα Οικογενειακής Καθοδήγησης.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος συμπαράστασης στους ανήλικους παραβάτες.

3.3.7. Αναβάθμιση της ποιότητας των κρατικών κοινωνικών υπηρεσιών. Το μέτρο στοχεύει στην ενίσχυση των κρατικών κοινωνικών υπηρεσιών για να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στο έργο τους. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση και επιμόρφωση του προσωπικού των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, απλοποίηση και αποκέντρωση των υπηρεσιών.
- Δημιουργία Διϋπουργικού Συντονιστικού Σώματος Κοινωνικής Πολιτικής, στο οποίο να συμμετέχουν όλα τα Υπουργεία και Υπηρεσίες που προσφέρουν κοινωνικές παροχές, για καλύτερο συντονισμό και ορθολογικότερη κοινωνική πολιτική.

3.3.8. Ενδυνάμωση των Μηχανισμών για την Ισότητα και τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Το μέτρο αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό των κρατικών δομών στον τομέα της ισότητας ανδρών και γυναικών. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία Επιτροπής Ίσων Ευκαιριών για την επίβλεψη της εφαρμογής της αρχής της ισότητας.
- Ενδυνάμωση του Εθνικού Μηχανισμού για τα Δικαιώματα της Γυναίκας.

3.3.9. Αναβάθμιση των υπηρεσιών προς τη νεολαία. Το μέτρο στοχεύει στην αναβάθμιση των υπηρεσιών προς τη νεολαία που κυρίως αποβλέπουν στην πρόοδο και ευημερία των νέων και στην απάμβλυνση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν νέοι από εύάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση του Οργανισμού Νεολαίας και ενεργότερη εμπλοκή του, όπως και των οργανωμένων φορέων νεολαίας, στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν.
- Βελτίωση του υφιστάμενου μηχανισμού καταπολέμησης των ναρκωτικών και άλλων προβλημάτων, όπως του aids, του αλκοολισμού κ.ά.
- Λειτουργία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά ως ο εθνικός φορέας των Ευρωπαϊκών Κέντρων Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά και τη Τοξικομανία.
- Δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών για την αποτοξίνωση, ψυχολογική απεξάρτηση και κοινωνική επανένταξη των εξαρτημένων ατόμων.
- Δημιουργία πολιτιστικής, αθλητικής και άλλης υποδομής για την υγιή ψυχαγωγία και δημιουργική ενασχόληση των νέων όπως κατασκηνωτικών χώρων, ξενώνων, πολυκέντρων νεολαίας, ανοικτών χώρων αθλοπαιδιών, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες και υποβαθμισμένες κοινότητες.
- Επέκταση των Κέντρων Πληροφόρησης, με πρόσβαση σε τοπικά και διεθνή δίκτυα, σε όλες τις επαρχίες με προτεραιότητα στις απομακρυσμένες κοινότητες.

4. ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

(i) Εισαγωγή και Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Η Κυπριακή οικονομία κατά την τελευταία εικοσαετία χαρακτηρίζεται από ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, με τους τομείς των υπηρεσιών να αποτελούν τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης. Η διαφοροποίηση της διάρθρωσης της παραγωγής προς όφελος των τριτογενών τομέων και σε βάρος των πρωτογενών και δευτερογενών τομέων οδήγησε σε ενδοπεριφερειακές (χωρικές) ανισότητες με την επικέντρωση της οικονομικής ανάπτυξης στα αστικά κέντρα και στις παράλιες περιοχές και την αποδυνάμωση των αγροτικών περιοχών και της υπαίθρου.

Η αποκατάσταση της ισορροπίας της ανάπτυξης μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου, όπως και μεταξύ επιμέρους περιοχών της υπαίθρου, και η αναστροφή της φθίνουσας πορείας των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών αποτελούν τους στόχους της τέταρτης αναπτυξιακής προτεραιότητας του Εθνικού Σχεδίου δράσης για την περίοδο 2004 – 2006.

Η επίτευξη των στόχων της συγκεκριμένης αναπτυξιακής προτεραιότητας θα υλοποιηθεί μέσω των παρεμβάσεων τριών αξόνων προτεραιότητας:

- α. Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.*
- β. Ανάπτυξη Υποβαθμισμένων Αστικών Περιοχών και Περιοχών που Γειτνιάζουν με τη Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός.*
- γ. Αποκέντρωση από την κεντρική προς την τοπική αυτοδιοίκηση.*

Περιοχές της υπαίθρου

Οι περιοχές της υπαίθρου, με εξαίρεση αριθμό κοινοτήτων που είτε γειτνιάζουν με τα αστικά κέντρα, είτε έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και προσελκύουν κυρίως τουριστικές αναπτύξεις, παρουσιάζουν έντονες τάσεις συνεχιζόμενης πληθυσμιακής αποψίλωσης και γήρανσης. Οι εξελίξεις έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του πληθυσμού της υπαίθρου (31% του συνολικού

πληθυσμού το 2001, σε σχέση με 32,3% το 1992 και 57% πριν από την Τουρκική εισβολή). Σημαντική ένδειξη του μαρασμού αυτών των περιοχών, όπου η κύρια απασχόληση είναι η γεωργία, είναι και η πτωτική τάση της συνεισφοράς του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ (4,1% το 2002, σε σχέση με 6% το 1992) και στην απασχόληση (7,4% το 2002 σε σχέση με 12,2% το 1992).

Τα προβλήματα του γεωργικού τομέα, ο οποίος είναι ο κύριος τομέας απασχόλησης στις περιοχές της υπαίθρου, σχετίζονται με τα γεωμορφολογικά δεδομένα, τις κλιματολογικές συνθήκες αλλά και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αυτών των περιοχών. Βασικές αδυναμίες στον τομέα είναι μεταξύ άλλων, το υδατικό πρόβλημα, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, η γήρανση και το επίπεδο μόρφωσης των απασχολούμενων στην γεωργία. Παράλληλα, δεν αναπτύσσονται σε ικανοποιητικό βαθμό διαφοροποιημένες/υπαλλακτικές μορφές απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού, παρόλο που στον τομέα του αγροτουρισμού διαφαίνονται κάποιες δυνατότητες ανάπτυξης, κατά τα τελευταία χρόνια. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι στην περιοχή του Τροόδου λειτουργούν αγροτουριστικές μονάδες με συνολική δυναμικότητα 524 κλινών, παρουσιάζοντας αξιοσημείωτη αύξηση των κλινών από το 2000 έως το 2002.

Ένας τομέας που είναι συνυφασμένος με τις αγροτικές δραστηριότητες είναι και ο τομέας της αλιείας. Η κυπριακή αλιεία (συλλεκτική αλιεία και υδατοκαλλιέργεια) είναι ένα μικρός τομέας της κυπριακής οικονομίας η συμβολή του οποίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, ανέρχεται μόλις στο 0,2% και στον οποίο απασχολούνται περίπου 1300 άτομα, ή 0,4% του συνόλου του επικερδώς απασχολούμενου πληθυσμού. Ο τομέας της αλιείας αντιμετωπίζει σήμερα προβλήματα μειωμένης ανταγωνιστικότητας αλλά και χαμηλής παραγωγικότητας, λόγω κυρίως της ανεπάρκειας σε εκσυγχρονισμό, τεχνολογία και μεθόδους διεύθυνσης. Επιπρόσθετα, η εμπορία αλιευτικών προϊόντων παρουσιάζει και αυτή προβλήματα οργάνωσης ή/και έλλειψης υποδομής.

Υποβαθμισμένες Αστικές Περιοχές

Όλες οι αστικές περιοχές παρουσιάζουν σημαντικά συγκριτικά αναπτυξιακά πλεονεκτήματα, στα οποία οφείλουν τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξής τους.

Εντούτοις, τα κύρια ιστορικά κέντρα και των 4 αστικών συγκροτημάτων, όπως και παραδοσιακά κέντρα που έχουν ενσωματωθεί στον αστικό ιστό, αντιμετωπίζουν τα σύνθετα και πολύπλοκα προβλήματα υποβάθμισης και υπανάπτυξης που παρατηρούνται και στα κέντρα άλλων ευρωπαϊκών πόλεων. Τυπικά γνωρίσματα των προβλημάτων αυτών είναι η σταδιακή μετοίκηση του γηγενούς πληθυσμού και η γήρανσή του, η εγκατάσταση και σταδιακή επικράτηση νέων και συχνά οχληρών χρήσεων γης, η επιβάρυνση της ποιότητας ζωής και εργασίας, η δυσκολία προσπέλασης, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η έλλειψη επαρκών χώρων στάθμευσης καθώς και η εγκατάλειψη και φυσική φθορά του αστικού περιβάλλοντος και των οικοδομών.

Ιδιαίτερα αισθητό σύμπτωμα όλων των ανωτέρω αστικών προβλημάτων είναι η υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η εγκατάλειψη πολυάριθμων κτιρίων και η κακή κατάσταση των δημοσίων χώρων, οι οποίοι μετατρέπονται σταδιακά σε χώρους αφιλόξενους και εχθρικούς για το ευρύ κοινό.

(ii) Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει ως κεντρικό στόχο την ισόρροπη χωρική και οικονομική ανάπτυξη στις αστικές περιοχές και στις περιοχές της υπαίθρου. Οι ειδικοί στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της γεωργίας και αλιείας.
- Σύγκλιση του επιπέδου ανάπτυξης και των εισοδημάτων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.
- Οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών.
- Ενίσχυση των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν μέσω της παράλληλης εφαρμογής των προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτηθούν από την

Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης, του προγράμματος για τις περιοχές που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα (περιοχές Στόχου 2), από το πρόγραμμα για την ανάπτυξη της αλιείας αλλά και από το εθνικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της περιόδου 2004-2006.

Οι στρατηγικοί στόχοι της τέταρτης αναπτυξιακής προτεραιότητας θα επιτευχθούν με παρεμβάσεις στους ακόλουθους τρεις άξονες προτεραιότητας:

- Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.
- Ανάπτυξη Υποβαμισμένων Αστικών Περιοχών και Περιοχών που Γειτνιάζουν με τη Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός.
- Αποκέντρωση εξουσιών και πόρων προς την τοπική αυτοδιοίκηση.

(iii) Μέτρα κατά Άξονα Προτεραιότητας

Άξονας 1: Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου

Βασική επιδίωξη του άξονα αυτού είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αλλά και των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασικών προϊόντων, έτσι ώστε ο τομέας της γεωργίας, που αποτελεί τον κύριο τομέα απασχόλησης του πληθυσμού της υπαίθρου, να αντεπεξέλθει στις πιέσεις που θα προέλθουν από την ένταξη στη διευρυμένη αγορά της Ε.Ε., αξιοποιώντας τις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται. Πρόσθετα, ο συγκεκριμένος άξονας στοχεύει στην αναδιάρθρωση και αναβάθμιση του αλιευτικού τομέα, καθώς και στην προστασία και διατήρηση των αλιευτικών πόρων σε βιώσιμα επίπεδα.

Τέλος, στοχεύεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της ποιότητας ζωής του πληθυσμού στην ύπαιθρο, μέσω της ενίσχυσης και βελτίωσης της οικονομικής βάσης, της μείωσης των διαφορών και ανισοτήτων, όσον αφορά τις παρεχόμενες υπηρεσίες, μεταξύ των αστικών κέντρων και των περιοχών της

υπαίθρου, καθώς και της ενθάρρυνσης της αποκέντρωσης με υλοποίηση βασικών έργων υποδομής στην ύπαιθρο.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα:

4.1.1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και εκσυγχρονισμός της παραγωγής και διάθεσης γεωργικών και δασικών προϊόντων. Το μέτρο στοχεύει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αλλά και των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασικών προϊόντων έτσι ώστε η Κυπριακή γεωργία να αντεπεξέλθει στις πιέσεις που θα προέλθουν από την ένταξη στην διευρυμένη αγορά της Ε.Ε., αλλά και να αξιοποιήσει τις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται. Το πιο πάνω μέτρο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Ενισχύσεις για επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων.
- Ενίσχυση ομάδων παραγωγών.
- Δράσεις βελτίωσης και ποιοτικής αναβάθμισης της φυτικής και ζωικής παραγωγής.
- Παροχή τεχνικών και επαγγελματικών υπηρεσιών στους αγρότες.

4.1.2. Αναδιάρθρωση και προσαρμογή του γεωργικού τομέα. Στα πλαίσια του μέτρου αυτού, στοχεύεται η αναδιάρθρωση και προσαρμογή της Κυπριακής γεωργίας (συμπεριλαμβανομένης και της ηλικιακής αναζωογόνησης των αγροτικών περιοχών), έτσι ώστε να αντιμετωπίσει με επιτυχία την πρόκληση της ένταξης στην Ε.Ε. Στο μέτρο περιλαμβάνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Αναδιάρθρωση και προσαρμογή γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
- Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών.
- Ενισχύσεις πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών.
- Ενισχύσεις για τη βελτίωση της βιωσιμότητας ημιβιώσιμων εκμεταλλεύσεων.

4.1.3. Ενδυνάμωση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών. Το μέτρο στοχεύει στην αύξηση του εισοδήματος του πληθυσμού της υπαίθρου, με την προώθηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων και τη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου μέσω της αξιοποίησης του φυσικού τους πλούτου. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επιδοτήσεις για την δημιουργία ή εκσυγχρονισμό αγροτουριστικών υποδομών.
- Δημιουργία συνοδευτικών υποδομών και προγραμμάτων προβολής για την ανάπτυξη εξειδικευμένου τουρισμού, καθώς και κίνητρα για ενθάρρυνση του εσωτερικού τουρισμού.
- Δημιουργία επιχειρηματικών υποδομών.

4.1.4. Αναδιάρθρωση και αναβάθμιση του αλιευτικού τομέα, καθώς και προστασία και διατήρηση σε βιώσιμα επίπεδα των αλιευτικών πόρων. Το μέτρο στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αλιευτικών προϊόντων αλλά και των επιχειρηματικών μονάδων του τομέα της αλιείας. Στοχεύει επίσης στην προσαρμογή της αλιευτικής προσπάθειας σε επίπεδα που να διασφαλίζουν τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων του τόπου σε βιώσιμα επίπεδα. Το μέτρο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Ανανέωση και εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου.
- Επέκταση και εκσυγχρονισμό της υδατοκαλλιέργειας καθώς και της μεταποίησης/ εμπορίας των προϊόντων της.
- Κατασκευή, εκσυγχρονισμό ή βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής ιχθυόσκαλας και της επίσπευσης της κατασκευής των αλιευτικών καταφυγίων στο Ζύγι και στην περιοχή Αυδήμου-Πισσουρίου.
- Παροχή κινήτρων για εθελοντική καταστροφή/απόσυρση αλιευτικών σκαφών.
- Ενίσχυση των μέσων για πρόληψη και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης.
- Στήριξη των επαγγελματιών ψαράδων παράκτιας αλιείας και αποζημίωση για ζημιές που προξενούν τα δελφίνια στα δίκτυα, μέχρι την εξεύρεση τρόπων απομάκρυνσής τους.

- Μελέτη εισαγωγής σχεδίου ασφάλισης μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας με παράλληλη βελτίωση του σχεδίου ασφάλισης αλιευτικών σκαφών.
- Περαιτέρω ενίσχυση των ωκεανογραφικών ερευνών.

4.1.5. Ορθολογική διαχείριση φυσικών πόρων. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην προώθηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος. Το μέτρο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Ενίσχυση της προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές, με τη βελτίωση του υφιστάμενου εξοπλισμού και την επέκταση του δασικού οδικού δικτύου και των αντιπυρικών λωρίδων.
- Αποκατάσταση δασών μετά από πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές.
- Δάσωση εκτάσεων και προώθηση της ιδιωτικής δασοπονίας.
- Σωστή διαχείριση των δασών.
- Ανάπτυξη εθνικών δασικών πάρκων.
- Χρήση επεξεργασμένου νερού από συστήματα αποχετεύσεων για σκοπούς άρδευσης.

4.1.6. Αγροπεριβαλλοντική ανάπτυξη και προστασία του παραδοσιακού τοπίου της υπαίθρου, με έμφαση στις ορεινές και αποστερημένες περιοχές. Στα πλαίσια του μέτρου αυτού, στοχεύεται η υποστήριξη του αγροτικού πληθυσμού, με τις παράλληλες προσπάθειες για προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και διατήρηση της αξίας της γεωργικής γης στην ύπαιθρο. Το μέτρο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε.Ε., μεταξύ άλλων, στους τομείς του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας, της υγείας των ζώων και των φυτών και της ασφάλειας στην εργασία.
- Ανάλυση αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων, που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχετικού κεκτημένου στις πατάτες και τα εσπεριδοειδή.
- Παροχή κινήτρων για διατήρηση σπάνιων φυλών ζώων.

- Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων.
- Εκτατικοποίηση της παραγωγής, διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου, δάσωση γεωργικής γης στις ορεινές και αποστερημένες περιοχές.
- Ενίσχυση των επενδύσεων για διαχείριση των αποβλήτων γεωργοκτηνοτροφικών μονάδων και προστασία του περιβάλλοντος.
- Διαμόρφωση ορθολογικής χωροταξικής πολιτικής για την κτηνοτροφική ανάπτυξη.

4.1.7. Ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των αγροτικών περιοχών. Στο μέτρο αυτό εντάσσονται μια σειρά δράσεων που στοχεύουν στην ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής των αγροτικών περιοχών. Απώτερος σκοπός τους είναι η διατήρηση της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές, η βελτίωση του εισοδήματος των γεωργών, καθώς και η υλοποίηση βασικών έργων υποδομής προς απάμβλυνση διαρθρωτικών προβλημάτων, όπως ο μικρός κλήρος, η δυσκολία πρόσβασης προς τις γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, κλπ. Ενδεικτικές δράσεις που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι:

- Διάθεση εθνικών πόρων για συμπληρωματικές πληρωμές προς τους παραγωγούς, για στήριξη του εισοδήματός τους.
- Παροχή εξισωτικής αποζημίωσης σε μειονεκτούσες περιοχές και περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς.
- Ενθάρρυνση και ενίσχυση μεταποιητικών και χειροτεχνικών δραστηριοτήτων μικρής κλίμακας, που σχετίζονται με την παράδοση και την παραγωγή προϊόντων ειδικού χαρακτήρα.
- Διατήρηση της γεωργικής και δασικής κληρονομιάς των αγροτικών περιοχών.
- Αποκατάσταση ζημιών από θεομηνίες.
- Μελέτη για αναθεώρηση και βελτίωση του Σχεδίου Γεωργικής Ασφάλισης.
- Προώθηση έργων αναδασμού και ενθάρρυνση ομαδικών/συνεταιριστικών καλλιεργειών.
- Επέκταση αγροτικών δρόμων.

4.1.8. Δημιουργία και αναβάθμιση μηχανισμών άσκησης γεωργικής πολιτικής. Το μέτρο στοχεύει στην αναβάθμιση των μηχανισμών και μέσων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων της υπαίθρου, καθώς και στην αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού των υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (ΥΓΦΠΠ) που είναι αρμόδιες για τη γνωστοποίηση και εφαρμογή των οδηγιών της Ε.Ε. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις πιο κάτω ενδεικτικές δράσεις:

- Δημιουργία και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων δομών.
- Αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής εποπτευόμενων φορέων του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της γεωργικής έρευνας.
- Εξέταση του ενδεχομένου μετεξέλιξης / αυτονόμησης του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών.
- Εκπαίδευση/κατάρτιση του προσωπικού του ΥΓΦΠΠ για εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης.

4.1.9. Βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και προώθηση νέων τεχνολογιών. Το μέτρο στοχεύει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στους οικισμούς της υπαίθρου. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Συμπλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου και βελτίωση της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης περιοχών της υπαίθρου.
- Δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών στους οικισμούς και καταρτισμός πολιτιστικών προγραμμάτων σε περιφερειακό επίπεδο.
- Εκπόνηση σχεδίων ανάπλασης και αναδιαμόρφωσης δημοσίων χώρων σε οικισμούς της υπαίθρου.
- Ενίσχυση και βελτίωση της λειτουργίας των περιφερειακών κέντρων υγείας.
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας αθλητικών διευκολύνσεων στην ύπαιθρο.
- Βελτίωση της πρόσβασης του πληθυσμού της υπαίθρου στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

- Δημιουργία ή επέκταση εκπαιδευτικών κέντρων με έμφαση στην έρευνα.

4.1.10. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε επιλεγμένους οικισμούς της υπαίθρου. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην αναζωογόνηση επιλεγμένων οικισμών, οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως πυρήνες ανάπτυξης επιμέρους περιφερειών της υπαίθρου, μέσω πιλοτικών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.

Άξονας 2: Αναζωογόνηση Υποβαθμισμένων Αστικών Περιοχών και Περιοχών που Γειτνιάζουν με τη Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός

Βασική επιδίωξη του άξονα αυτού είναι η κοινωνική και οικονομική σύγκλιση μεταξύ επιμέρους αστικών υποπεριοχών, με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές που γειτνιάζουν με τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Προς επίτευξη του στόχου, υιοθετείται πολύ λειτουργική προσέγγιση που στοχεύει στην ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στην αντιμετώπιση της απομόνωσης πληθυσμιακών ομάδων και στην αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, που θεωρούνται ως καθοριστικοί παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε αυτές.

Ο άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα:

4.2.1. Ανάπτυξη της κοινωνικής υποδομής. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην ενσωμάτωση των κατοίκων των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, μέσα από την διεύρυνση των ευκαιριών κοινωνικό-πολιτιστικών δραστηριοτήτων και τη διευκόλυνση της πρόσβασης τους στις υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Έργα κοινωνικής υποδομής και βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών.

- Προώθηση του θεσμού των πολυκέντρων νεολαίας στα αστικά κέντρα.
- Υποστήριξη και ανάπτυξη προγραμμάτων από τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης για την στήριξη ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων.
- Ανάπτυξη πολιτιστικής και αθλητικής υποδομής και δραστηριοτήτων.
- Προώθηση των νέων τεχνολογιών και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

4.2.2. Τόνωση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην ενθάρρυνση της ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στις υποβαθμισμένες περιοχές και συνεπώς στη διεύρυνση τοπικών ευκαιριών για ποιοτική απασχόληση. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία επιχειρηματικών υποδομών.
- Επιδότησεις για την δημιουργία ή εκσυγχρονισμό ΜΜΕ στη μεταποίηση χαμηλής οχληρίας ή σε δραστηριότητες των τριτογενών τομέων.

4.2.3. Αναβάθμιση βασικών υποδομών και του αστικού περιβάλλοντος. Το μέτρο αυτό στοχεύει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών ως χώρων κατοικίας, εργασίας και αναψυχής, μέσω της αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη των περιοχών θα διασφαλιστεί μέσω πολεοδομικού σχεδιασμού στον οποίο θα ενσωματωθούν περιβαλλοντικές παραμέτροι. Ενδεικτικές δράσεις αποτελούν:

- Αναβάθμιση τεχνικών υποδομών και της υποδομής μεταφορών και δημόσιας συγκοινωνίας.
- Προώθηση αστικών αναπλάσεων, συμπεριλαμβανομένης της επέκτασης των πεζόδρομων και ποδηλατόδρομων.
- Εμπλουτισμός και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και αποτροπή περιβαλλοντικών κινδύνων.
- Συντήρηση και αξιοποίηση περιοχών με ιστορικά μνημεία και παροχή κινήτρων για την αποκατάσταση και επαναχρησιμοποίηση διατηρητέων οικοδομών.

Άξονας 3: Αποκέντρωση εξουσιών προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Βασική επιδίωξη του άξονα αυτού είναι η ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμοι και Κοινότητες) με στόχο την άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των κατοίκων και την ενθάρρυνση της μεγαλύτερης εμπλοκής των τοπικών αρχών στην ανάπτυξη τους, με βάση την αρχή της επικουρικότητας. Ο άξονας περιλαμβάνει το ακόλουθο μέτρο:

4.3.1. Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης. Το μέτρο αυτό στοχεύει στην στήριξη των τοπικών αρχών, ώστε να λειτουργούν ως αρχές διαχείρισης της ανάπτυξης και παροχής υπηρεσιών και να αναδειχθούν σε φορείς υλοποίησης έργων. Ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Ενθάρρυνση της δημιουργίας συμπλεγμάτων Δήμων και Κοινοτήτων για παροχή κοινών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου.
- Νομική κατοχύρωση της δυνατότητας των τοπικών αρχών να αναλαμβάνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.
- Μελέτη επέκτασης της πολιτικής για διαχείριση των πολεοδομικών έργων, που χρηματοδοτούνται από το κράτος, από την τοπική αυτοδιοίκηση.
- Εξέταση της εισαγωγής του θεσμού δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης σε περιφερειακό επίπεδο.
- Μελέτη για την αύξηση της κρατικής χορηγίας προς τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης.

5. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

(i) Εισαγωγή και Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

Οι πιέσεις από την ταχύρυθμη ανάπτυξη της Κύπρου, σε συνάρτηση με τις αδυναμίες έγκαιρου και αποτελεσματικού ελέγχου της ανάπτυξης οδήγησαν σε καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος στην Κύπρο, ιδιαίτερα της παραλιακής ζώνης, ενώ παράλληλα προκαλούν αυξημένες ανάγκες σε περιβαλλοντική υποδομή.

Η απουσία επαρκούς πλαισίου για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, καθώς και οι ελλείψεις σε βασική περιβαλλοντική υποδομή, αποτελούν ένα από τα πιεστικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η απόρριψη των οικιακών αποβλήτων, συχνά γίνεται ανεξέλεγκτα, σε μη εγκεκριμένους χώρους, οι υφιστάμενοι εγκεκριμένοι χώροι ταφής αποβλήτων παρουσιάζουν προβλήματα και χρήζουν ουσιαστικής αναβάθμισης, ενώ δεν υπάρχει ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων. Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει επεξεργασθεί στρατηγικό σχέδιο για τη διαχείριση των οικιακών στερεών αποβλήτων, το οποίο υλοποιείται σταδιακά, ενώ τα προβλήματα διαχείρισης των υπολοίπων στερεών αποβλήτων αναμένεται να αντιμετωπισθούν στα πλαίσια υλοποίησης ολοκληρωμένης στρατηγικής για τα απόβλητα.

Αναφορικά με τη διαχείριση των υγρών αστικών λυμάτων, η Κύπρος έχει δεσμευθεί για την κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων και μονάδων επεξεργασίας λυμάτων για τις πόλεις και τους μεγάλους οικισμούς, όπως και για οικισμούς με ιδιαίτερα προβλήματα. Σημειώνεται ότι με κεντρικά αποχετευτικά συστήματα καλύπτεται σήμερα σημαντικό τμήμα των ευρύτερων αστικών περιοχών (κάλυψη κατά 45% περίπου του αστικού πληθυσμού), ενώ 11% περίπου του πληθυσμού της υπαίθρου (σε ισοδύναμο πληθυσμό) εξυπηρετείται από κεντρικά συστήματα συλλογής λυμάτων.

Όσον αφορά την προστασία της φύσης, άρχισε ήδη από το 1999 η διαδικασία επιλογής και καθορισμού των περιοχών προστασίας του δικτύου “ΦΥΣΗ 2000” (σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ), και

ετοιμάστηκε, μεταξύ άλλων, ο προκαταρκτικός κατάλογος των περιοχών που προτείνονται για ένταξη στο δίκτυο.

Εκτός από τα πιο πάνω θέματα, κενά και αδυναμίες στο σύστημα προστασίας του περιβάλλοντος παρουσιάζονται και σε άλλους τομείς, όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση (η σχετική νομοθετική εναρμόνιση έχει σχεδόν ολοκληρωθεί), η ηχορύπανση (όπου το πρόβλημα άρχισε να αντιμετωπίζεται με εναρμονιστική νομοθεσία), κ.α. Ειδικά, όσον αφορά ορισμένες βιομηχανικές διεργασίες, κυρίως από τις μεγάλες εγκαταστάσεις, το εύρος και η πολυπλοκότητα των προβλημάτων που απορρέουν, επιβάλλουν ξεχωριστή αντιμετώπιση της βιομηχανικής ρύπανσης αλλά και της διαχείρισης κινδύνων από τυχόν βιομηχανικά ατυχήματα.

Η άσκηση του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και ο προσδιορισμός των αναγκών για δράσεις καθιστά αναγκαία τη λειτουργία έγκυρου συστήματος συλλογής περιβαλλοντικών πληροφοριών και δεδομένων και παρακολούθησης των εξελίξεων. Στον τομέα αυτό παρουσιάζονται κενά που θα πρέπει να καλυφθούν ενόψει των υποχρεώσεων που προκύπτουν από διεθνείς συμβάσεις και την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.

Γενικά, η εναρμόνιση με το Περιβαλλοντικό Κεκτημένο της Ε.Ε. προωθείται εντατικά, με τη ψήφιση και εφαρμογή πληθώρας νομοθετημάτων, τη δημιουργία των αναγκαίων δομών, την ενίσχυση της περιβαλλοντικής υποδομής και την κατάρτιση του προσωπικού που έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του κεκτημένου.

Στον τομέα της υδατικής ανάπτυξης, παρά το εντυπωσιακό έργο που έχει επιτελεσθεί, η Κύπρος αντιμετωπίζει ελλείμματα στο υδατικό της ισοζύγιο. Έτσι, και παρόλο που η χωρητικότητα των φραγμάτων αυξήθηκε από 6 εκ. κ.μ. το 1960 σε 307,5 εκ. κ.μ. το 2002, οι πραγματικές αποδόσεις των φραγμάτων και των υδροφορέων, είναι κατά πολύ χαμηλότερες εκείνων που είχαν αρχικά υπολογισθεί, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να καταστεί αναγκαία η εφαρμογή περιορισμών στην παροχή νερού με δυσμενείς επιπτώσεις στο γεωργικό τομέα, στις ανέσεις του πληθυσμού και γενικά στην οικονομία του τόπου.

Παράλληλα, παρουσιάζεται τάση πτώσης της στάθμης των υπογείων νερών, λόγω υπεράντλησης, και υποβάθμισης της ποιότητας τους που οφείλεται στη διείσδυση θαλάσσιου νερού στα υδροφόρα στρώματα ή/και σε ρύπανση από κατάλοιπα λιπασμάτων ή λύματα.

Εκτός από τους υδάτινους πόρους σε φράγματα και υπόγειους υδροφορείς, τα τελευταία χρόνια προωθήθηκε η αφαλάτωση θαλάσσιου νερού (για ύδρευση) και η χρησιμοποίηση ανακυκλωμένου νερού από την τριτοβάθμια επεξεργασία υγρών αστικών λυμάτων (για άρδευση). Με τη συμπλήρωση και λειτουργία της δεύτερης μονάδας αφαλάτωσης στη Λάρνακα, τα περιοριστικά μέτρα στην παροχή πόσιμου νερού έχουν αρθεί οριστικά.

Σε ότι αφορά τα θέματα ποιότητας της ζωής, η πρόοδος που έχει συντελεστεί είναι πολύ μεγαλύτερη και τα προβλήματα και οι ελλείψεις είναι μικρότερα ή δεν παρουσιάζουν τη σοβαρότητα των προβλημάτων στο πεδίο του περιβάλλοντος.

Η υγεία του Κυπριακού πληθυσμού βρίσκεται σε ψηλό επίπεδο, όπως αυτό επιβεβαιώνεται από βασικούς δείκτες υγείας. Σ' αυτό συμβάλλουν, το ψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της χώρας, το ψηλό μορφωτικό επίπεδο της πλειονότητας του πληθυσμού, το ψηλό κατά κεφαλή εισόδημα, το σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο της παρεχόμενης ιατροφαρμακευτικής φροντίδας και τα μέτρα πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας που έχουν εφαρμοστεί τόσο για ομάδες ψηλού κινδύνου όσο και για το σύνολο του πληθυσμού.

Ο μεγάλος αριθμός οικιών που κτίστηκε μέσα στη δεκαετία 1992 – 2001 μαζί με τους άλλους δείκτες σχετικά με τον τομέα της στέγασης, αποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει ουσιώδες πρόβλημα στέγασης, με εξαίρεση τις ανάγκες των ομάδων με χαμηλά εισοδήματα, προς ικανοποίηση των οποίων ενδέχεται να καταστεί αναγκαία η εισαγωγή νέων στεγαστικών σχεδίων.

Στον πολιτιστικό τομέα, συμπεριλαμβανομένου και του αθλητισμού έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος τα τελευταία χρόνια.

Στον τομέα της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος, παρά την πρόοδο που συντελείται, παρατηρείται ακόμη αδυναμία επιβολής του πολεοδομικού ελέγχου σε σχέση με τις ιδιωτικές αναπτύξεις, λόγω

αδυναμιών του σχετικού νομικού πλαισίου και ανεπαρκούς στελέχωσης των αρμόδιων Υπηρεσιών.

Ένας σχετικά μεγάλος αριθμός αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Κύπρου αποτελούν μέρος της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και το Κράτος οφείλει να μεριμνά για την προστασία, συντήρηση και προβολή τους.

Τα τελευταία χρόνια καταβλήθηκαν εντατικές προσπάθειες για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό της πολιτικής καταναλωτών με βάση τα δεδομένα που επικρατούν στην Ε.Ε. Σήμερα έχει διαμορφωθεί και εφαρμόζεται ένα αρκετά αποτελεσματικό σύστημα προστασίας των καταναλωτών.

Θετικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής θα συμβάλει και η αναβάθμιση των προσφερόμενων από το δημόσιο υπηρεσιών. Συνεχίζουν, παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι σήμερα, να υπάρχουν προβλήματα (ψηλό κόστος λειτουργίας, πολύπλοκες διαδικασίες, ελλιπής επιμόρφωση κλπ.) που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Ανεπαρκής είναι και η διείσδυση στην Κύπρο της Κοινωνίας της Πληροφορίας τόσο στη δημόσια διοίκηση όσο και σε επιμέρους ζητήματα που συνδέονται με το περιβάλλον (π.χ. συλλογή πληροφοριών) ή με την ποιότητα ζωής (π.χ. κενά στον τομέα της υγείας).

(ii) Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

Ο πολύπλοκος και πολυεπίπεδος χαρακτήρας της περιβαλλοντικής πολιτικής (τομεακή πολιτική, αλλά και οριζόντια συνιστώσα όλων των άλλων τομέων ανάπτυξης) διαμορφώνει δύο άξονες της περιβαλλοντικής στρατηγικής του ΕΣΑ: ο πρώτος αφορά την αυτοτελή αναπτυξιακή προτεραιότητα, και που παρουσιάζεται σ' αυτό το Κεφάλαιο, ενώ ο δεύτερος άξονας διαχέεται στο σύνολο των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, επηρεάζοντας σε κάθε περίπτωση τη βασική φιλοσοφία τους προς την κατεύθυνση της αειφορίας.

Στην παρούσα αναπτυξιακή προτεραιότητα οι περιβαλλοντικές δράσεις αποτελούν μόνο το ένα μέρος. Το άλλο μέρος συγκροτείται από ένα σύνολο δράσεων που περιλαμβάνουν τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, την υγεία, και τις υπηρεσίες προς τον πολίτη και την προστασία του καταναλωτή, ο κοινός παρονομαστής των οποίων είναι η σχέση με την ποιότητα ζωής και την καθημερινότητα του πολίτη (κάτι που χαρακτηρίζει επίσης και τις περιβαλλοντικές δράσεις).

Με βάση την παραπάνω αντίληψη σαν κεντρικός στόχος καθορίζεται η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου ζωής όσον αφορά την ποιότητα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, τη δημόσια υγεία και τον πολιτισμό.

Το πρόγραμμα δράσης για την επίτευξη του πιο πάνω στόχου αλλά και των ειδικών στόχων που τίθενται δομείται γύρω από πέντε άξονες:

- Προστασία του Περιβάλλοντος.
- Χωροταξία, Πολεοδομία και Στεγαστική Πολιτική.
- Πολιτισμός – Αθλητισμός.
- Υποδομές και Υπηρεσίες Υγείας.
- Υπηρεσίες προς τον Πολίτη και Προστασία του Καταναλωτή.

(iii) Μέτρα κατά Άξονα Προτεραιότητας

Άξονας 1: Προστασία του Περιβάλλοντος

Βασικοί στόχοι του νέου Σχεδίου παραμένουν η διαφύλαξη του περιβαλλοντικού πλούτου της χώρας, η συνεχή χρήση των φυσικών πόρων, ο ορθολογικός έλεγχος των πέσεων για έντονη ανάπτυξη, η συσχέτιση της ανάπτυξης με τη φέρουσα ικανότητα του κρατικού χώρου και ο τερματισμός αλλά και η αναστροφή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την οικονομική ανάπτυξη. Βάση για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής αποτελούν το κοινοτικό περιβαλλοντικό κεκτημένο και το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ε.Ε. και η αρχή της αειφορίας. Τα ειδικά μέτρα που προτείνονται είναι τα ακόλουθα:

5.1.1. Ενδυνάμωση του γενικού πλαισίου άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικής άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής. Στα πλαίσια του μέτρου εντάσσονται οι ακόλουθες ενδεικτικές δράσεις:

- Αξιολόγηση της εισήγησης για δημιουργία Φορέα Περιβάλλοντος.
- Ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου περιβαλλοντικής διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης των κρατικών υπηρεσιών που ασχολούνται με το περιβάλλον.
- Προώθηση συγκεκριμένων στρατηγικών ένταξης της περιβαλλοντικής διάστασης στις επιμέρους πολιτικές για τον τουρισμό, την ενέργεια, τη γεωργία και τις μεταφορές.
- Υιοθέτηση πολιτικής για περιβαλλοντικά δημοσιονομικά εργαλεία, με έμφαση στην εφαρμογή των αρχών ‘ο ρυπαίνων πληρώνει’ και ‘ευθύνη του παραγωγού’.
- Εφαρμογή ολοκληρωμένου Συστήματος Περιβαλλοντικής Παρακολούθησης.
- Αναβάθμιση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και διαπαιδαγώγησης του κοινού.
- Προώθηση δράσεων για την ελάττωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- Ενίσχυση του ρόλου του οργανωμένου περιβαλλοντικού κινήματος.
- Ενθάρρυνση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

5.1.2. Προστασία της φυσικής κληρονομιάς και του τοπίου. Στόχος του μέτρου είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η

περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Οριστικοποίηση των ορίων των Περιοχών Προστασίας του Δικτύου "ΦΥΣΗ 2000", εκπόνηση και εφαρμογή των αναγκαίων διαχειριστικών σχεδίων.
- Εφαρμογή προγράμματος διαχείρισης του Ακάμα, με παράλληλη στήριξη των κοινοτήτων της περιοχής.
- Ολοκλήρωση και εφαρμογή προγράμματος ενοποιημένης διαχείρισης της παραλιακής ζώνης.
- Θέσπιση αυστηρής νομοθεσίας για τη ρύπανση των παραλιών και άλλων περιοχών προστασίας του περιβάλλοντος.

5.1.3. Περιορισμός της αέριας ρύπανσης, περιβαλλοντική αποκατάσταση και διαχείριση περιβαλλοντικού κινδύνου. Στόχος του μέτρου είναι ο περιορισμός της υφιστάμενης και δυνητικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από αέρια απόβλητα. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Ολοκλήρωση της εγκατάστασης και λειτουργίας του δικτύου μετρητών της ποιότητας του αέρα.
- Δημιουργία ολοκληρωμένων βάσεων δεδομένων πληροφοριών.
- Επιστημονική υποστήριξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων.
- Έλεγχο της ιονίζουσας ακτινοβολίας.
- Σωστή διαχείριση των χημικών ουσιών και των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.
- Ελάττωση της έκθεσης των πολιτών σε θόρυβο.
- Ενίσχυση της υπάρχουσας υποδομής για την αντιμετώπιση κινδύνων ατυχημάτων μεγάλης κλίμακας (Οδηγία SEVESO).
- Εγκατάσταση μονάδας αποθείωσης στον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό του Βασιλικού.
- Υπογειοποίηση των γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας για αναβάθμιση του περιβάλλοντος, στο μέτρο του δυνατού.

5.1.4. Ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων. Το μέτρο στοχεύει στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ποιότητας και

επάρκειάς τους. Οι προτεινόμενες δράσεις περιλαμβάνουν ενδεικτικά:

- Μελέτη για δημιουργία ανεξάρτητης Αρχής Διαχείρισης Υδάτων.
- Δημιουργία ολοκληρωμένων και πλήρων βάσεων δεδομένων πληροφοριών για την ποιότητα των νερών της Κύπρου.
- Αναβάθμιση των δικτύων διανομής πόσιμου νερού.
- Ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων με βάση τις λεκάνες απορροής.
- Εφαρμογή της Καλής Γεωργικής Πρακτικής.
- Μελέτη για χρήση ανακυκλωμένου νερού από αποχετευτικά συστήματα.
- Δημιουργία σωστής υδατικής συνείδησης και εφαρμογή πολιτικής και κινήτρων για εξοικονόμηση νερού.

5.1.5. Περιορισμός της ρύπανσης των υδατικών πόρων (υπόγειων και επιφανειακών). Στόχος του μέτρου είναι ο έλεγχος της ανεξέλεγκτης απόρριψης ρυπαινοσών ουσιών στη φύση και στα νερά καθώς και η εφαρμογή των υποχρεώσεων που πηγάζουν από το κοινοτικό κεκτημένο. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επέκταση και ολοκλήρωση των αποχετευτικών σχεδίων των αστικών κέντρων.
- Κατασκευή αποχετευτικών σχεδίων σε κοινότητες με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους ή κοινότητες που αντιμετωπίζουν προβλήματα.
- Δημιουργία νέων δομών αδειοδότησης της διάθεσης αποβλήτων, ελέγχου και εφαρμογής.
- Εγκαθίδρυση μηχανισμού παρακολούθησης των απορρίψεων από μεγάλες εγκαταστάσεις.
- Εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης των υγρών αποβλήτων.

5.1.6. Διαχείριση στερεών και επικίνδυνων απορριμμάτων. Στόχος του μέτρου είναι η αποφυγή της ρύπανσης των υπόγειων νερών, του εδάφους και άλλων φυσικών πόρων. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αποκατάσταση όλων των περιστασιακών χώρων απόρριψης αποβλήτων.
- Κατασκευή χώρων υγειονομικής ταφής οικιακών, επικίνδυνων και αδρανών αποβλήτων, όπως και αμιάντου από κατεδαφίσεις.
- Κατασκευή μονάδων μηχανικής διαλογής ανακυκλώσιμων αποβλήτων.
- Εφαρμογή προγραμμάτων για μείωση του όγκου των παραγόμενων αποβλήτων, ενθάρρυνση της επαναχρησιμοποίησης και ανάκτησης/ ανακύκλωσης συσκευασιών και αποβλήτων συσκευασίας.

Άξονας 2: Χωροταξία, Πολεοδομία και Στεγαστική Πολιτική

Μακροχρόνιος σκοπός του πολεοδομικού και χωροταξικού προγραμματισμού είναι η διαχείριση του συνόλου του κυπριακού χώρου με στόχους τη λελογισμένη και βιώσιμη ανάπτυξη, προς υποστήριξη της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης του τόπου, και τη γενικότερη προστασία του περιβάλλοντος. Ειδική έμφαση θα δοθεί στην πολεοδομική ανασυγκρότηση των πόλεων με στόχο να καταστούν βιώσιμες και πιο φιλικές προς τον πολίτη. Στον τομέα της στέγασης, βασικός στόχος παραμένει η παροχή ικανοποιητικών συνθηκών στέγασης για όλους και η εφαρμογή μιας ενιαίας στεγαστικής πολιτικής. Τα συγκεκριμένα μέτρα που προτείνονται είναι τα ακόλουθα:

5.2.1. Νομοθετικές και οργανωτικές ρυθμίσεις. Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Εκσυγχρονισμό της περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νομοθεσίας.
- Αποτελεσματικότερος συσχετισμός του προγραμματισμού της φυσικής ανάπτυξης με τον κοινωνικο-οικονομικό προγραμματισμό.
- Τροποποίηση των διαδικασιών χορήγησης αδειών για καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη.

- Επιτάχυνση των διαδικασιών εκπόνησης και αναθεώρησης Τοπικών Σχεδίων και Σχεδίων Περιοχής, με έμφαση σε περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες αναπτυξιακές πιέσεις ή προβλήματα υποανάπτυξης.
- Βελτίωση των δυνατοτήτων για επιβολή πολεοδομικού ελέγχου και παρακολούθηση της υλοποίησης αναπτύξεων που αδειοδοτούνται.
- Θεσμοθέτηση νέων μορφών ενεργούς πολεοδομικής παρέμβασης (αστικός αναδασμός, ενεργοποίηση αδρανούς γης σε περιοχές ανάπτυξης, κ.ο.κ.).
- Εισαγωγή των επιπέδων της επικράτειας της Δημοκρατίας και των επιμέρους Περιφερειών ως χωρικών μονάδων χωροταξικού προγραμματισμού.

5.2.2. Αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. Το μέτρο στοχεύει στην αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος των αστικών κέντρων και άλλων οικισμών στην ύπαιθρο. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διατήρηση/ αναζωογόνηση των ιστορικών κέντρων των πόλεων.
- Αποκατάσταση/αναζωογόνηση παραδοσιακών πυρήνων.
- Βελτίωση και αναβάθμιση των παραλιών.
- Αναβάθμιση του οδικού δικτύου κ.ά.
- Επίλυση προβλημάτων από συνύπαρξη μη συμβατών χρήσεων.

5.2.3. Αναδιοργάνωση και ενίσχυση της στεγαστικής πολιτικής. Στόχος του μέτρου είναι η εξασφάλιση στέγης για όλους και ειδικά για τις ομάδες με χαμηλά και μέσα εισοδήματα. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Παροχή οικονομικών κινήτρων με βάση κριτήρια άσκησης κοινωνικής πολιτικής και πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.
- Ενίσχυση των σχεδίων παροχής στήριξης σε νεαρά ζευγάρια για απόκτηση στέγης.
- Προώθηση του προγράμματος αναδόμησης/αντικατάστασης των οικιών σε Οικισμούς Στέγασης Εκτοπισθέντων.

5.2.4. Διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας των κατασκευών και απλοποίηση και επίσπευση διαδικασιών. Το μέτρο στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των κατασκευών και της ασφάλειας των χρηστών τους καθώς και στην απλοποίηση και επίσπευση των διαδικασιών έκδοσης τίτλων ιδιοκτησίας, αδειών διαχωρισμού οικοπέδων καθώς και πιστοποιητικών έγκρισης οικοδομών. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διασφάλιση εγχώριων οικοδομικών και κατασκευαστικών υλικών, σε κατάλληλες ποσότητες και με ικανοποιητική ποιότητα, μέσω και της εντατικοποίησης των εργασιών των κρατικών υπηρεσιών, όπως π.χ. του Τμήματος Γεωλογικής Επισκόπησης, για εντοπισμό κατάλληλων αποθεμάτων πρώτων υλών, καθορισμό λατομικών ζωνών, κ.ο.κ.
- Ενίσχυση της αντισεισμικότητας των νέων κτιρίων και εκσυγχρονισμός του Αντισεισμικού Κώδικα.
- Προώθηση της τεχνικής πληροφόρησης των εμπλεκόμενων συνδέσμων στον κατασκευαστικό τομέα από τον Κυπριακό Οργανισμό Προώθησης Ποιότητας του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού αναφορικά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.
- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των οικοδομών και αναβάθμιση της βιωσιμότητάς τους.
- Απλοποίηση και επίσπευση των διαδικασιών έκδοσης τίτλων ιδιοκτησίας, αδειών διαχωρισμού οικοπέδων καθώς και πιστοποιητικών έγκρισης οικοδομών.

5.2.5. Διατήρηση Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς. Στόχος του μέτρου είναι η διατήρηση της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Κήρυξη συμπλεγμάτων οικοδομών ως διατηρητέων και ενθάρρυνση της συντήρησής τους.
- Προσφορά βελτιωμένων κινήτρων για τη συντήρηση και ορθή επαναχρησιμοποίηση διατηρητέων και παραδοσιακών οικοδομών.

Άξονας 3: Πολιτισμός - Αθλητισμός

Κάτω από τον άξονα αυτό σκοπείται η δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων και ευκαιριών, με αξιοποίηση και των σύγχρονων μέσων τεχνολογίας, για την ενεργό εμπλοκή των πολιτών, δημιουργών και καταναλωτών πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών στην πολιτιστική διεργασία. Παράλληλα, σκοπείται η προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου και της διοικητικής οργάνωσης και η εγκαθίδρυση των αναγκαίων μηχανισμών προώθησης της πολιτιστικής ανάπτυξης όπως και η υιοθέτηση αναπτυξιακής πολιτικής που να συνάδει προς την πολιτιστική πολιτική της Ε.Ε. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η παροχή σε όλους τους πολίτες ίσων ευκαιριών για ανάπτυξη και διάκριση στον τομέα του αθλητισμού. Τα συγκεκριμένα μέτρα που προτείνονται είναι τα ακόλουθα:

5.3.1. Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου και της διοικητικής οργάνωσης καθώς και εγκαθίδρυση των αναγκαίων μηχανισμών προώθησης της πολιτιστικής ανάπτυξης. Στόχος του μέτρου είναι η ενεργότερη εμπλοκή των πολιτών και δημιουργών στο πολιτιστικό γίνεσθαι. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Προώθηση της αποκέντρωσης στη διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- Προώθηση ενιαίου πολυεπίπεδου προγράμματος πολιτιστικής ανάπτυξης.
- Αναδόμηση της διοικητικής οργάνωσης του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου.
- Σύσταση ανεξάρτητης Ενιαίας Αρχής Πολιτισμού, ανάλογα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης.
- Δημιουργία Συμβουλίου Πολιτισμού.

5.3.2. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το μέτρο στοχεύει στη διαφύλαξη και ανάδειξη του κινητού και ακίνητου πολιτιστικού πλούτου της χώρας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Έργα συντήρησης, διατήρησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Εκπαίδευση/κατάρτιση των ανθρώπινων συντελεστών για τη χρήση σύγχρονων μεθόδων και τεχνολογίας για την εξερεύνηση, συντήρηση και διαφύλαξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και μουσείων.
- Δημιουργία Αρχείου Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- Προώθηση των ενεργειών για λειτουργία Κρατικού Αρχείου σε οργανωμένη βάση.

5.3.3. Δημιουργία πολιτιστικών υποδομών. Στόχος του μέτρου είναι η εξασφάλιση επαρκών και σύγχρονων χώρων για την ανάπτυξη και ανάδειξη της πολιτιστικής δημιουργίας. Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις όπως:

- Καταρτισμός προγράμματος δημιουργίας πολιτιστικής υποδομής με στόχο την πολιτιστική αποκέντρωση.
- Ανέγερση πολυδύναμου κτιρίου που θα στεγάσει τα γραφεία και σκηνές του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου, περιλαμβανομένου και του κρατικού θεάτρου.
- Ίδρυση και λειτουργία του Θεατρικού Μουσείου Κύπρου.
- Διαμόρφωση χώρων ή και ανέγερση κτιρίων για τη στέγαση της Κρατικής Πινακοθήκης Σύγχρονης Κυπριακής Τέχνης, της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, του Μεγάρου Μουσικής και του Κέντρου Κινηματογράφου.

5.3.4. Ανάπτυξη της πολιτιστικής δημιουργίας και ανάπτυξη της πολιτιστικής παιδείας. Το μέτρο αποβλέπει στην τόνωση της πολιτιστικής δημιουργίας στην Κύπρο. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία αυξημένων ευκαιριών πρόσβασης των πολιτών στη πολιτιστική δημιουργία, και προώθηση της ίδρυσης «Τράπεζας Πολιτιστικής Προσφοράς» για την παροχή βοήθειας προς ερασιτεχνικούς πολιτιστικούς οργανισμούς και δημιουργούς.

- Ενδυνάμωση του συστήματος πληροφόρησης για τα πολιτιστικά γεγονότα και την πολιτιστική δημιουργία μέσω της αξιοποίησης της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών.
- Ενίσχυση της πολιτιστικής παιδείας και καταρτισμός πολιτιστικών προγραμμάτων που αφορούν την Παιδεία, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τις Κυπριακές Παροικίες.
- Δρομολόγηση μελέτης ίδρυσης δημόσιας δραματικής σχολής.
- Προώθηση της δημιουργίας Σχολής Καλών Τεχνών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Ανάπτυξη και εμπλουτισμός των διακρατικών πολιτιστικών συμφωνιών με άλλα κράτη.

5.3.5. Αξιοποίηση του Πολιτισμού ως παράγοντα προβολής και προώθησης των αναπτυξιακών στόχων προτεραιότητας της χώρας. Στόχος του μέτρου είναι να συμβάλει στη διεθνή διείσδυση καθώς και στη βελτίωση της απασχόλησης, της οικονομικής συνοχής και ανάπτυξης.

5.3.6. Προώθηση του πολιτισμού και του αθλητισμού ως μέσου επανένωσης της Κύπρου. Στόχος του μέτρου είναι η ενθάρρυνση και ενίσχυση των σχέσεων στους τομείς του πολιτισμού και του αθλητισμού ανάμεσα στις δύο κοινότητες Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία νομικού προσώπου που θα έχει την ευθύνη για την προώθηση και διοργάνωση πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων, ως μέσου επαναπροσέγγισης της Ελληνοκυπριακής και Τουρκοκυπριακής Κοινότητας.
- Ίδρυση δικοινοτικού πολιτιστικού κέντρου κοντά στην ουδέτερη ζώνη στη Λευκωσία για να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης και πολιτιστικής δημιουργίας καλλιτεχνών και από τις δύο κοινότητες.

5.3.7. Αθλητική ανάπτυξη. Στόχος του μέτρου είναι η παροχή ευχέρειας σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο ή ικανότητες, για άθληση, ανάπτυξη και ανάδειξη τους στο τομέα του

αθλητισμού, βελτίωση της προσωπικής τους υγείας, και καλλιέργεια των δεξιοτήτων και του χαρακτήρα τους μέσα από την ευγενική άμιλλα και το σωστό ανταγωνισμό. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Διαμόρφωση ολοκληρωμένης κρατικής αθλητικής πολιτικής.
- Ενίσχυση από το κράτος του αγωνιστικού αθλητισμού και οργάνωση του πάνω σε επιστημονική βάση, βελτίωση των μεθόδων προπόνησης, επιστημονική κατάρτιση των αθλητικών στελεχών, καθιέρωση συστηματικού τρόπου ανίχνευσης και ανάδειξης των ταλέντων με στόχο τη διάκρισή τους ακόμα και διεθνώς.
- Καταπολέμηση των παραγόντων που απειλούν την αθλητική ανάπτυξη, διεθνώς, όπως είναι η υπερβολική εμπορευματοποίηση του αθλητισμού, η χρήση αναβολικών και η βία στα γήπεδα και προστασία των αθλητών από την καταπίεσή τους για επιδόσεις πέραν των ατομικών τους δυνατοτήτων.
- Ανέγερση, επέκταση και αναβάθμιση των αθλητικών υποδομών βάσει ολοκληρωμένου σχεδίου με στόχο την εξασφάλιση επαρκών και σύγχρονων χώρων για την προώθηση ίσων ευκαιριών στην άθληση. Σωστή αξιοποίηση των υφιστάμενων αθλητικών εγκαταστάσεων περιλαμβανομένων και των σχολικών.
- Θέσπιση των αναγκαίων νομοθετημάτων/ κανονισμών που θα διέπουν την ενασχόληση του πολίτη ως ατόμου ή ως μέρους οργανωμένου συνόλου, με τον αθλητισμό και απόδοση έμφασης στη λειτουργία της αθλητικής δικαιοσύνης.
- Συνεργασία μεταξύ των φορέων και οργανώσεων και ενθάρρυνση της εμπλοκής των τοπικών αρχών και των τοπικών αθλητικών σωματείων στα θέματα αθλητικής ανάπτυξης.
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας Δημοτικών/ Κοινοτικών Συμβουλίων Αθλητισμού.
- Προώθηση της ίδρυσης και λειτουργίας Ακαδημίας Αθλητισμού.
- Αναβάθμιση του ρόλου του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού, ως φορέα που συντονίζει, προωθεί και εφαρμόζει την αθλητική πολιτική.
- Στήριξη προγραμμάτων επανένταξης ατόμων με ειδικά προβλήματα μέσω του αθλητισμού στην κοινωνία, με την

υποστήριξη των αρμοδίων αθλητικών φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Άξονας 4: Υποδομές και υπηρεσίες υγείας και ασφάλεια και υγεία στην εργασία

Βασικός στόχος του Σχεδίου στον τομέα της υγείας είναι η προσφορά ψηλού επιπέδου ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους τους πολίτες. Βασικό εργαλείο στη προσπάθεια αυτή είναι η εφαρμογή του Γενικού Σχεδίου Υγείας. Παράλληλα, στο τομέα της ασφάλειας και υγείας στην εργασία θα ακολουθηθεί μια στρατηγική που θα περιλαμβάνει την ενίσχυση των γνώσεων και των δυνατοτήτων των κοινωνικών εταίρων, των δυνατοτήτων των επιχειρήσεων για διαχείριση των θεμάτων ασφάλειας και υγείας και των δυνατοτήτων των αρμοδίων υπηρεσιών για εφαρμογή και επιτήρηση της εναρμονισμένης νομοθεσίας. Τα ειδικά μέτρα που προτείνονται είναι τα ακόλουθα:

5.4.1. Ενίσχυση των υποδομών υγείας και δημόσιας υγείας. Το μέτρο στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των υποδομών υγείας ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την προσφορά ψηλού επιπέδου ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους τους πολίτες. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση/συμπλήρωση των υποδομών των νοσοκομείων και γενικά της δευτεροβάθμιας φροντίδας.
- Αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμό της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων.
- Δημιουργία Συμβουλίου Ασφαλείας Τροφίμων για το συντονισμό των υπηρεσιών και προώθηση προγραμμάτων σε θέματα ασφάλειας τροφίμων.
- Προώθηση ολοκληρωμένου Προγράμματος Πλαισίου για την Προαγωγή της Δημόσιας Υγείας που να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, προγράμματα ανακάλυψης του καρκίνου του μαστού και της μήτρας, κ.ά..
- Βελτίωση των προγραμμάτων παρακολούθησης και ελέγχου της ασφάλειας του πόσιμου νερού.

- Εντατικοποίηση και βελτίωση προγραμμάτων προαγωγής της Στοματικής Υγείας με έμφαση στην κάλυψη του παιδικού πληθυσμού ηλικίας μέχρι 15 ετών.
- Ενίσχυση της υποδομής εργαστηρίων.

5.4.2. Οργανωτική ανασυγκρότηση του συστήματος υγείας. Το μέτρο στοχεύει σε διοικητικές και οργανωτικές βελτιώσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή του Σχεδίου Υγείας.

5.4.3. Βελτίωση - αναβάθμιση παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας. Το μέτρο στοχεύει στην εξασφάλιση ενός σύγχρονου συστήματος υπηρεσιών υγείας. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Βελτίωση και αποκέντρωση της πρωτοβάθμιας φροντίδας.
- Αναβάθμιση των οδοντιατρικών υπηρεσιών υγείας και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
- Ενδυνάμωση των κρατικών υπηρεσιών για παροχή υπηρεσιών στον ευρύτερο τομέα της δημόσιας υγείας.

5.4.4. Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας μέσω της χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στη δημόσια υγεία. Το μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών για αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας. Η βασική δράση αφορά την εισαγωγή ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων στα νοσοκομεία και αγροτικά κέντρα.

Άξονας 5: Υπηρεσίες προς τον Πολίτη και Προστασία του Καταναλωτή

Κεντρική στρατηγική επιδίωξη είναι η δημιουργία και η διατήρηση των απαραίτητων προϋποθέσεων ώστε ο Κύπριος καταναλωτής να μπορεί να επωφεληθεί πλήρως των ευκαιριών που παρέχει η ενιαία αγορά. Δεδομένου ότι το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο εδραιώνει πλήρως το κοινοτικό κεκτημένο στην πολιτική καταναλωτών βρίσκεται ήδη σε ισχύ, τα μέτρα που προτείνονται είναι τα ακόλουθα:

5.5.1. Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της δημόσιας διοίκησης. Το μέτρο στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας της δημόσιας διοίκησης να παρέχει αποτελεσματικές και ποιοτικές υπηρεσίες. Ενδεικτικές δράσεις αποτελούν:

- Ανασχεδιασμός των δομών και διαδικασιών.
- Δράσεις για βελτίωση της λειτουργικότητας των Υπηρεσιών, περιλαμβανομένης και της συνέχισης της εισαγωγής νέων τεχνολογιών.
- Βελτίωση των διαδικασιών επιλογής πρόσληψης, αξιοποίησης και ανέλιξης προσωπικού, περιλαμβανομένης και της βελτίωσης των συστημάτων αξιολόγησης προσωπικού.

5.5.2. Βελτίωση των υπηρεσιών του ευρύτερου δημόσιου τομέα προς τον πολίτη. Το μέτρο στοχεύει στη δημιουργία μιας πιο «υπόλογης» και «διάφανης» δημόσιας υπηρεσίας καθώς και στην ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Επέκταση της εφαρμογής Χαρτών Δικαιωμάτων του Πολίτη από όλες τις δημόσιες υπηρεσίες που παρέχουν υπηρεσίες στον πολίτη.
- Ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων παροχής υπηρεσιών στον πολίτη, μέσω της αξιοποίησης της νέας τεχνολογίας.

5.5.3. Προστασία καταναλωτών. Στόχος του μέτρου είναι η προστασία της υγείας, της ασφάλειας και της αγοραστικής ικανότητας του καταναλωτή. Ενδεικτικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών της Υπηρεσίας Ανταγωνισμού και Προστασίας Καταναλωτών.
- Ενίσχυση και επέκταση των κέντρων προστασίας καταναλωτών στις τουριστικές περιοχές και δημιουργία κέντρων εξυπηρέτησης του καταναλωτή στους Δήμους.
- Ενδυνάμωση του Κυπριακού Συνδέσμου Καταναλωτών.
- Εντατικοποίηση των προσπαθειών επιμόρφωσης /πληροφόρησης των επιχειρήσεων καθώς και του καταναλωτικού κοινού.

- Βελτίωση της πρόσβασης των καταναλωτών στη δικαιοσύνη.
- Εισαγωγή θεσμού επίλυσης μικροδιαφορών καταναλωτών με ταχείες και ανέξοδες διαδικασίες.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου για πάταξη της αισχροκέρδειας.

